

türkonfed
TÜRK GİRİŞİM VE
İŞ DÜNYASI
KONFEDERASYONU
TURKISH ENTERPRISE
AND BUSINESS
CONFEDERATION

**MAKSİFED ÜYESİ SİAD'IN BULUNDUĞU
İLLER – BALIKESİR, BURSA, EDİRNE,
ESKİŞEHİR, İSTANBUL, KASTAMONU, KOCAELİ,
SAKARYA - KAPSAMINDA "KARŞILAŞTIRMALI
SEKTÖR ANALİZİ- SORUNLARIN VE GÖRELİ
ÜSTÜNLÜKLERİN TESPİTİ ARAŞTIRMASI"
RAPORU**

**BAŞKANLAR KONSEYİ TOPLANTISI
BİLDİRİ METNİ**

KARAR DANIŞMANLIK LTD., EYLÜL 2006

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. ANKET ÇALIŞMASI	4
2.1.KATILIMCI PROFİLİ	4
2.2.ANKET BULGULARI	6
2.2.1. 10 YIL SONRAKİ SEKTÖREL YAPI ÖNGÖRÜSÜ	6
2.2.1.1. BALIKESİR-BANDIRMA	7
2.2.1.2. BURSA	8
2.2.1.3. EDİRNE	9
2.2.1.4. ESKİŞEHİR	10
2.2.1.5. İSTANBUL	11
2.2.1.6. KOCAELİ	12
2.2.1.7. BÖLGE GENELİ	13
2.2.2. SEKTÖREL KÜMELER	14
2.2.2.1. BALIKESİR-BANDIRMA	15
2.2.2.2. BURSA	16
2.2.2.3. EDİRNE	17
2.2.2.4. ESKİŞEHİR	18
2.2.2.5. İSTANBUL	19
2.2.2.6. KOCAELİ	20
2.2.2.7. BÖLGE GENELİ	21
2.2.3. SEKTÖR-SORUN İLİŞKİLENDİRMELERİ	22
2.2.3.1. BALIKESİR-BANDIRMA	23
2.2.3.2. BURSA	24
2.2.3.3. EDİRNE	25
2.2.3.4. ESKİŞEHİR	26
2.2.3.5. İSTANBUL	27
2.2.3.6. KOCAELİ	28
2.2.3.7. BÖLGE GENELİ	29
3. MARMARA-BATI KARADENİZ KAPSAMINDAKİ İLLER ÖZELİNDE EKONOMİK DURUM TESPİTİ ÇALIŞMASI	31
3.1. SEKTÖRLERİN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK ÇALIŞMANIN VERİ VE BULGULARI	32
3.1.1. NÜFUSA İLİŞKİN BİLGİLER	32
3.1.2. İLLERİN VE SEKTÖRLERİN AKÇA DEĞERİ BAĞLAMINDA GÖRELİ BÜYÜKLÜKLERİ	35
3.1.3. SEKTÖRLERİN AKÇA GİRDİ/ÇIKTI VE KATMA DEĞER GETİRİLERİ	41
3.1.3.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)	41
3.1.3.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)	41
3.1.3.3. Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33)	42
3.1.3.4. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)	42
3.1.3.5. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)	42

3.1.3.6. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)	43
3.1.4. KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KAVRAMI VE KATSAYISI (KÜK) TANIMI	43
3.1.5. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: TOPLU GÖSTERİM	44
3.1.6. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: SEKTÖR ESASLI GÖSTERİM	45
3.1.7. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: İL ESASLI GÖSTERİM	48
3.2. İMALAT SANAYİİNDEKİ MEVCUT DURUM	52
3.2.1. TÜRKİYE'DEKİ SANAYİ GELİŞİMİNE GENEL BAKIŞ	52
3.2.2. İLLER BAZINDA SANAYİ GELİŞİMİ	54
3.2.2.1. BALIKESİR	54
3.2.2.2. BURSA	54
3.2.2.3. EDİRNE	55
3.2.2.4. ESKİŞEHİR	56
3.2.2.5. İSTANBUL	57
3.2.2.6. KASTAMANU	58
3.2.2.7. KOCAELİ	59
3.2.2.8. SAKARYA	60
3.2.3. BAZI SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELERE GÖRE SÖZ KONUSU İLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI	61
3.2.3.1. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması İçindeki Yerleri	61
3.2.3.2. Nüfus Yapısına Göre İllerin Karşılaştırılması	63
3.2.3.3. İstihdam Yapısına Göre İllerin Karşılaştırılması	65
3.2.3.4. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Paylarına Göre İllerin Karşılaştırılması	66
3.2.3.5. Kamu Yatırım Harcamalarına Göre İllerin Karşılaştırılması	69
3.2.3.6. Teşvik Belgeli Yatırımlara Göre İllerin Karşılaştırılması	70
3.2.3.7. Banka Mevduatı Ve Banka Kredilerine Göre İllerin Karşılaştırılması	73
3.2.3.8. Dış Ticaret Hacimlerine Göre İllerin Karşılaştırılması	74
3.2.4. İLLERDE İMALAT SANAYİİNDE YER ALAN SEKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ ve İLLERİN İMALAT SANAYİNİN ALT SEKTÖRLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI	76
3.2.4.1. İllerdeki İşyeri Sayısına Göre Sektörel Yapı	77
3.2.4.2. Sektörlerde Çalışan Sayısı	79
3.2.4.3. Sektörlere Göre Çalışan Başına Ödenen Yıllık Ücretler	83
3.2.4.4. İşgücü Verimliliği (Çalışan Başına Katma Değer)	84
3.2.4.5. Yatırım Düzeyi	86
3.2.4.6. Katma Değer	88
3.2.5. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	92
3.2.6. YARARLANILAN KAYNAKLAR	95
4. BAŞKANLAR KONSEYİ	96
4.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ OLAN SEKTÖRLER VE GELECEK 10 YILDA KARŞILAŞILACAK SORUNLAR	96
4.1.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ BULUNAN SEKTÖRLER	97
4.1.2. ÖNLEM ALINMASI GEREKEN STRATEJİK ÖNEMLİ SORUNLAR	99
4.1.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	101
4.2. BAŞKANLAR KONSEYİ BİLDİRİ METNİ	103
EK.1: ANKET FORMU	

1. GİRİŞ

1998 yılında Türkiye SİAD Platformu olarak örgütlenme faaliyetlerini başlatan ve her yıl değişik temalarda Zirveler düzenleyerek, işadamlarının sözkonusu temalar üzerindeki görüş ve düşüncelerini kamuoyuyla paylaşan Sanayici ve İşadamları Dernekleri, 2005 yılında Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, TÜRKONFED olarak yeni bir örgütlenmeye girmiştir. Kurulduğundan bu yana örgütlenme faaliyetlerini de sürdüren TÜRKONFED halen bünyesinde aşağıda listelenen 8 Federasyonu içermektedir;

- ✦ Batı Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (BASİFED)
- ✦ Doğu Akdeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (DASİFED)
- ✦ İç Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (İÇASİFED)
- ✦ Doğu ve Güneydoğu Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (DOGÜNSİFED)
- ✦ Marmara ve Kuzey Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (MAKSİFED)
- ✦ Sektörel Dernekler Federasyonu (SEDEFED)
- ✦ Orta Karadeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (OKASİFED)
- ✦ Yapı Ürünleri Üreticileri Federasyonu (YÜF)

Bu çerçevede, TÜRKONFED, 2005 yılında başlattığı Başkanlar Konseyi etkinliklerinde "Bölgesel Kalkınma Planları"na da veri oluşturabilmek amacıyla etkinliği düzenleyen Federasyonların temsil ettiği bölgeler esasında "**Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırmaları**"nı başlatmıştır. Sözkonusu araştırmalar Bölgesel Kalkınma, stratejik Planlama ve katılımcı süreçlerin uygulanması konusunda uzman bir kuruluş olan Karar Danışmanlık Ltd. Şti. tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bugüne kadar sözkonusu araştırma;

1. "*Diyarbakır, Elazığ, Malatya, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak*" illeri için yapılmış ve DOGÜNSİFED üyesi Elazığ Sanayici ve İşadamları Derneği, ELSİAD, evsahipliğinde, 23-24 Haziran 2005 tarihlerinde ELAZIĞ'da,
2. "*Ankara, Karaman, Kayseri, Konya, Nevşehir ve Sivas*" illeri için yapılmış ve İÇASİFED üyesi OSTİM Sanayici ve İşadamları Derneği, OSİAD, evsahipliğinde 22-23 Eylül 2005 tarihlerinde ANKARA'da,
3. "*Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon*" illeri için yapılmış ve MAKSİFED üyesi Trabzon Sanayici ve İşadamları Derneği, TSİAD, evsahipliğinde 15-16 Haziran 2006 tarihlerinde TRABZON'da,

gerçekleştirilen Başkanlar Konseylerinde sunulmuş ve sözkonusu raporların çıktıları üzerine TÜRKONFED üyesi işadamlarının katılımı ile yapılan tartışma platformları sonucu elde edilen Başkanlar Konseyi Bildiri Metinleri her üç Konsey Toplantısında kamuoyuna okunmuştur.

Bu bağlamdaki 4. araştırma, MAKSİFED üyesi BURSA Sanayici ve İşadamları Derneği, BUSİAD, evsahipliğinde 14-15 Eylül 2006 tarihlerinde BURSA'da yapılan Başkanlar Konseyi Toplantısında

sunulmuştur. Karar Danışmanlık'ın desteğiyle hazırlık aşamalarından başlayarak katılımcı bir anlayışla gerçekleştirilen çalışma Batı Marmara ve Kuzey Anadolu Bölgesindeki "**Balıkesir (Bandırma), Bursa, Edirne, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Kocaeli, Sakarya**" illerini kapsayan şekilde başlatılmıştır. Ancak Anket çalışması evresinde Kastamonu ve Sakarya illerinden yeterli sayıda yanıt gelmemesinden dolayı sözkonusu iki il çalışmanın işadamlarının görüşlerinin değerlendirildiği bu aşamada kapsam dışında bırakılmışlardır. Ancak TÜİK'dan alınan verilerle Karar Danışmanlık tarafından yapılan KÜK analizlerinde ve BUSİAD Akademik Çalışma Grubu tarafından yapılan Mevcut Durum Çalışmasında her iki ile de yer verilmiştir.

Çalışmanın iş akışı Şekil.1'de gösterilmiştir. Bu süreçte öncelikle, rapora konu illerin SİAD üyesi temsilcilerinden ve akademisyenlerden oluşan bir grup ile, 06.06.2006 tarihinde yapılan ½ günlük bir beyin fırtınası ve önceliklendirme çalışmasında bölge için analizi yapılacak sektörler ve bölgedeki sanayicilerin/sanayinin sorunları tespit edilerek uygulanacak anketin içeriği oluşturulmuştur.

Anket Çalışması ile;

- ✦ Bölgedeki illerin geleceğe ilişkin sektörel yapılanmalarına ilişkin beklentileri
- ✦ Her bir il için diğer iller tarafından nasıl bir gelecek öngörüldüğü
- ✦ Sektörler arasındaki ilişkiler sorgulanarak il ve bölge esaslı olarak sektörel kümelerin nasıl algılandığı
- ✦ Ayrıca sanayicinin – sanayinin – sorunlarının il/sektör bazlı olarak nerelerde odaklandığı belirlenmiştir.

Çalışmada kullanılan Anket EK'te tanıtılmaktadır.

Durum Tespiti Çalışması ile;

- ✦ İl ve bölge bazında sektörlerin "Karşılaştırmalı Üstünlükleri"nin belirlenmesi
- ✦ Hem illerin hem sektörlerin bölge içindeki görece rekabet edebilirliklerinin en son veriler ışığında saptanması
- ✦ Elde edilen bulguların, anket sonuçları ile karşılaştırıldığında geleceğe dönük öngörüler için ekonometrik altyapıyı oluşturması
- ✦ Bölgedeki illerin ekonomik olarak mevcut durum bilgilerinin değerlendirilmesi

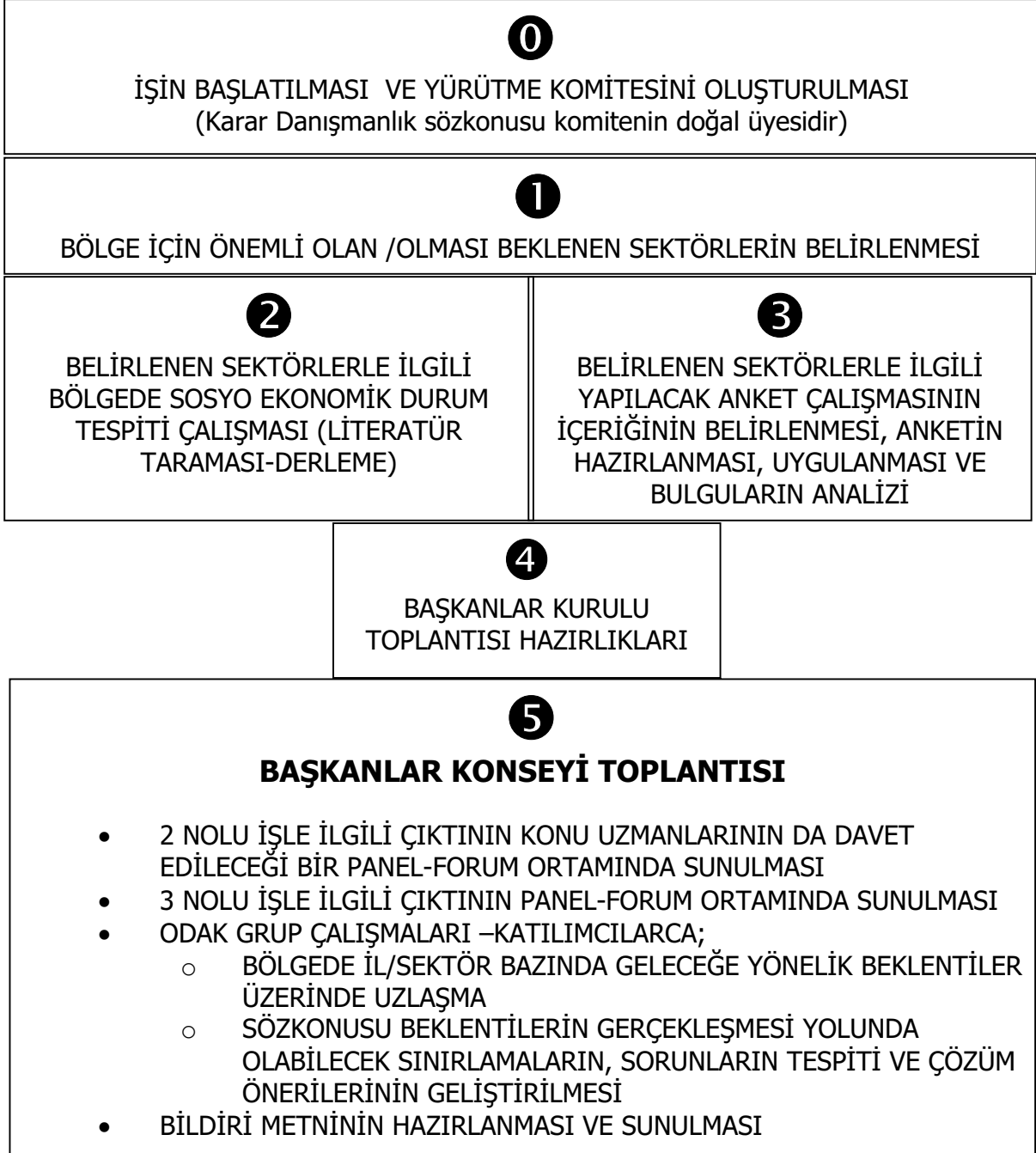
amaçlanmıştır.

Çalışma, Avrupa Birliği'nin bölgesel düzeyde uyguladığı müktesebata uyum çerçevesinde; DPT koordinasyonunda ve DİE'nin katkılarıyla oluşturulan İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırmasına (NUTS) uygun şekilde tasarlanmıştır. Çalışmanın tasarımı olabildiğince esnek bir yapıda olup, ileride Federasyona bölgeden yeni illerin katılımlarının olması durumunda, bu uygulamada elde edilen bulguların güncelleştirilmesi, çalışmanın tekrarlandığı dönemlerde kolayca mümkün olabilecektir.

Başkanlar Konseyi'ne hazırlıklar sürecinde gerçekleştirilen "Anket Çalışması", "Durum Tespiti Çalışması" elinizde bulunan dokümanın sırasıyla 2., 3. Bölümlerinde ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. 14-15 Eylül 2006 tarihlerinde bu çıktılar kullanılarak yine katılımcı yöntemlerle gerçekleştirilen Başkanlar Konseyi Toplantısı'nın çıktıları ile bu çıktılar kullanılarak oluşturulan "Başkanlar Konseyi Bildirisi" 4. Bölüm'de tanıtılmaktadır.

Şekil.1

“MARMARA-BATI KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ İLLER ÖZELİNDE SEKTÖR ANALİZİ, SORUNLARIN TESPİTİ VE GELECEK TASARIMININ YAPILMASI ÇALIŞMASI İŞ AKIŞI

2. ANKET ÇALIŞMASI

Çalışmada kullanılan ve içeriği katılımcı süreçlerle yine işadamlarınca oluşturulan anket formu EK.1'de verilmiştir. Sözkonusu anketin saha çalışması, BUSİAD koordinasyonunda, ankete konu Marmara ve Batı Karadeniz Bölgesindeki SİAD'lara gönderilerek gerçekleştirilmiştir.

Anketin;

- 1. sorusu ile " gelecek 10 yıl sonunda, ankete konu illerle ilgili olarak önde olacağı düşünülen sektörler "
- 2. Sorusu ile "sektörler arasındaki etkileşim yakınlığı"
- 3. Sorusu ile de "sektör - sorun ilişkileri"

hakkında SİAD üyelerinin "öngörülerini ve tespitlerini"ni öğrenmeye yönelik görüşleri derlenmiştir. Böylece, elde edilen bulgular ile bir yandan sözkonusu illerin kapsandığı alanda, il ve bölgesel esasta bir gelecek tanımlaması yapılırken, söz konusu geleceğe doğru bir yol haritası da oluşturulmasına imkan verecek bir alt yapı da oluşturulabilecektir.

Kastamonu ve Sakarya illerinden katılım çok düşük düzeyde kalmış olduğundan anket sonuçları diğer illerden gelen toplam 184 sanayici ve işadamlarının görüşlerini yansıtmaktadır.

2.1. KATILIMCI PROFİLİ

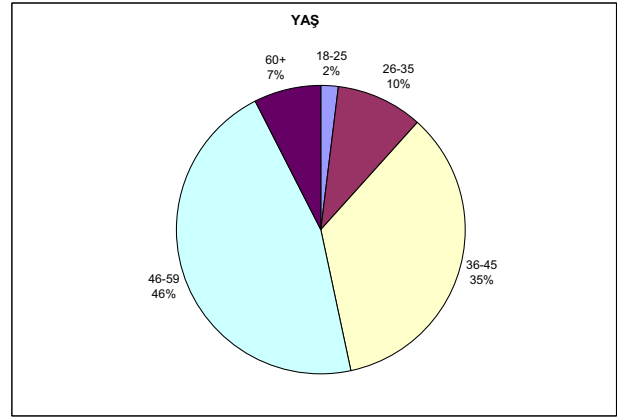
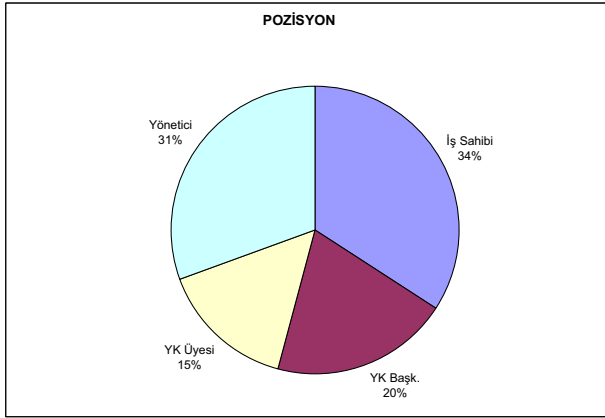
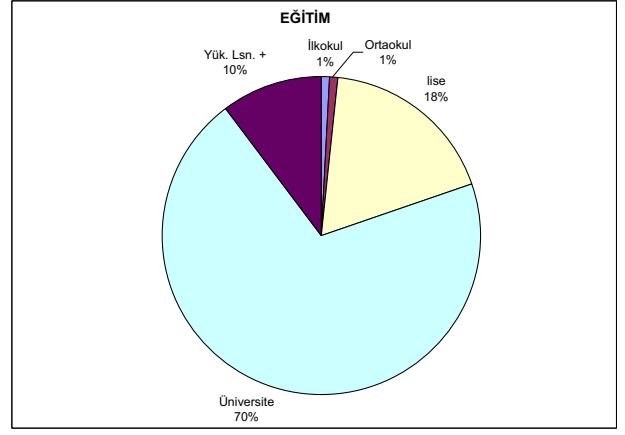
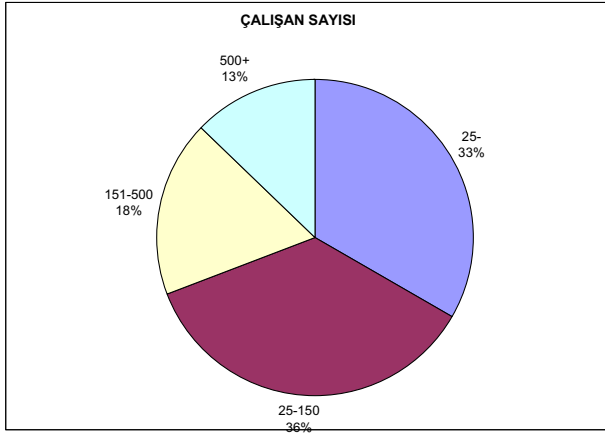
Ankete yanıt veren SİAD üyelerinin, yaş, eğitim, işteki pozisyon ve yönettiği kişi sayısına bağlı olarak işyeri büyüklüğü bilgilerine göre hazırlanan grafikler federasyon genelinde ve iller esasında toplu halde Şekil.2.a ve Şekil.2.b'de sunulmuştur.

Ankete katılarak görüş bildiren sanayici ve işadamlarının profili Şekil.2a'daki grafiklerde görselleştirildiği üzere özetle aşağıdaki gibidir. Katılımcılar,

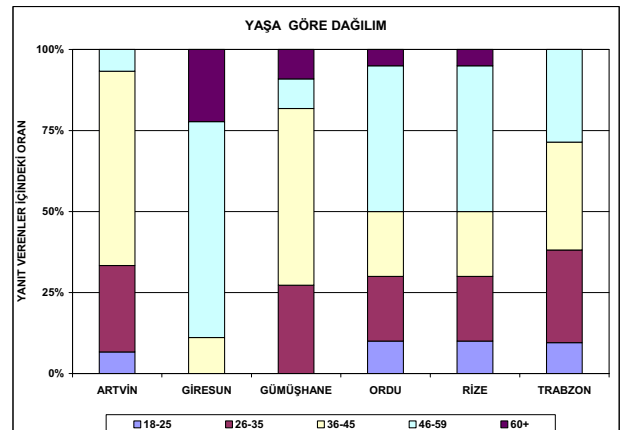
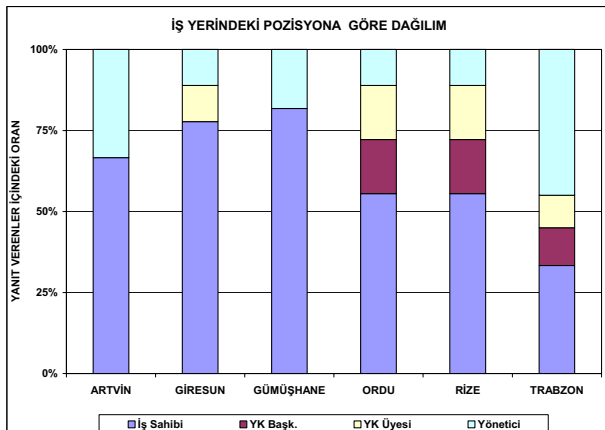
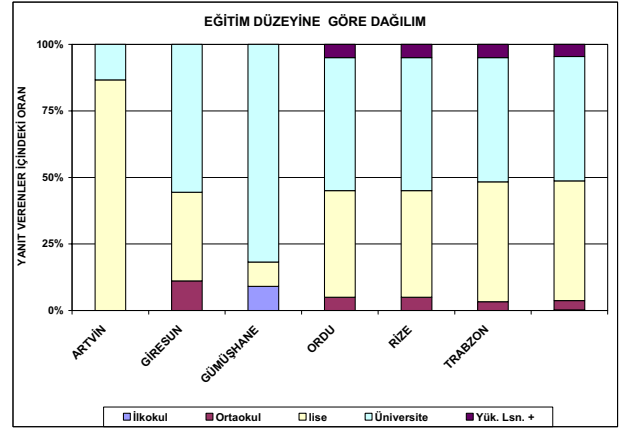
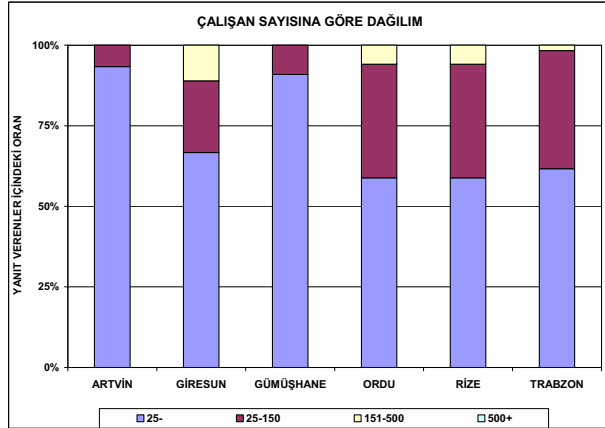
- %88'i 36 yaş ve üstü
- %98'i lise ya da daha ileri düzeyde eğitimli
- Küçük (% 33) ve orta büyüklükte (% 54) firmalarda
- Genellikle işin sahibi (%34) veya Yönetici (%31) konumundadır.

Katılımcı profili, Şekil.2.b'de gösterildiği gibi iller bazında da karşılaştırıldığında Şekil.2.a'da tanıtılan genel yapıya benzer olduğu görülmektedir.

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Şekil.2.a

Şekil.2.b

2.2. ANKET BULGULARI

Anket sonuçları üç yönde değerlendirilmiştir.

- 10 yıl sonrasına dönük olarak önde olacağı düşünülen sektörler bağlamında illerin birbirlerini nasıl algıladığının değerlendirilmesi
- Sektörler arası ilişkilerin nasıl konumlandırıldığının değerlendirilmesi,
- Sorunların sektörlerle nasıl ilişkilendirildiğinin değerlendirilmesidir.

Bu bağlamda, ilk değerlendirme ile illerin kendileri için öngördükleri gelecek ile komşu iller tarafından onlar hakkında öngörülen gelecekler arasındaki farklılıkların belirlenmesi sağlanmaktadır. Bu farklılıklar ve sektörel ilişkilendirmelerden hareketle oluşturulacak kümeler ile sektör-sorun ilişkileri de geleceğe yönelik yol haritasının tanımlanmasında planlamacılar yardımcı olacak bir veri tabanı oluşturmaktadır.

Bulgular, yukarıda tanımlanan şekilde yorumlanarak önce her il esasında ayrı ayrı, daha sonra da bölge esaslı olarak aşağıda sırayla tanıtılmaktadır. Sözkonusu bulgular, tüm illerin görüşlerinin birbirleriyle karşılaştırılmasına olanak verecek şekilde tablolar ve grafiklerle desteklenerek sunulmuştur.

2.2.1. 10 YIL SONRAKİ SEKTÖREL YAPI ÖNGÖRÜSÜ

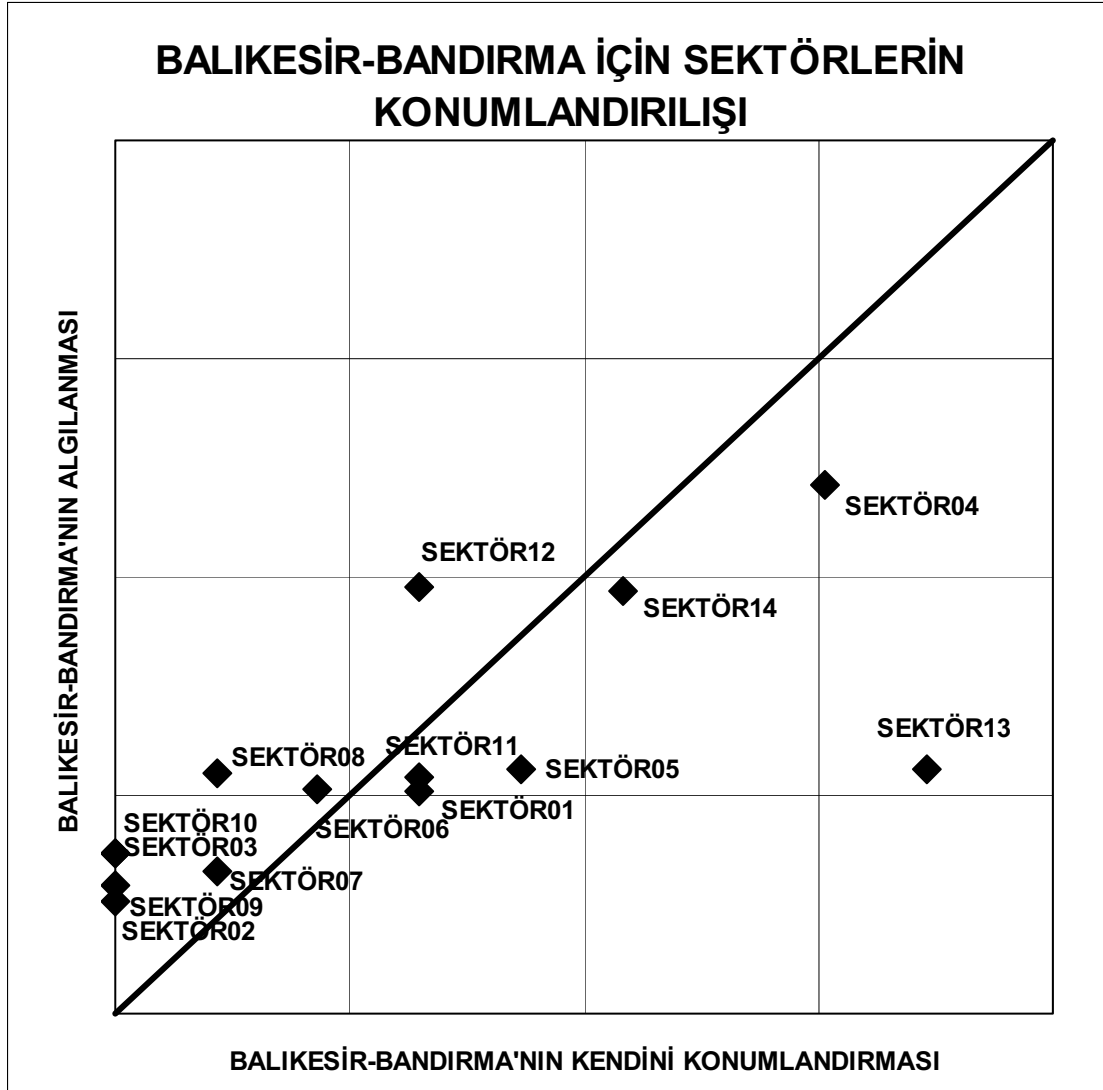
Sektörel yapı öngörülerini yukarıda değinildiği gibi önce her il için algılanma farklılıklarını da öne çıkaracak şekilde, illerin kendileri için öngördükleri gelecek ile komşu iller tarafından onlar hakkında öngörülen gelecekler arasındaki farklılıkların yansıtıldığı grafikler halinde verilmektedir. Her bir il için yorumlar yapıldıktan sonra bölge genelinde nasıl bir sektörel yapı öngörüldüğü tartışılacaktır.

Grafiklerde kullanılan sektör numaralarının ifade ettiği sektörler Tablo 1'dedir.

Tablo 1. Ankette Sorgulanan Sektörler

NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
7	KİŞİSEL HİZMETLER
8	METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ
9	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
10	PERAKENDE TİCARET
11	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ
12	TURİZM
13	ULAŞTIRMA
14	ZİRAAT VE AVCILIK

2.2.1.1. BALIKESİR-BANDIRMA

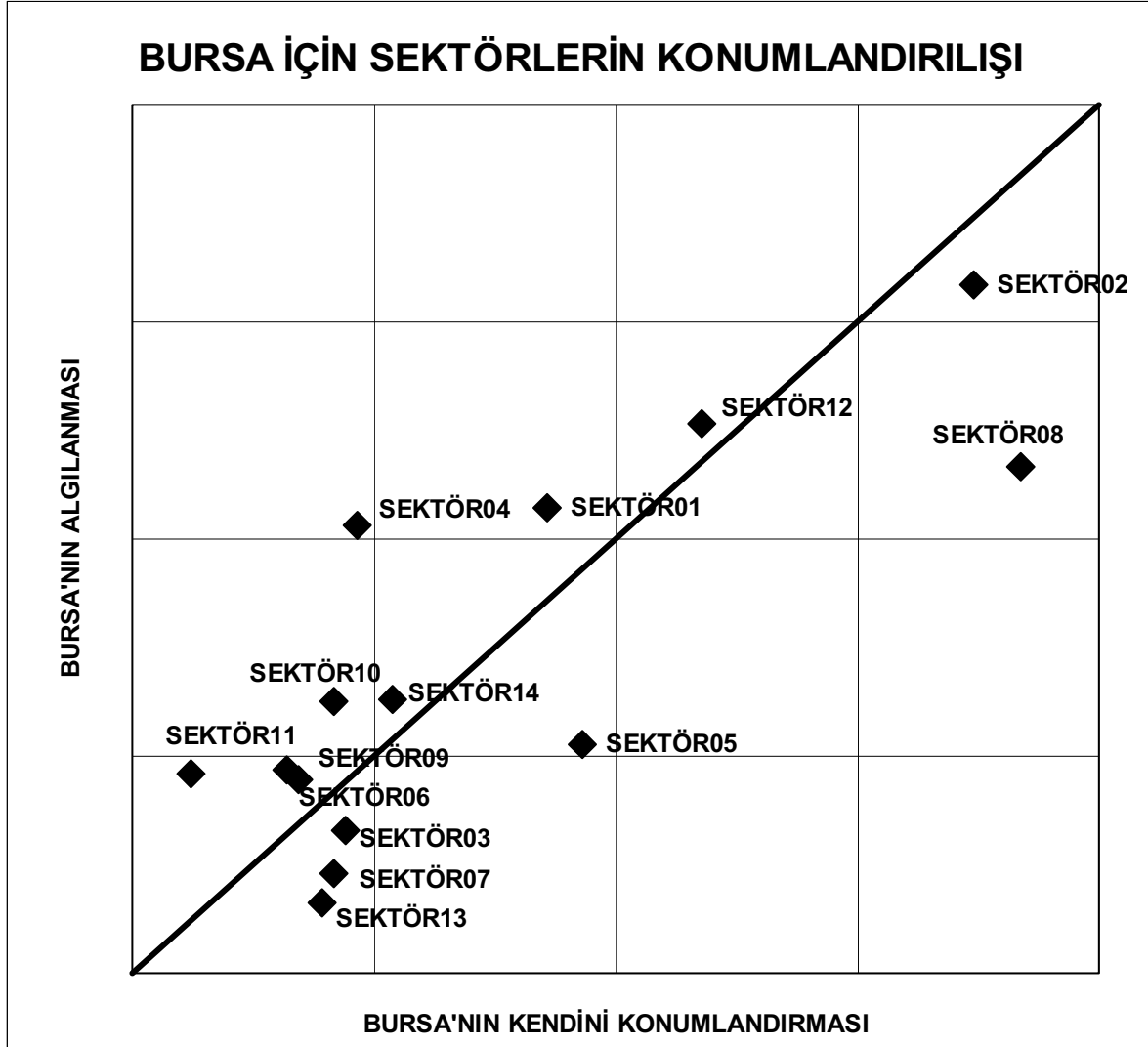

Şekil 3. BALIKESİR-BANDIRMA'nın algılanma farklılıkları

Balikesir-Bandırma kendi için, **ULAŞTIRMA (13)** ve **GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04)** ve **ZİRAAT VE AVCILIK (14)** sektörlerini birincil, **TURİZM (12)**, **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)**, **TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ (11)** ve **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01)** sektörlerinin de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Balikesir-Bandırma'yı algılaması ise Balikesir-Bandırma'nın kendini konumlandırması ile çok uyumludur. Konumlandırmalar arasındaki tek fark **ULAŞTIRMA (13)** sektörü için söz konusu olup, görelî olarak diğer iller tarafından, Balikesir-Bandırma'nın konumlandırmasından, biraz daha az önemli olarak algılanmaktadır.

2.2.1.2. BURSA

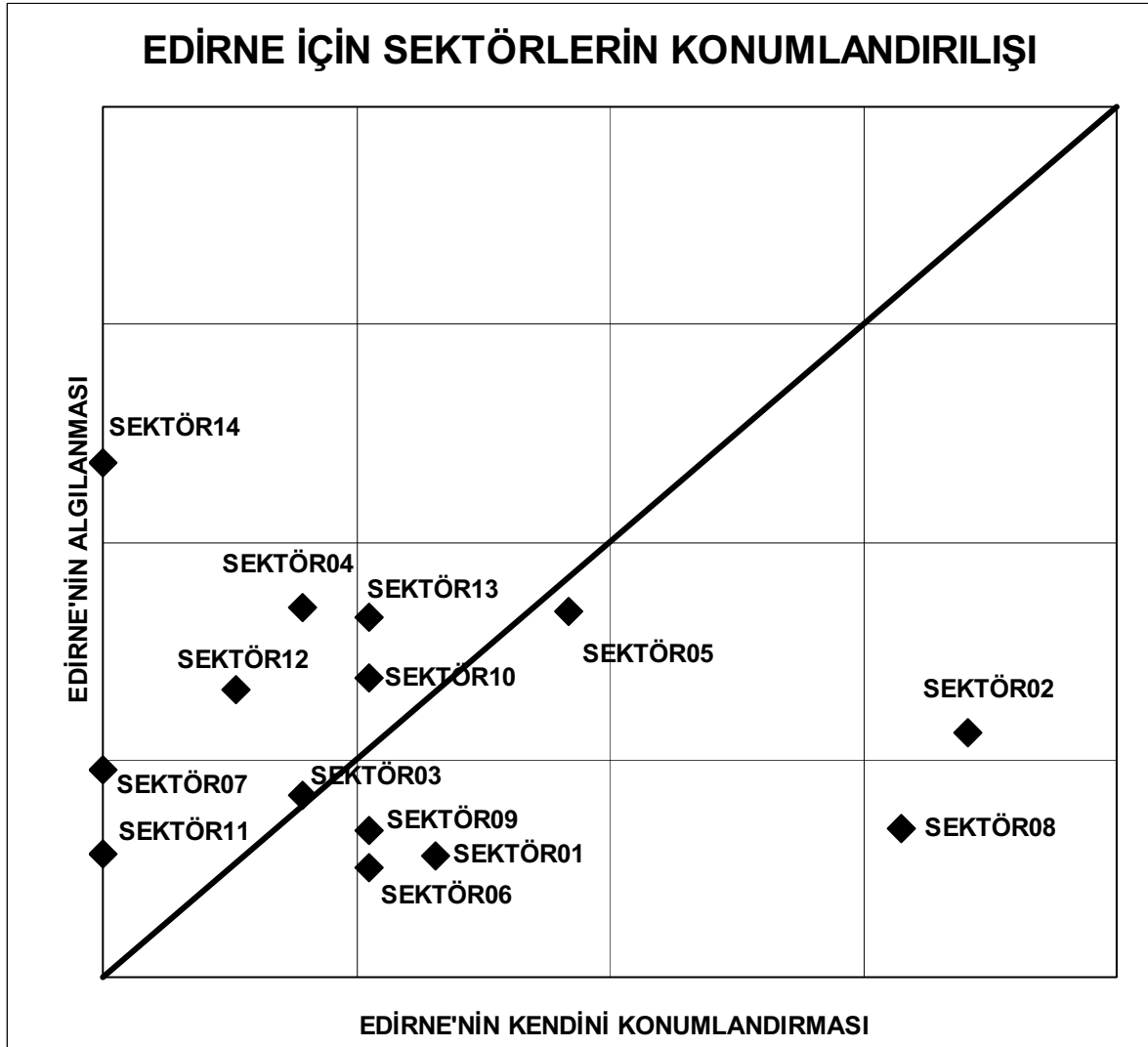

Şekil 4. BURSA'nın algılanma farklılıkları

Bursa kendi için, **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** ve **METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08)** birincil öncelikte ve **TURİZM (12), BİLİŞİM (01)** ve **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** sektörlerinin de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Bursa'yı algılaması da genel olarak Bursa'nın kendini konumlandırılışından çok farklı değildir. Sadece, sıralamada Bursa'nın görelî daha az önem verdiği sektörler arasında yer alan **GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04)** sektörü de birincil öncelikli olarak gündeme getirilmiştir.

2.2.1.3. EDİRNE

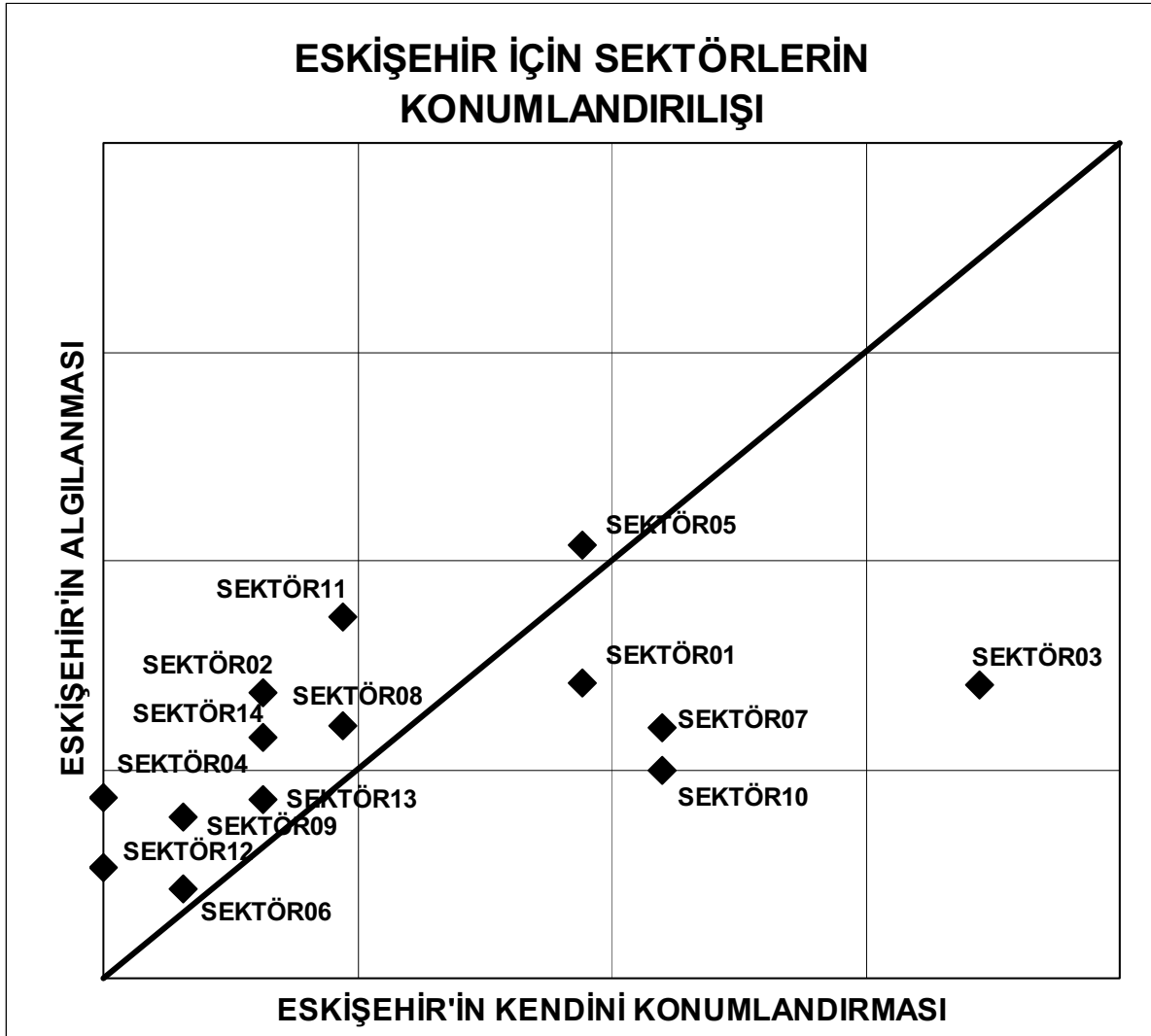

Şekil 5. EDİRNE'nin algılanma farklılıkları

Edirne kendi için, **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** ve **METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08)** sektörlerini birincil öncelikli ve **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** sektörünü de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Edirne'yi algılaması ise Edirne'nin kendini konumlandırmasından oldukça farklıdır. Diğer iller, birincil olarak Edirne'nin en az önemli gördüğü **ZİRAAT VE AVCILIK (14)** sektörünü öne çıkarmaktadır. Edirne'nin oldukça az önem verdiği sektörlerden **GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04)** ve **ULAŞTIRMA (13)** sektörleri ile **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** sektörünün de, 10 yıllık bir gelecekte, en az **ZİRAAT VE AVCILIK (14)** sektörü kadar önemli bir yeri olacağı öngörülmektedir.

2.2.1.4. ESKİŞEHİR

Şekil 6. ESKİŞEHİR'in algılanma farklılıkları

Eskişehir kendi için, **EĞLENCE VE KÜLTÜR (03)** sektörünü birincil öncelikli ve **PERAKENDE TİCARET (10)**, **KİŞİSEL HİZMETLER (07)**, **BİLİŞİM (01)** ve **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** sektörlerini de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Eskişehir ile ilgili öngörülerini de Eskişehir'in kendini konumlandırışı ile genel olarak uyumludur. Görelî az farklılıklar olsa da, öncelik sıralamasında bazı farklılıklar vardır. Diğer iller, birincil öncelikli sektörler olarak **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** ve TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ (11) sektörlerini algılamakta, ikincil öncelikli grupta ise **EĞLENCE VE KÜLTÜR (03)**, **BİLİŞİM (01)** ve **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** sektörlerini gelecek 10 yıl da önder sektörler arasında olacağını öngörmektedir.

2.2.1.5. İSTANBUL

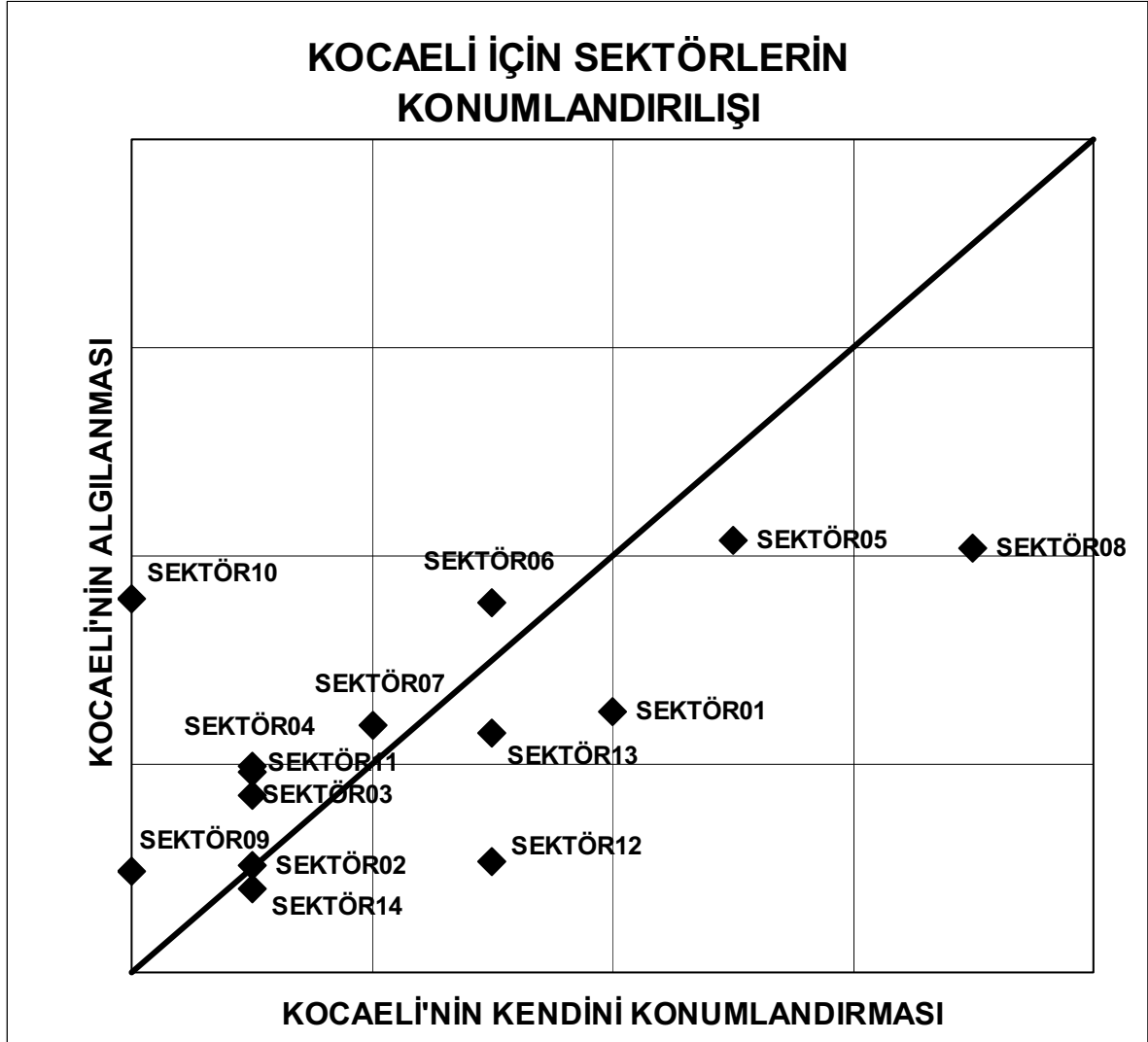

Şekil 7. İSTANBUL'un algılanma farklılıkları

İstanbul kendi için, **BİLİŞİM (01)** sektörünü birincil öncelikli olarak algılamaktadır. **METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08), KİŞİSEL HİZMETLER (07),** ve **PERAKENDE TİCARET (10)** sektörlerini de ikincil öncelikli, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin İstanbul'u algılaması ise İstanbul'un kendini konumlandırmasından biraz farklıdır. Diğer iller, her ne kadar birincil olarak algılanan sektörler arasında **BİLİŞİM (01)** sektörüne yer vermekte ise de, birincil öncelikli grup içinde algılanan **TURİZM (12) DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** sektörleri İstanbul'un kendisi için oldukça az önemli gördüğü sektör grubu içinde yer almaktadır.

2.2.1.6. KOCAELİ

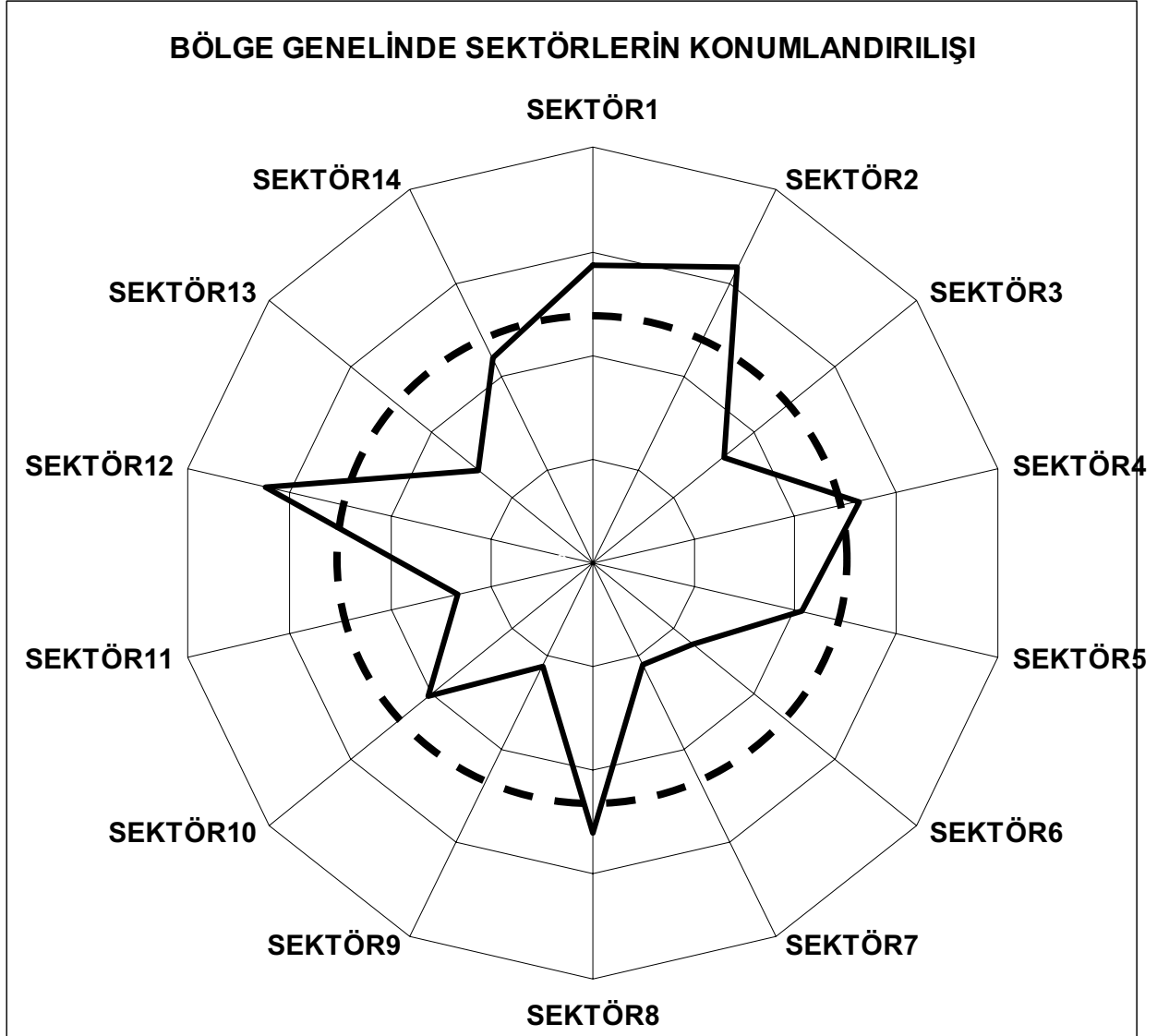

Şekil 8. KOCAELİ'nin algılanma farklılıkları

Kocaeli kendi için, **METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08)** ve **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05)** birincil öncelikte ve **BİLİŞİM (01), KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (06), TURİZM (12)** ve **ULAŞTIRMA (13)** sektörlerinin de ikincil öncelikte, önder olabilecek sektörler olarak öngörmektedir.

Bölgedeki illerin Kocaeli'yi algılaması da genel olarak Kocaeli'nin kendini konumlandırılışından çok farklı değildir. Sadece, sıralamada Bursa'nın görelî daha az önem verdiği sektörler arasında yer alan **PERAKENDE TİCARET (10)** sektörü de birincil öncelikli olarak gündeme getirilmiştir.

2.2.1.7. BÖLGE GENELİ

Bölge genelinde, Şekil 9'da gösterildiği gibi, 10 yıllık bir süre sonunda;

BİLİŞİM (01), DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04), METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08) ve TURİZM (12) sektörleri **birincil öncelikli** önder olabilecek sektörler olarak öngörülmektedir. Diğer bir deyişle gelecek 10 yıllık dönemde, güçlü yanların bir avantaj olarak değerlendirileceği düşünülmektedir.

2.2.2. SEKTÖREL KÜMELER

Aşağıda, sektörlerin birbirlerine olan yakınlıklarının her ilde ve bölge genelinde algılanışlarından hareketle elde edilen sektörel kümeler tanıtılmaktadır. Gerek yakınlıklar matrislerinde, gerekse kümelerin görselleştirildiği grafiklerde kullanılan sektör kısaltmalarının ankette kullanıldığı şekliyle karşılıkları daha önce Tablo 1'de sunulmuştu. Bir hatırlatma olarak Tablo 1 aşağıda bir kez daha verilmektedir.

Tablo 1. Ankette Sorgulanan Sektörler

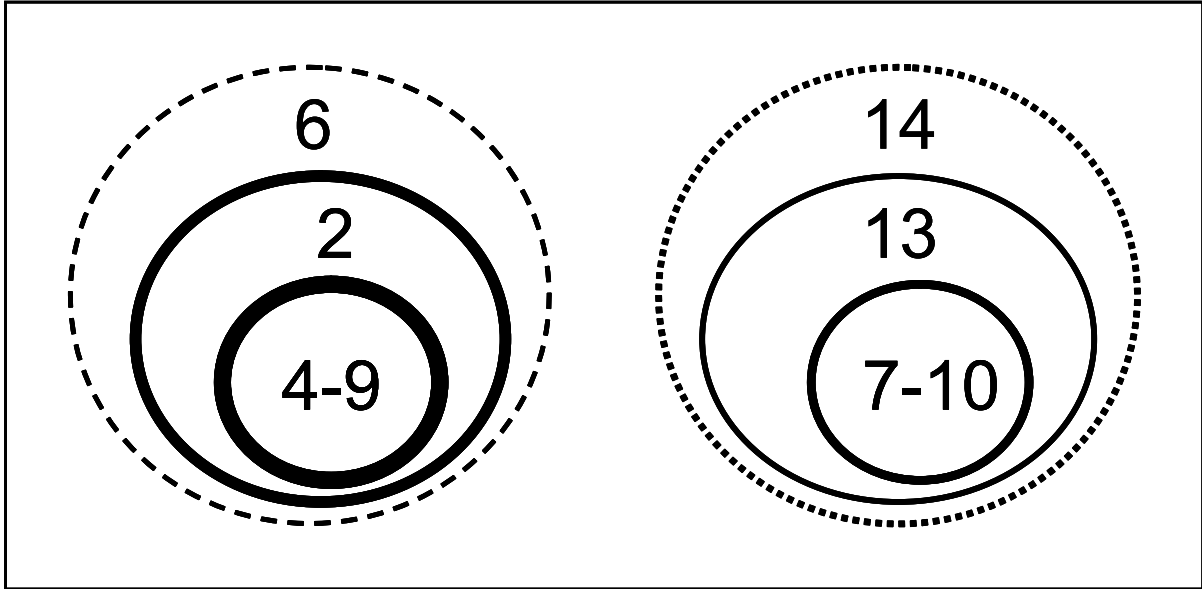
NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
7	KİŞİSEL HİZMETLER
8	METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ
9	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
10	PERAKENDE TİCARET
11	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ
12	TURİZM
13	ULAŞTIRMA
14	ZİRAAT VE AVCILIK

Bu noktada hatırlatılması gereken önemli bir husus da, oluşan kümelerin geleceği şekillendirmek üzere oluşturulacak bir stratejik planın başlangıcını belirleyen bugünkü durumu da yansıtacağı hususudur.

2.2.2.1. BALIKESİR-BANDIRMA

Tablo 2. Balıkesir-Bandırma için sektörel yakınlıklar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	168	251	254	249	302	284	433	266	272	335	306	212	225
2	168	0	109	42	128	77	103	201	70	137	109	164	115	126
3	251	109	0	142	201	166	116	315	123	162	164	229	119	145
4	254	42	142	0	85	87	71	219	37	132	107	89	151	113
5	249	128	201	85	0	140	90	275	51	142	115	110	118	90
6	302	77	166	87	140	0	118	90	92	135	92	145	150	113
7	284	103	116	71	90	118	0	178	54	63	109	109	80	89
8	433	201	315	219	275	90	178	0	243	175	242	210	224	241
9	266	70	123	37	51	92	54	243	0	115	47	118	108	59
10	272	137	162	132	142	135	63	175	115	0	123	78	80	87
11	335	109	164	107	115	92	109	242	47	123	0	148	133	99
12	306	164	229	89	110	145	109	210	118	78	148	0	184	125
13	212	115	119	151	118	150	80	224	108	80	133	184	0	83
14	225	126	145	113	90	113	89	241	59	87	99	125	83	0

Şekil 10. Balıkesir-Bandırma için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 10'da gösterilmiştir.

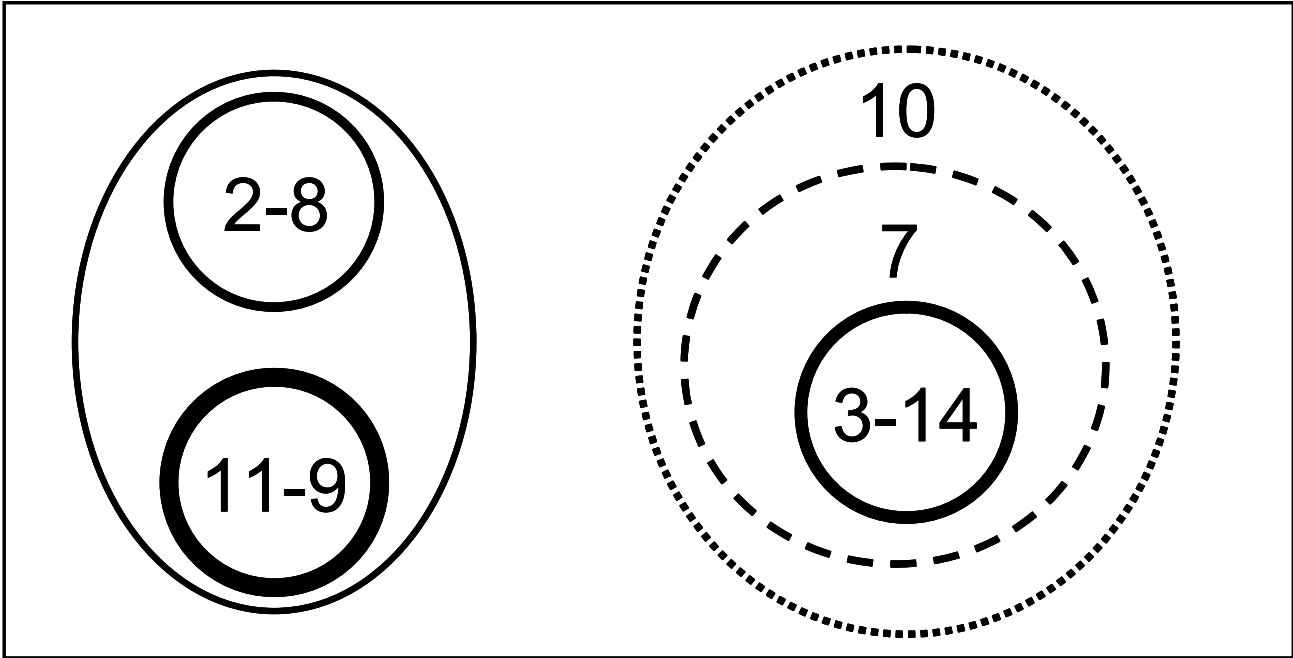
- Birinci küme; **GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04), ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (09), DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02) ve KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (06),**
- İkinci küme; **KİŞİSEL HİZMETLER (07), PERAKENDE TİCARET (10), ULAŞTIRMA (13) ve ZİRAAT VE AVCILIK (14)**

Bu iki kümenin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.2. BURSA

Tablo 3. Bursa için sektörel yakınlıklar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	9865	11894	13073	11541	11864	14664	16040	10159	12213	12639	14979	9840	12600
2	9865	0	9145	10060	9445	10839	6197	5886	6456	14886	6730	15175	13146	9131
3	11894	9145	0	9470	16644	16607	7208	16316	11909	9674	13939	14430	13891	5868
4	13073	10060	9470	0	18346	21470	8635	21935	11369	15863	16395	15950	15789	12903
5	11541	9445	16644	18346	0	8338	14103	11885	11759	15483	13304	19914	11366	10634
6	11864	10839	16607	21470	8338	0	10340	10993	8019	12502	8346	17581	10713	12211
7	14664	6197	7208	8635	14103	10340	0	11183	7722	7689	10176	11233	8552	7869
8	16040	5886	16316	21935	11885	10993	11183	0	8140	14840	6013	16903	16843	13573
9	10159	6456	11909	11369	11759	8019	7722	8140	0	11860	2684	16194	10947	8890
10	12213	14886	9674	15863	15483	12502	7689	14840	11860	0	14232	8379	8320	7582
11	12639	6730	13939	16395	13304	8346	10176	6013	2684	14232	0	17316	14924	10835
12	14979	15175	14430	15950	19914	17581	11233	16903	16194	8379	17316	0	19719	10436
13	9840	13146	13891	15789	11366	10713	8552	16843	10947	8320	14924	19719	0	14223
14	12600	9131	5868	12903	10634	12211	7869	13573	8890	7582	10835	10436	14223	0

Şekil 11. Bursa için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 11'de gösterilmiştir.

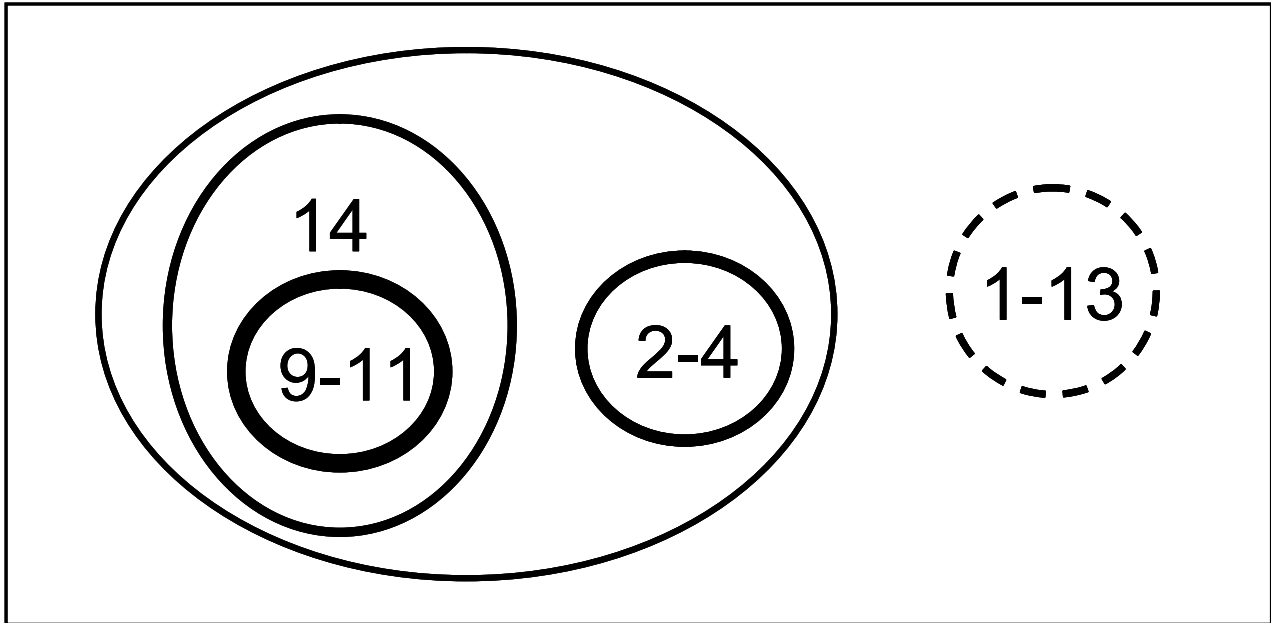
- Birinci küme; **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08), ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (09) ve TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ (11)**
- İkinci küme; **EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ (03), KİŞİSEL HİZMETLER (07), PERAKENDE TİCARET (10) ve ZİRAAT VE AVCILIK (14)**

Bu iki kümenin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.3. EDİRNE

Tablo 4. Edirne için sektörel yakınlıklar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	878	1685	1565	1584	1453	2557	1882	1261	1360	1664	1814	1114	1340
2	878	0	2103	702	1079	1350	1529	800	596	1364	1130	1965	1275	757
3	1685	2103	0	2282	2267	2566	2204	2709	2481	1973	2677	2039	2285	1747
4	1565	702	2282	0	1466	1741	1386	1766	863	1834	1254	1857	1113	1357
5	1584	1079	2267	1466	0	1605	2343	2066	1681	2132	2061	3176	1817	1058
6	1453	1350	2566	1741	1605	0	1887	1519	1369	1549	1340	2331	2176	1135
7	2557	1529	2204	1386	2343	1887	0	1843	1915	1619	2160	1611	1353	1819
8	1882	800	2709	1766	2066	1519	1843	0	1145	1684	1321	2187	2309	1260
9	1261	596	2481	863	1681	1369	1915	1145	0	1178	462	1512	1799	907
10	1360	1364	1973	1834	2132	1549	1619	1684	1178	0	1121	1674	1314	1066
11	1664	1130	2677	1254	2061	1340	2160	1321	462	1121	0	1832	2045	966
12	1814	1965	2039	1857	3176	2331	1611	2187	1512	1674	1832	0	2178	1895
13	1114	1275	2285	1113	1817	2176	1353	2309	1799	1314	2045	2178	0	1764
14	1340	757	1747	1357	1058	1135	1819	1260	907	1066	966	1895	1764	0

Şekil 12. Edirne için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 12'de gösterilmiştir.

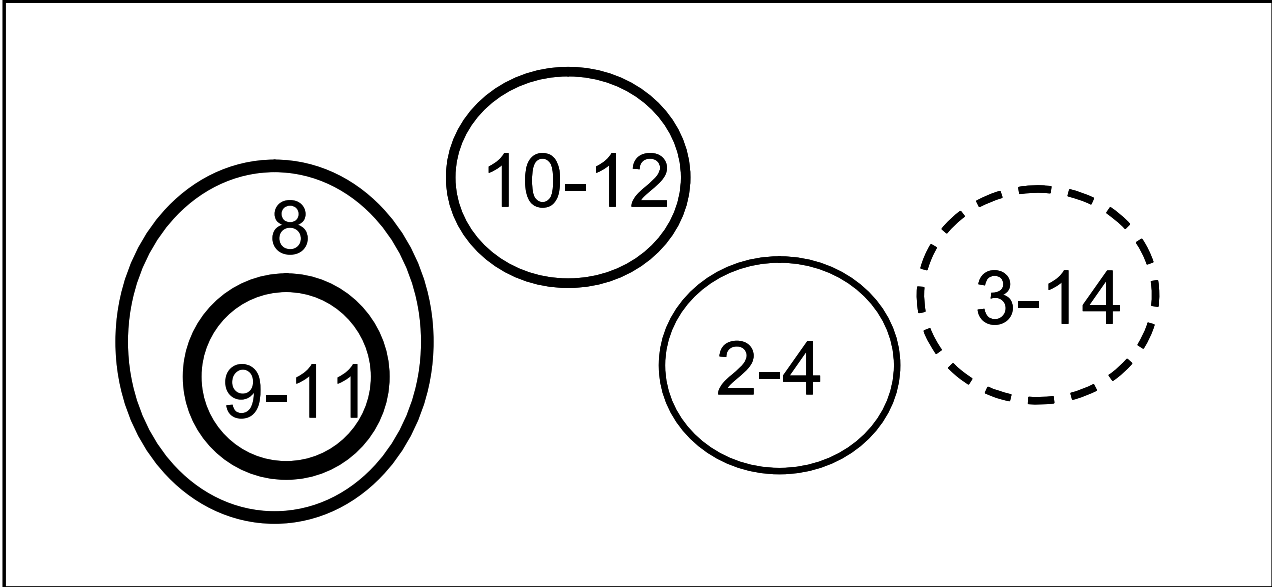
- Birinci küme; **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04), ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (09), TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ (11) ve ZİRAAT VE AVCILIK (14)**
- İkinci küme; **BİLİŞİM (01) ve ULAŞTIRMA (13)**

Bu iki kümenin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.4. ESKİŞEHİR

Tablo 5. Eskişehir için sektörel yakınlıklar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	204	204	257	289	279	297	320	260	371	287	197	174	317
2	204	0	232	130	177	293	206	137	152	355	122	250	198	223
3	204	232	0	276	304	323	183	226	278	232	305	207	185	163
4	257	130	276	0	383	431	211	328	261	412	295	300	285	362
5	289	177	304	383	0	166	280	186	240	361	204	281	192	204
6	279	293	323	431	166	0	295	231	185	298	185	243	209	199
7	297	206	183	211	280	295	0	135	274	197	212	166	203	269
8	320	137	226	328	186	231	135	0	130	256	72	232	182	251
9	260	152	278	261	240	185	274	130	0	277	51	230	163	211
10	371	355	232	412	361	298	197	256	277	0	327	106	172	194
11	287	122	305	295	204	185	212	72	51	327	0	220	199	238
12	197	250	207	300	281	243	166	232	230	106	220	0	185	186
13	174	198	185	285	192	209	203	182	163	172	199	185	0	235
14	317	223	163	362	204	199	269	251	211	194	238	186	235	0

Şekil 13. Eskişehir için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 13'de gösterilmiştir.

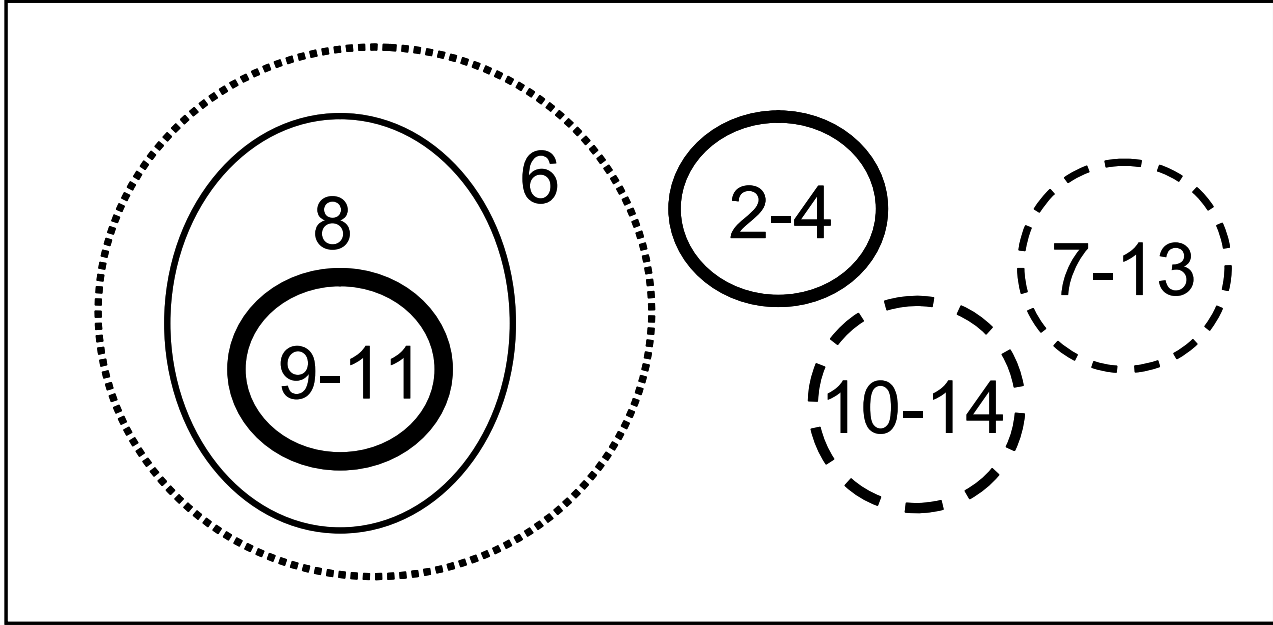
- Birinci küme; **ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08), ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (09) ve TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ (11)**
- İkinci küme; **PERAKENDE TİCARET (10) ve TURİZM (12)**

Bu iki küme ve bunlara ek olarak ikincil önemde gündeme getirilen **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02) ve GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04) ile EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ (03) ve ZİRAAT VE AVCILIK (14)** kümelerinin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.5. İSTANBUL

Tablo 6. İstanbul için sektörel yakınlıklar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	378	506	532	587	479	630	616	422	525	492	443	351	550
2	378	0	519	188	583	575	373	522	335	680	418	715	334	494
3	506	519	0	526	835	583	446	646	473	369	665	602	508	431
4	532	188	526	0	811	814	427	815	515	658	623	626	461	634
5	587	583	835	811	0	482	654	526	600	769	606	808	517	679
6	479	575	583	814	482	0	511	399	291	485	424	545	488	430
7	630	373	446	427	654	511	0	488	509	395	562	404	349	484
8	616	522	646	815	526	399	488	0	361	536	296	609	762	589
9	422	335	473	515	600	291	509	361	0	641	72	648	415	470
10	525	680	369	658	769	485	395	536	641	0	688	367	544	327
11	492	418	665	623	606	424	562	296	72	688	0	695	547	547
12	443	715	602	626	808	545	404	609	648	367	695	0	691	403
13	351	334	508	461	517	488	349	762	415	544	547	691	0	683
14	550	494	431	634	679	430	484	589	470	327	547	403	683	0

Şekil 14. İstanbul için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 14'de gösterilmiştir.

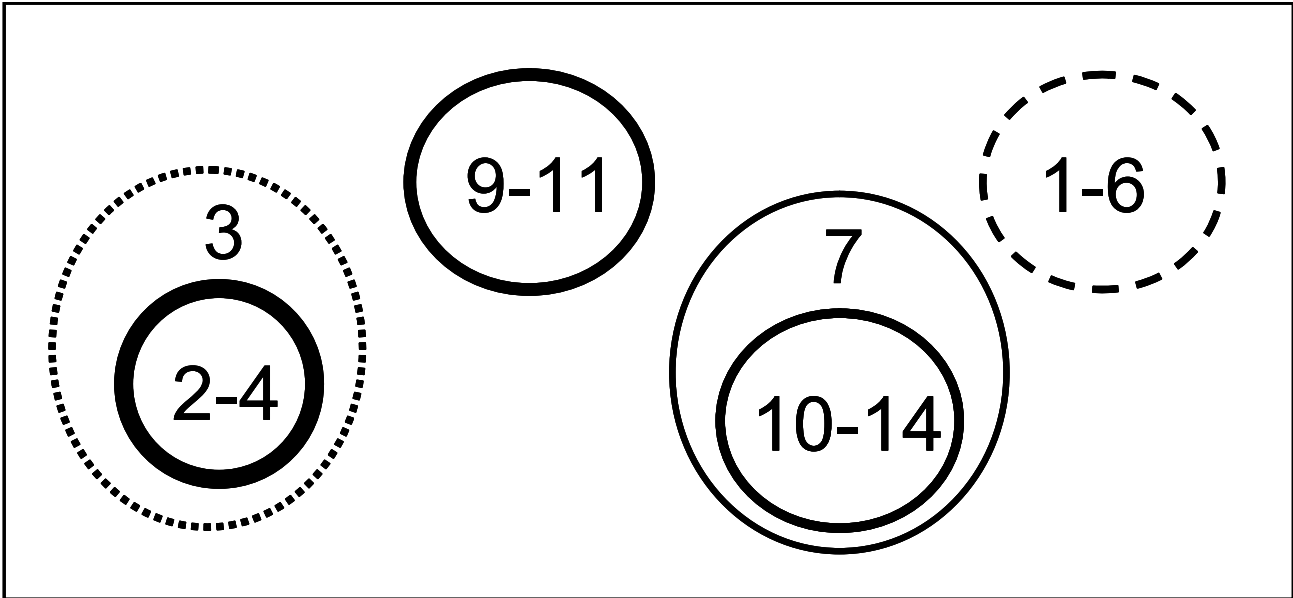
- Birinci küme; **ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08), ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (09) ve KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (06)**
- İkinci küme; **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02) ve GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04)**

Bu iki küme ve bunlara ek olarak ikincil önemde gündeme getirilen **PERAKENDE TİCARET (10) ve ZİRAAT VE AVCILIK (14) ile KİŞİSEL HİZMETLER (07) ve ULAŞIM (13)** kümelerinin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.6. KOCAELİ

Tablo 7. Kocaeli için sektörel yakınlıklar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	88	102	115	90	64	103	162	84	125	99	134	79	89
2	88	0	54	22	149	133	61	156	70	147	98	159	100	103
3	102	54	0	76	180	143	56	164	98	95	114	131	98	64
4	115	22	76	0	183	163	76	188	93	141	137	119	118	130
5	90	149	180	183	0	76	135	192	156	142	143	205	121	109
6	64	133	143	163	76	0	75	131	89	116	71	179	88	81
7	103	61	56	76	135	75	0	128	89	51	75	126	74	46
8	162	156	164	188	192	131	128	0	118	198	65	191	209	182
9	84	70	98	93	156	89	89	118	0	152	30	156	117	110
10	125	147	95	141	142	116	51	198	152	0	144	90	104	42
11	99	98	114	137	143	71	75	65	30	144	0	182	122	101
12	134	159	131	119	205	179	126	191	156	90	182	0	208	112
13	79	100	98	118	121	88	74	209	117	104	122	208	0	112
14	89	103	64	130	109	81	46	182	110	42	101	112	112	0

Şekil 15. Kocaeli için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 15'de gösterilmiştir.

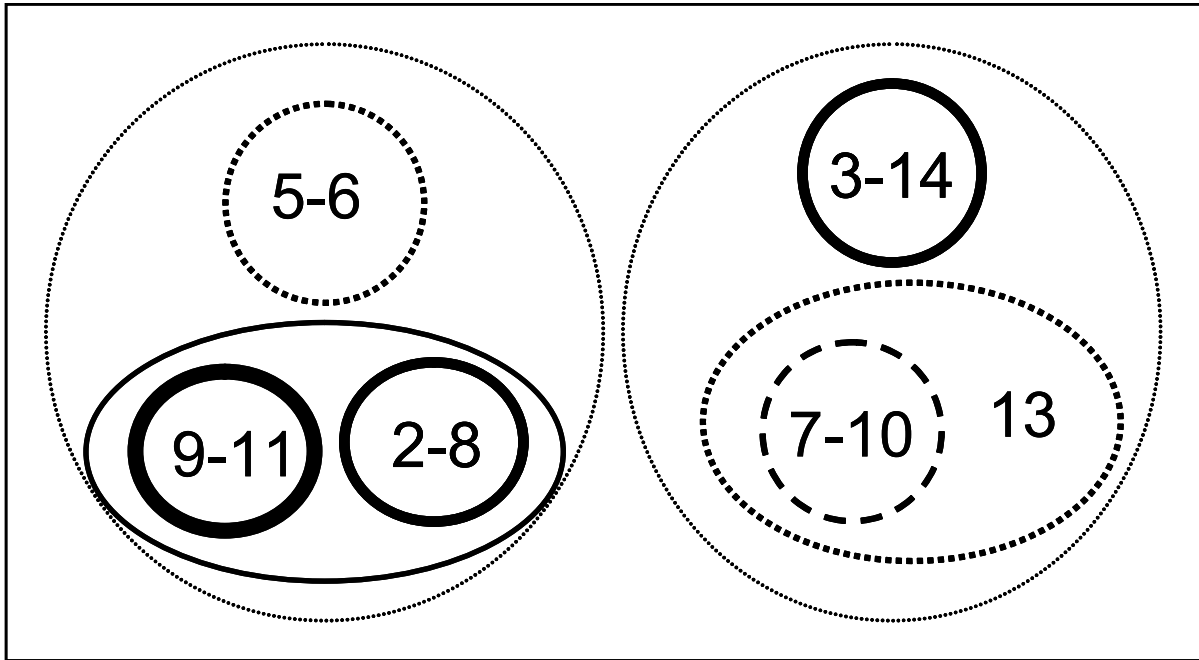
- Birinci küme; **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04) ve EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ (03)**
- İkinci küme; **ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (09) ve TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ (11)**
- Üçüncü küme; **PERAKENDE TİCARET (10), ZİRAAT VE AVCILIK (14) ve KİŞİSEL HİZMETLER (07)**

Bu üç küme ve bunlara ek olarak ikincil önemde gündeme getirilen **BİLİŞİM (01) ve KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (06)** kümesinin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.2.7. BÖLGE GENELİ

Tablo 8. Bölge Geneli için sektörel yakınlıklar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0	3951	4974	5539	4857	4989	6299	6805	4254	5120	5352	6194	3990	5230
2	3951	0	4017	3918	3933	4508	2687	2491	2610	6031	2936	6390	5184	3660
3	4974	4017	0	4236	6932	7007	3390	6929	5240	4162	6125	6163	5824	2677
4	5539	3918	4236	0	7479	8733	3551	8916	4599	6652	6702	6634	6168	5474
5	4857	3933	6932	7479	0	3662	5957	5240	5009	6536	5777	8536	4695	4350
6	4989	4508	7007	8733	3662	0	4444	4675	3447	5161	3565	7324	4692	4911
7	6299	2687	3390	3551	5957	4444	0	4638	3526	3310	4495	4669	3550	3473
8	6805	2491	6929	8916	5240	4675	4638	0	3418	6099	2669	7067	7051	5598
9	4254	2610	5240	4599	5009	3447	3526	3418	0	4866	1082	6644	4617	3600
10	5120	6031	4162	6652	6536	5161	3310	6099	4866	0	5775	3646	3375	3233
11	5352	2936	6125	6702	5777	3565	4495	2669	1082	5775	0	7215	6208	4451
12	6194	6390	6163	6634	8536	7324	4669	7067	6644	3646	7215	0	8134	4542
13	3990	5184	5824	6168	4695	4692	3550	7051	4617	3375	6208	8134	0	5746
14	5230	3660	2677	5474	4350	4911	3473	5598	3600	3233	4451	4542	5746	0

Şekil 16. Bölge Geneli için öne çıkan sektörel kümeler

Ankette sorgulanan sektörel ilişkilerden hareketle elde edilen kümeler Şekil 16'de gösterilmiştir.

- Birinci küme; **TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ (11)**, **ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA (09)**, **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02)** ve **ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08)** sektörlerinden oluşmakta ve **İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ KİMYA (05)** ve **PETROL, KÖMÜR, KAÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (06)** sektörlerinin oluşturduğu ikincil önemdeki küme ile eklenmiş olan büyük küme
- İkinci küme; **EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ (03)** ile **ZİRAAT VE AVCILIK (14)** sektörlerinden oluşan küme ile eklenilen **KİŞİSEL HİZMETLER (07)**, **PERAKENDE TİCARET (10)** ve **ULAŞTIRMA (13)** sektörlerinden oluşan ikincil önemlilikteki kümeden oluşan büyük küme

Bu iki büyük kümenin, 10 yıl sonrası için öngörülen yapının oluşmasında önder olacak kümeler olarak öngörüldüğü söylenebilir.

2.2.3. SEKTÖR-SORUN İLİŞKİLENDİRMELERİ

Aşağıda, bölge işadamları ve sanayicileri tarafından belirlenmiş olan "sektörler ve sorunlar arasındaki ilişkilendirmeler" ile "sektörler ve iller esasında öncelikli sorunlar" tanıtılmaktadır. Söz konusu bulgular hem matris formatında hem de grafikler şeklinde özetlenmiştir. Matrislerde ve grafiklerde kullanılan sektör numaralarının, ankette kullanılan şekliyle karşılıkları daha önce Tablo 1'de sunulmuştur. Bir hatırlatma olarak Tablo 1 aşağıda bir kez daha verilmektedir.

Tablo 1. Ankette Sorgulanan Sektörler

NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
7	KİŞİSEL HİZMETLER
8	METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ
9	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
10	PERAKENDE TİCARET
11	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ
12	TURİZM
13	ULAŞTIRMA
14	ZİRAAT VE AVCILIK

Sorun numaraları da ankette kullanılan şekliyle Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9. Sorunlar

1	AB'YE UYUM SÜRECİ (MALİ ENTEGRASYON, UYUM ZORLAMASI GİBİ)
2	AR-GE EKSİKLİĞİ
3	ÇEVREYE YÖNELİK SORUNLAR (GERİ DÖNÜŞÜM ALTYAPISININ EKSİKLİĞİ, ZARARLI ATIKLAR GİBİ)
4	ENERJİ SORUNLARI (PAHALI ENERJİ, PAHALI BENZİN, ENERJİ AÇIĞI GİBİ)
5	FİNANSMAN SORUNLARI (ÖDEME ZORLUKLARI, SERMAYE EKSİKLİĞİ GİBİ)
6	HAMMADDE SORUNLARI (HAMMADDE BAZINDA PAHALI GİRDİ, HAMMADDEYE ULAŞIM ZORLUKLARI GİBİ)
7	KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ
8	KURUMSALLAŞMAMA
9	MARKALAŞMAMA
10	NÜFUS HAREKETLERİ (YÜKSEK NÜFUS YOĞUNLUĞU, YURTDIŞINDAN GERİ GÖÇ, SEKTÖRLERARASI NÜFUS HAREKETLERİ GİBİ)
11	RAKİPLERİMİZİN GİDEREK GÜÇLENMESİ
12	SANAYİ ALANLARINDAKİ DARALMA
13	TEKNOLOJİNİN GETİRECEĞİ İŞSİZLİK
14	ULAŞTIRMA SORUNLARI (HAVA TAŞIMACILIĞININ EKSİKLİĞİ GİBİ)
15	YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (İŞGÜCÜ MALİYETİ, YATIRIM MALİYETİ YÜKSEKLİĞİ, YÜKSEK VERGİLER GİBİ)

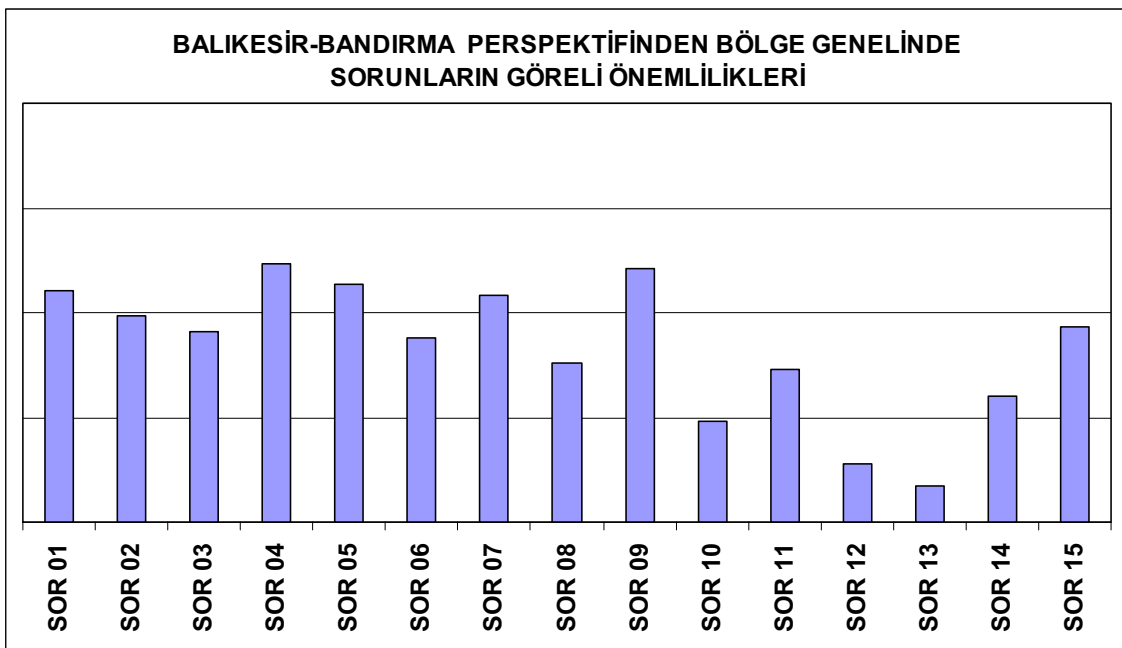
Söz konusu ilişkilendirmeler ve önceliklendirmeler gelecek 10 yıllık sürede geçerliliğini koruyabilecek hususlar olarak ifade edilmektedir.

2.2.3.2. BALIKESİR-BANDIRMA

Tablo 10. Balıkesir-Bandırma için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
SEKTÖR01															
SEKTÖR02															
SEKTÖR03															
SEKTÖR04															
SEKTÖR05															
SEKTÖR06															
SEKTÖR07															
SEKTÖR08															
SEKTÖR09															
SEKTÖR10															
SEKTÖR11															
SEKTÖR12															
SEKTÖR13															
SEKTÖR14															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Balıkesir-Bandırma için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Balıkesir-Bandırma için genelde önde gelen sorunlar; **AB'YE UYUM SÜRECİ (1), ENERJİ SORUNLARI (4), FİNANSMAN SORUNLARI (5), KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ (7), MARKALAŞMAMA (9)** belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 17'de de gösterilmiştir.

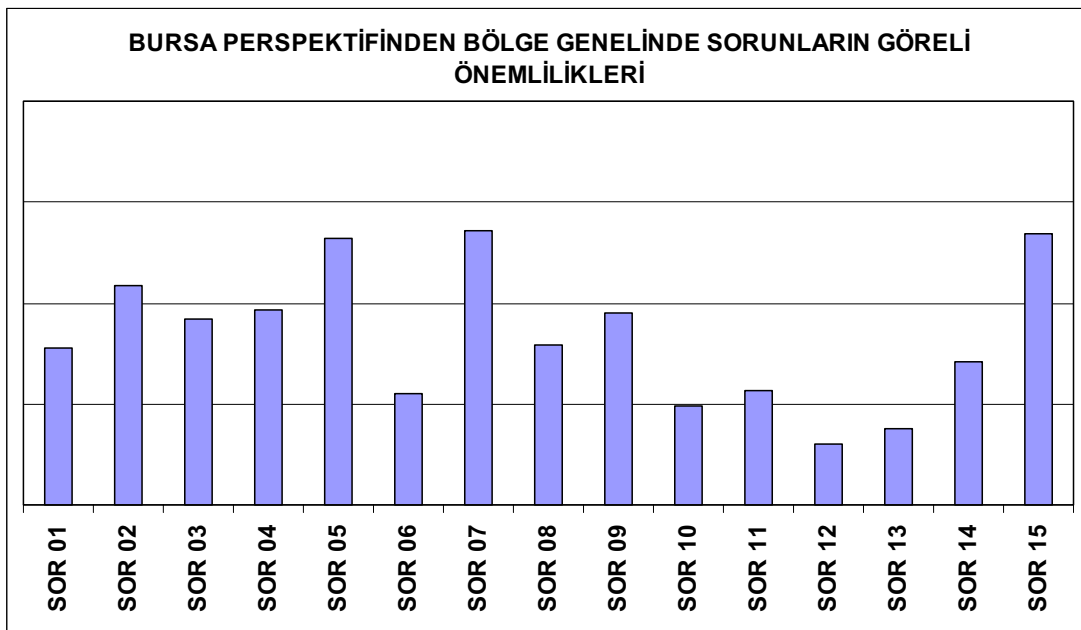
Şekil 17. Balıkesir-Bandırma için öne çıkan sorunlar

2.2.3.2. BURSA

Tablo 11. Bursa için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN03	SORUN01	SORUN02	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
SEKTÖR01															
SEKTÖR02															
SEKTÖR03															
SEKTÖR04															
SEKTÖR05															
SEKTÖR06															
SEKTÖR07															
SEKTÖR08															
SEKTÖR09															
SEKTÖR10															
SEKTÖR11															
SEKTÖR12															
SEKTÖR13															
SEKTÖR14															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Bursa için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Bursa için genelde önde gelen sorunlar; **FİNANSMAN SORUNLARI (5)**, **KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ (7)**, **YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (15)** belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 18’de de gösterilmiştir.

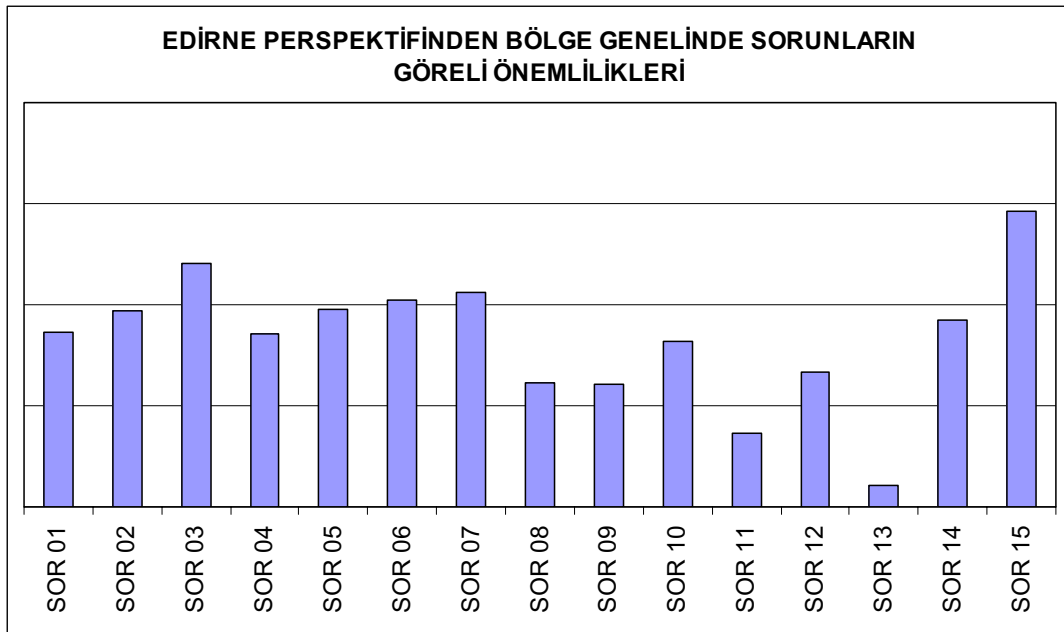
Şekil 18. Bursa için öne çıkan sorunlar

2.2.3.3. EDİRNE

Tablo 12. Edirne için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
SEKTÖR01															
SEKTÖR02															
SEKTÖR03															
SEKTÖR04															
SEKTÖR05															
SEKTÖR06															
SEKTÖR07															
SEKTÖR08															
SEKTÖR09															
SEKTÖR10															
SEKTÖR11															
SEKTÖR12															
SEKTÖR13															
SEKTÖR14															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Edirne için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Edirne için genelde önde gelen sorunlar; **ÇEVREYE YÖNELİK SORUNLAR (3)**, **HAMMADDE SORUNLARI (6)**, **KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ (7)**, **YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (15)** belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 19’de de gösterilmiştir.

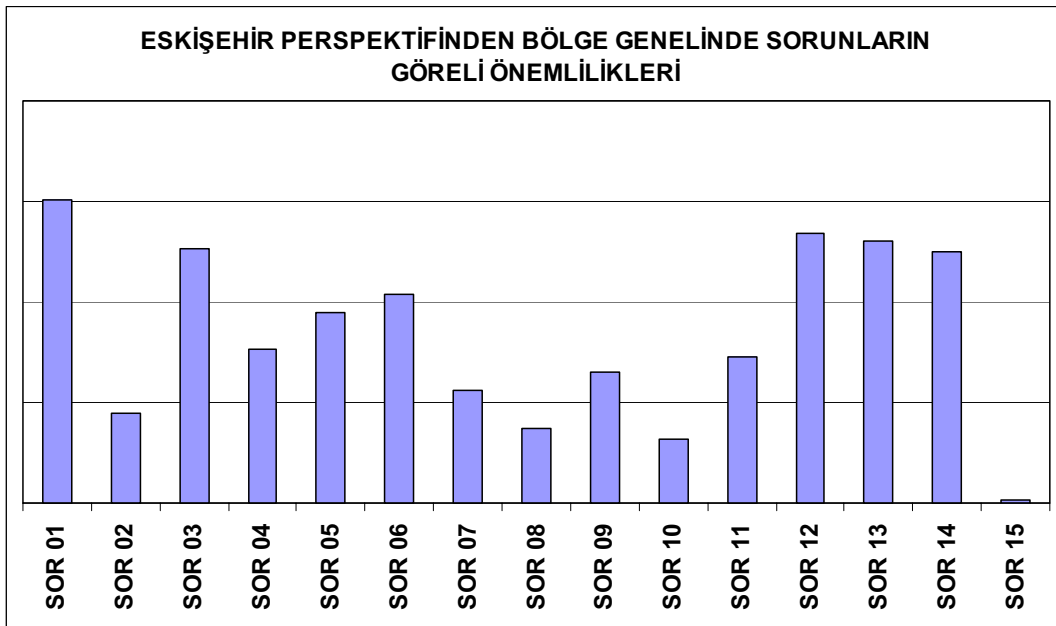
Şekil 19. Edirne için öne çıkan sorunlar

2.3.3.4. ESKİŞEHİR

Tablo 13. Eskişehir için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
SEKTÖR01															
SEKTÖR02															
SEKTÖR03															
SEKTÖR04															
SEKTÖR05															
SEKTÖR06															
SEKTÖR07															
SEKTÖR08															
SEKTÖR09															
SEKTÖR10															
SEKTÖR11															
SEKTÖR12															
SEKTÖR13															
SEKTÖR14															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Eskişehir için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Eskişehir için genelde önde gelen sorunlar; **AB'YE UYUM SÜRECİ (1)**, **SANAYİ ALANLARINDAKİ DARALMA (12)**, **TEKNOLOJİNİN GETİRECEĞİ İŞSİZLİK (13)**, **ULAŞTIRMA SORUNLARI (14)** belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 20'de de gösterilmiştir.

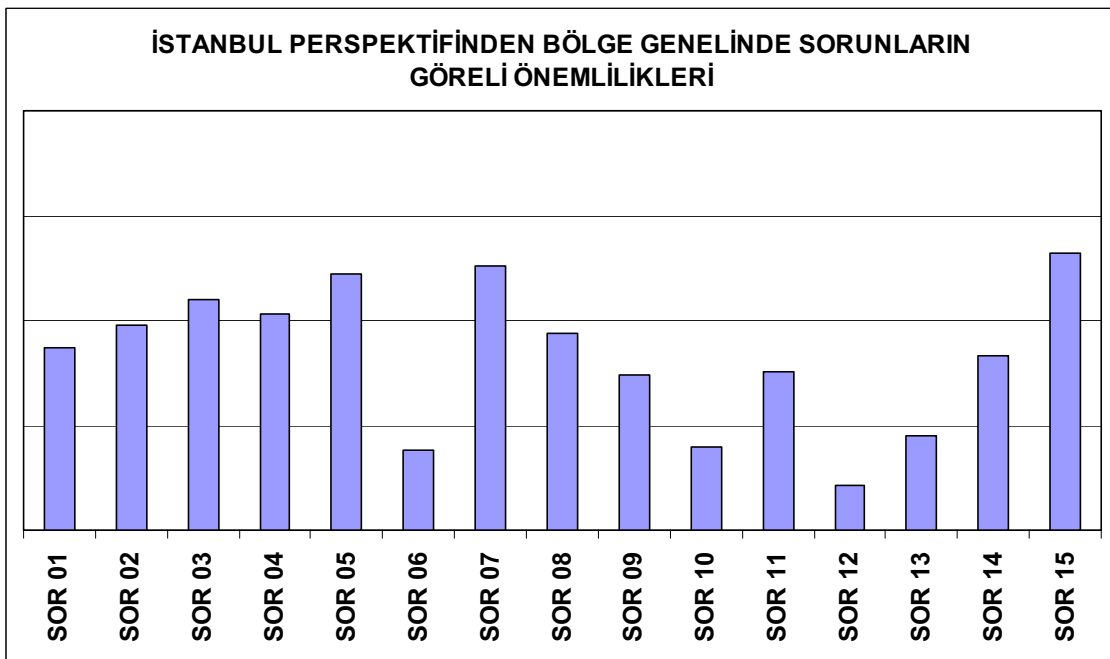
Şekil 20. Eskişehir için öne çıkan sorunlar

2.3.3.5. İSTANBUL

Tablo 14. İstanbul için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
SEKTÖR01															
SEKTÖR02															
SEKTÖR03															
SEKTÖR04															
SEKTÖR05															
SEKTÖR06															
SEKTÖR07															
SEKTÖR08															
SEKTÖR09															
SEKTÖR10															
SEKTÖR11															
SEKTÖR12															
SEKTÖR13															
SEKTÖR14															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda İstanbul için öne çıkan Sektör–Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise İstanbul için genelde önde gelen sorunlar; **ÇEVREYE YÖNELİK SORUNLAR (3)**, **ENERJİ SORUNLARI (4)**, **FİNANSMAN SORUNLARI (5)**, **KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ (7)**, **YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (15)** belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 21’de de gösterilmiştir.

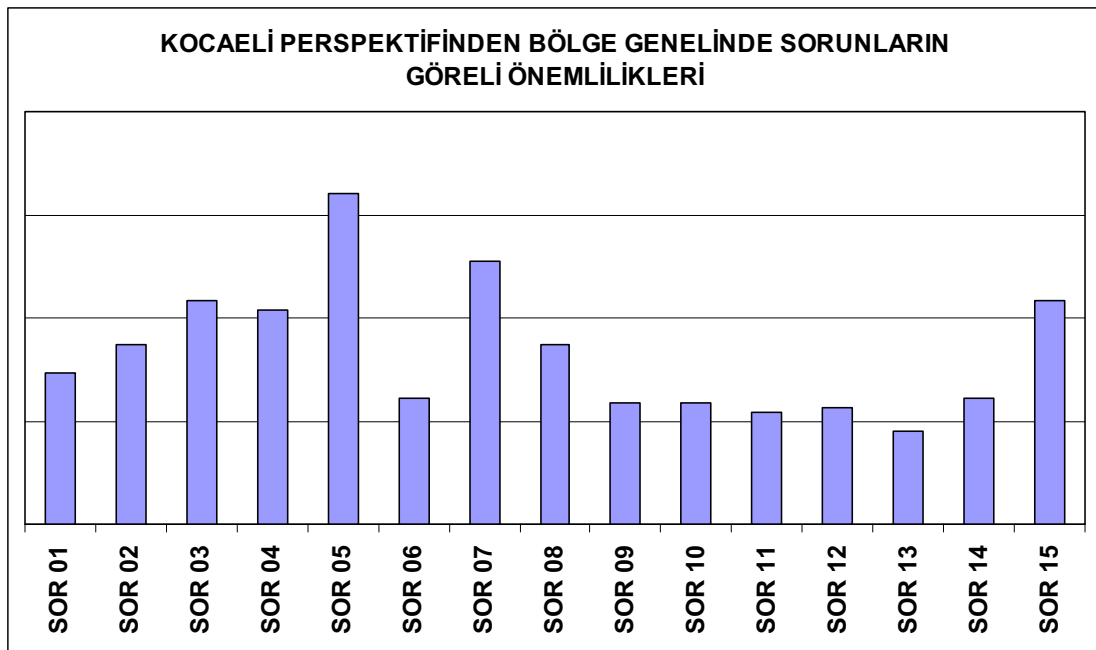
Şekil 21 İstanbul için öne çıkan sorunlar

2.3.3.6. KOCAELİ

Tablo 15. Kocaeli için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
SEKTÖR01															
SEKTÖR02															
SEKTÖR03															
SEKTÖR04															
SEKTÖR05															
SEKTÖR06															
SEKTÖR07															
SEKTÖR08															
SEKTÖR09															
SEKTÖR10															
SEKTÖR11															
SEKTÖR12															
SEKTÖR13															
SEKTÖR14															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Kocaeli için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Tablonun son satırında ise Kocaeli için genelde önde gelen sorunlar; **ÇEVREYE YÖNELİK SORUNLAR (3), ENERJİ SORUNLARI (4), FİNANSMAN SORUNLARI (5), KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ (7), YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (15)** belirtilmektedir. Söz konusu sorunlar ayrıca Şekil 22’de de gösterilmiştir.

Şekil 22 Kocaeli için öne çıkan sorunlar

2.3.3.7. BÖLGE GENELİ

Tablo 16. Bölge geneli için Sektör – Sorun ilişkilendirmeleri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
SEKTÖR01															
SEKTÖR02															
SEKTÖR03															
SEKTÖR04															
SEKTÖR05															
SEKTÖR06															
SEKTÖR07															
SEKTÖR08															
SEKTÖR09															
SEKTÖR10															
SEKTÖR11															
SEKTÖR12															
SEKTÖR13															
SEKTÖR14															
GENEL															

Yukarıdaki Tabloda Bölge Geneli için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri dolu hücreler olarak gösterilmiştir. Söz konusu Tablo incelendiğinde RAKİPLERİMİZİN GİDEREK GÜÇLENMESİ (11), SANAYİ ALANLARINDAKİ DARALMA (12) ve TEKNOLOJİNİN GETİRECEĞİ İŞSİZLİK (13) sorunlarının hiç bir sektör için öncelikli/önemli sorunlar olmadığı gözlenmektedir. Dikkati çeken diğer bir konu AR-GE EKSİKLİĞİ (2) sorununun, hiçbir ilde genelde birincil öncelikte görülmediği, ancak sıralamalardaki konumlanışı itibariyle bölge genelinde birinci öncelikte bir sorun olarak değerlendirilmiştir.

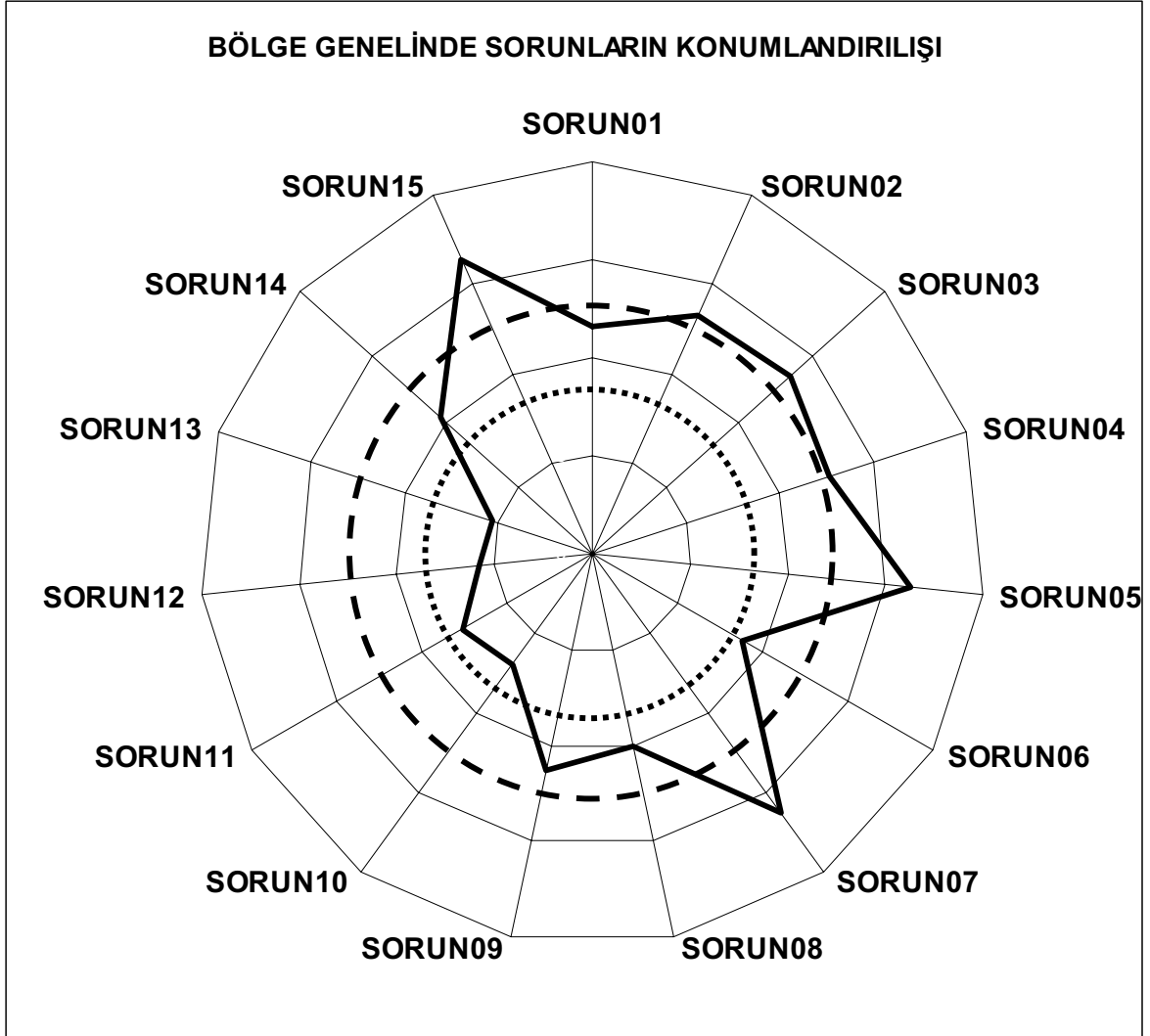
Bölge Genelinde sektörlerin bileşkesi olarak bakıldığında öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri ise dolu hücrelerle Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Bölge geneli için öne çıkan Sektör – Sorun ilişkileri

	SORUN01	SORUN02	SORUN03	SORUN04	SORUN05	SORUN06	SORUN07	SORUN08	SORUN09	SORUN10	SORUN11	SORUN12	SORUN13	SORUN14	SORUN15
GENEL															

Bölge genelinde 10 yıllık bir sürede öngörülen sektörel yapının oluşması sürecinde, Şekil 23'de gösterildiği üzere;

- **AR-GE EKSİKLİĞİ (02), ÇEVREYE YÖNELİK SORUNLAR (03), ENERJİ SORUNLARI (04), FİNANSMAN SORUNLARI (05), KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ (07) ve YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (15)** en öne çıkan sorunlar grubunu oluşturmaktadır.
- İkincil önemli sorunlar olarak da **AB'YE UYUM SÜRECİ (01), HAMMADDE SORUNLARI (06), KURUMSALLAŞMAMA (08) ve MARKAŞAMAMA (09)** sorunları gündeme gelmektedir.

Şekil 23. Bölge Geneli için öne çıkan sorunlar

3. MARMARA ve BATI KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİ ÖZELİNDE EKONOMİK DURUM TESPİTİ ÇALIŞMASI

Ekonomik durum tespiti Marmara ve Batı Karadeniz Bölgesinde araştırmaya konu iller, Balıkesir-Bandırma, Bursa, Edirne, Eskişehir, İstanbul, Kastamonu, Kocaeli ve Sakarya bağlamında birbirini tamamlayan iki yaklaşımla gerçekleştirildi.

❖ **İlk yaklaşımda**, İllerin diğer illere göre ekonomik olarak görelî konumlandırılmaları eldeki verilerin sağladığı olanaklar çerçevesinde Karar Danışmanlık tarafından iki ayrı şekilde yapılmıştır.

1. İlk olarak TÜİK kaynaklı veriler kullanılarak, iller bölge için öncelikli olarak belirlenen sektörlerin görelî büyüklüklerine göre karşılaştırılmışlardır. Bu karşılaştırma sırasında, Gıda içki ve tütün sanayi (31), Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32), Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33), Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34), Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35), Taş ve toprağa dayalı sanayi (36), Metal ana sanayi (37), Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38) oluşan imalat sanayi topluca değerlendirilmiştir.
2. İkinci olarak, imalat sanayi altında yer alan ve bölge için önemli görülen altı sektör, Gıda içki ve tütün sanayi (31), Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32), Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33), Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35), Taş ve toprağa dayalı sanayi (36), Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38), kendi aralarında Karşılaştırmalı Üstünlükleri açısından karşılaştırılmıştır.

❖ **İkinci yaklaşımda** da, BUSİAD Akademik Çalışma Grubu tarafından, İmalat Sanayiindeki mevcut durum değerlendirmesi yapıldı.

Aşağıda sırasıyla her iki çalışma ve ilk yaklaşımdaki verilerin analizi ile elde edilen karşılaştırmalı üstünlüklerin analizine yönelik çalışmanın bulguları tanıtılmaktadır.

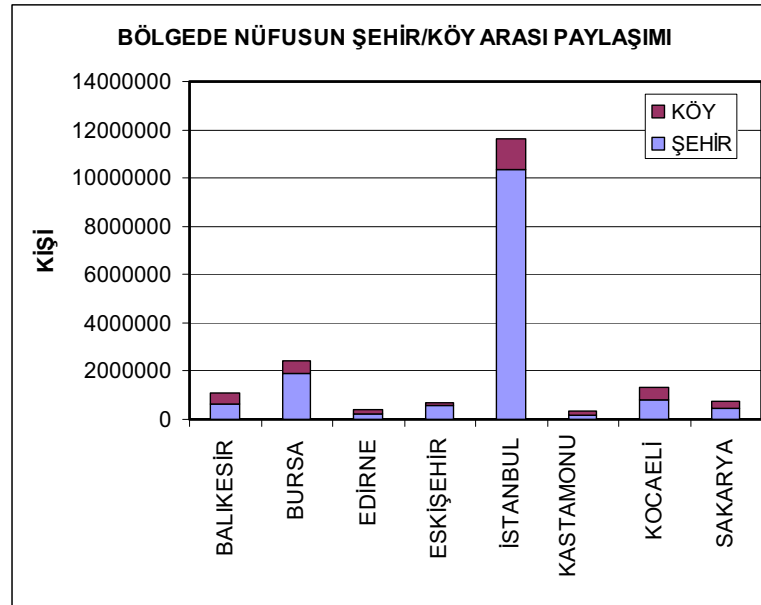
3.1. SEKTÖRLERİN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK ÇALIŞMANIN VERİ VE BULGULARI

3.1.1. NÜFUSA İLİŞKİN BİLGİLER

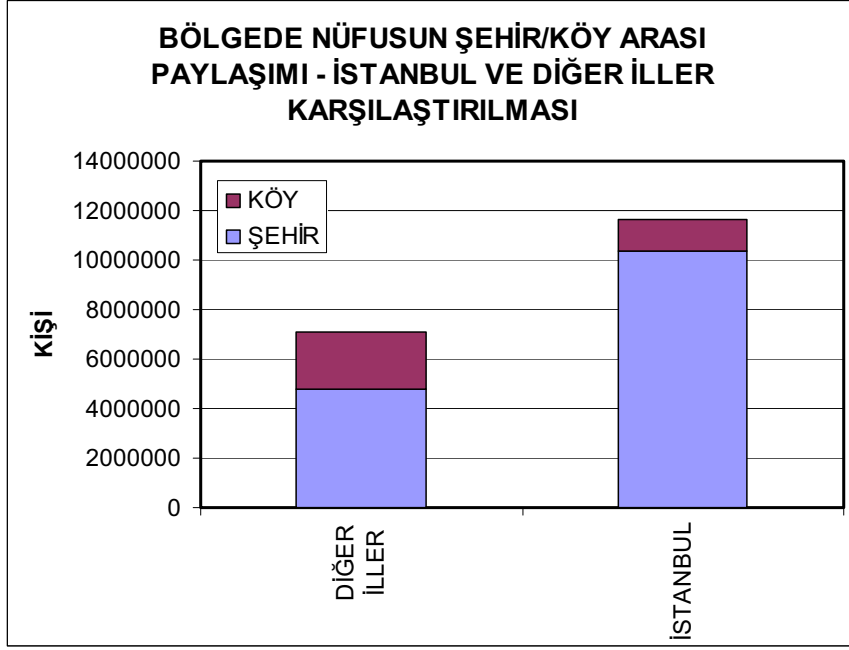
Tablo 18'de, 2001 yılı itibariyle bölgede bu çalışma kapsamında kalan illere ilişkin nüfus bilgileri özetlenmiş ve aynı bilgiler ayrıca grafik olarak da Şekil 24a'da görselleştirilmiştir. Ayrıca, İstanbul'un özel durumu, gerek nüfus gerekse ekonomik açıdan, gözönünde bulundurulmuş ve Şekil 24b'de İstanbul ile diğer illerin toplamı benzer şekilde karşılaştırılmıştır.

Tablo 18. 2001 yılı itibariyle ilgili illerin nüfusları

İLLER	NÜFUS (2000)		
	Toplam	Şehir	Köy
BALIKESİR	1078706	583377	495328
BURSA	2157156	1661517	495639
EDİRNE	400132	231296	168836
ESKİŞEHİR	707368	560483	146886
İSTANBUL	10197172	9226144	971027
KASTAMONU	369336	175125	194211
KOCAELİ	1223053	730727	492327
SAKARYA	757923	461789	296134
BÖLGE GENELİ	16890845	13630458	3260388
TÜRKİYE GENELİ	68365000	44618726	23746274

Şekil 24a. Bölge İllerinin nüfusları

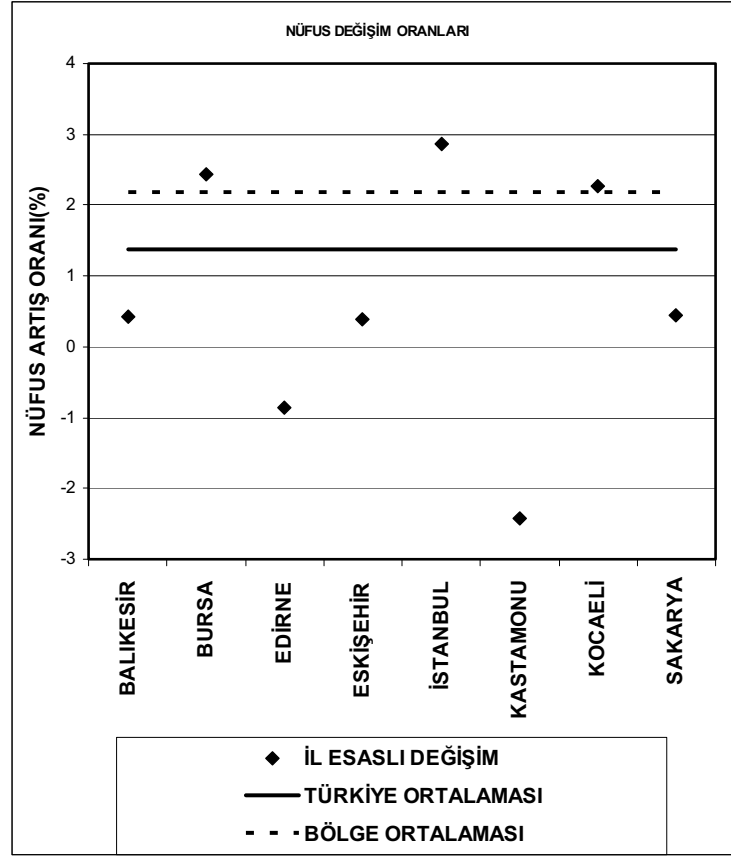
Şekil 24b. İstanbul'un Bölge Diğer İlleri ile karşılaştırılması

Genel olarak çalışma kapsamında kalan iller genelinde köyde yaşayanların oranı %34.2 olup ülke genelindeki köyde yaşayanların %34.7'lik oranından farklı değildir. Ancak İstanbul için durum oldukça farklı olup, söz konusu oran % 9.5 olup ülke ortalamasının çok altındadır. Bu durumda, Tablo 11'den de gözlenebileceği gibi, Çalışma kapsamında kalan pek çok ilde – Bursa ve Eskişehir dışında kalan iller – köyde yaşayanların oranı ülke ortalamasının üstünde kalmaktadır.

Tablo 19'da ise, 2001 yılı itibarıyla bölgede bu çalışma kapsamında kalan illere ilişkin nüfus değişim oranları özetlenmiştir. Aynı bilgiler ayrıca grafik olarak da Şekil 25'de görselleştirilmiştir. Şekil 25'de ayrıca, karşılaştırmaya olanak sağlamak üzere bölgesel ve ulusal ortalama değişim oranları da belirtilmiştir.

Tablo 19. 2001 yılı itibarıyla ilgili illerin nüfus artış hızları

İLLER	Nüfus Artış Hızı (%)
BALIKESİR	0,429
BURSA	2,431
EDİRNE	-0,855
ESKİŞEHİR	0,388
İSTANBUL	2,861
KASTAMONU	-2,414
KOCAELİ	2,275
SAKARYA	0,449
BÖLGE GENELİ	2,179
TÜRKİYE GENELİ	1,373

Şekil 25. Bölge İllerinin görelî nüfus değişim oranları

Gözlemler aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Bölgedeki ortalama nüfus artış oranı ülke ortalamasının üstündedir.
- Çalışma kapsamında kalan iller içinde Bursa ve İstanbul'un nüfus artış oranları hem ulusal hem de bölge ortalamasından fazladır.
- Kocaelinin nüfus artış hızı bölge ortalaması ile eşdeğerli olup ülke ortalamasından büyüktür.
- Çalışma kapsamında kalan diğer beş ilin nüfus artış oranları hem bölge hem de ülke ortalamasının oldukça altındadır.
- Edirne ve Kastamonu'nun ise nüfusları mutlak değer olarak azalmaktadır.

3.1.2. İLLERİN VE SEKTÖRLERİN AKÇA DEĞERLERİ BAĞLAMINDA GÖRELİ BÜYÜKLÜKLERİ¹

Tablo 20'de illerin ve sektörlerin ekonomik değerlerine göre karşılaştırılmasında kullanılan TÜİK kaynaklı veriler listelenmiştir. Yukarıda da değinildiği gibi, bu tabloda yer alan ve (31), Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32), Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33), Kağıt-Kağıt ürünleri ve basım sanayi (34), Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35), Taş ve toprağa dayalı sanayi (36), Metal ana sanayi (37), Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38) alt sanayilerinden oluşan imalat sanayi bir tüm olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 20. Çalışma Kapsamında Kalan İllere İlişkin Ekonomik Değerler

		ZİRAAT VE AVCILIK	İMALAT SANAYİİ *	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	PERAKENDE TİCARET	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ	ULAŞTIRMA	KİŞİSEL HİZMETLER
BALIKESİR	DEĞER (MTL)	324164	305173	68801	146534	59206	282577	23783
	PAY(%)	20,3	19,1	4,3	9,2	3,7	17,7	1,5
	DEĞİŞİM (%)	-25,2	-2,1	-19,3	-16,9	2,8	-5,4	-9,7
BURSA	DEĞER (MTL)	391094	1805198	164135	628655	128270	579260	85137
	PAY(%)	8,5	39,2	3,6	13,7	2,8	12,6	1,9
	DEĞİŞİM (%)	-10,7	-8,5	-21,2	-11,8	6,8	-4,5	-6,3
EDİRNE	DEĞER (MTL)	205368	92925	22412	89478	21898	103111	10305
	PAY(%)	32,3	14,6	3,5	14,1	3,4	16,2	1,6
	DEĞİŞİM (%)	-21,1	-21,5	-24,5	-22,9	9,3	-7,0	-14,1
ESKİŞEHİR	DEĞER (MTL)	130894	191953	54005	366674	13563	170754	20461
	PAY(%)	8,7	12,7	3,6	24,2	0,9	11,3	1,4
	DEĞİŞİM (%)	-11,2	-6,8	-13,8	-6,6	-4,3	-7,0	-6,0
İSTANBUL	DEĞER (MTL)	73009	8093802	1021195	5446884	1037609	3162721	966827
	PAY(%)	0,3	34,3	4,3	23,1	4,4	13,4	4,1
	DEĞİŞİM (%)	18,1	-10,6	-9,3	-13,8	4,8	-6,9	-8,8
KASTAMONU	DEĞER (MTL)	82760	52456	29887	32590	10065	116847	4055
	PAY(%)	18,0	11,4	6,5	7,1	2,2	25,4	0,9
	DEĞİŞİM (%)	-11,6	-11,6	-2,0	-17,2	-8,3	-5,3	-8,8
KOCAELİ	DEĞER (MTL)	89889	2654864	168386	407335	32903	432114	33446
	PAY(%)	1,8	52,7	3,3	8,1	0,7	8,6	0,7
	DEĞİŞİM (%)	-17,6	3,7	-2,1	-13,8	-6,2	-1,6	-8,8
SAKARYA	DEĞER (MTL)	251862	248464	53672	229376	24788	145503	20512
	PAY(%)	21,5	21,2	4,6	19,5	2,1	12,4	1,7
	DEĞİŞİM (%)	-0,4	-25,2	-15,6	-17,4	-10,9	-4,2	-11,4

* İMALAT SANAYİİNİN TÜM ALT SEKTÖRLERİNİ İÇERMEKTEDİR

¹ 2001 YILI İTİBARIYLA OLAN VERİLER KULLANILMIŞTIR.

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Karşılaştırmaların yapılması sırasında kullanılan yaklaşım aşağıda çerçeve içinde tanıtılmıştır. Tablo 21’de her bir il için **"sektörlerin il içindeki payları, $s_{i,j}$ değerleri"** ve **"sektörel görelî büyüklükler, S_i "** ile **"illerin genel görelî büyüklükleri, G_j "** değerleri listelenmiştir.

Tablo 21 İllerin Akça Değerleri Bağlamında İl İçindeki Görelî Payları

	ZİRAAT VE AVCILIK	İMALAT SANAYİİ	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	PERAKENDE TİCARET	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ	ULAŞTIRMA	KİŞİSEL HİZMETLER	İLİN GÖRELİ BÜYÜKLÜĞÜ
BALIKESİR	16,2	15,2	3,4	7,3	3,0	14,1	1,2	60,3
BURSA	9,7	45,0	4,1	15,7	3,2	14,4	2,1	94,3
EDİRNE	27,6	12,5	3,0	12,0	2,9	13,9	1,4	73,3
ESKİŞEHİR	10,0	14,6	4,1	27,9	1,0	13,0	1,6	72,1
İSTANBUL	0,4	42,7	5,4	28,7	5,5	16,7	5,1	104,4
KASTAMONU	12,1	7,6	4,4	4,7	1,5	17,0	0,6	47,9
KOCAELİ	4,0	116,7	7,4	17,9	1,4	19,0	1,5	167,9
SAKARYA	17,9	17,6	3,8	16,3	1,8	10,3	1,5	69,1
SEKTÖRÜN GÖRELİ BÜYÜKLÜĞÜ	97,7	272,0	35,6	130,5	20,3	118,4	14,9	

Gerek sektörel görelî büyüklüklerin, S_i , gerekse illerin genel görelî büyüklüklerinin, G_j , elde edilmesinde önce her bir il için sektörlerin il içindeki payları $s_{i,j}$ değerleri,

$$s_{i,j} = (d_{i,j}/d_j)*(m_j/M)*(N/n_j) \text{ ifadesi kullanılarak değerlendirilmiştir.}$$

Bu ifadede yer alan

$d_{i,j}$: i sektörünün j ilinde ki payını % olarak

d_j : j ili için bölge için önemli görülmüş sektörlerin toplam değerini % olarak

m_j : j ili için bölge için önemli görülmüş sektörlerin toplam değerini

M : çalışma kapsamında kalan illerin toplam değerini

n_j : j ilinin nüfusunu

N : çalışma kapsamında kalan illerin toplam nüfusunu

belirtmektedir.

Sektörel görelî büyüklükler,

$$S_i = \sum_j s_{i,j}$$

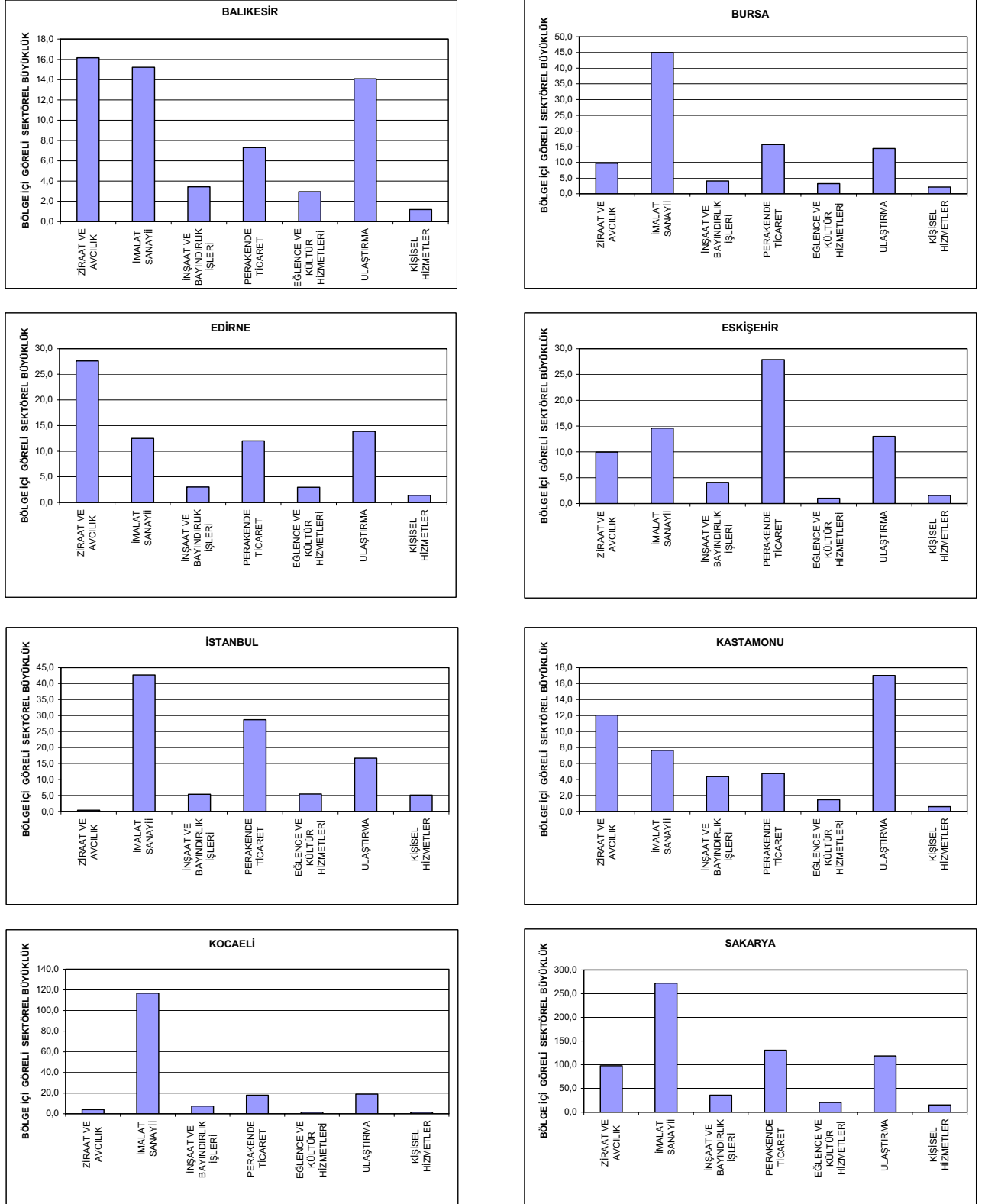
İllerin genel görelî büyüklükleri de

$$G_j = \sum_i s_{i,j}$$

İlişkileri kullanılarak elde edilmiştir. © KARAR DANIŞMANLIK

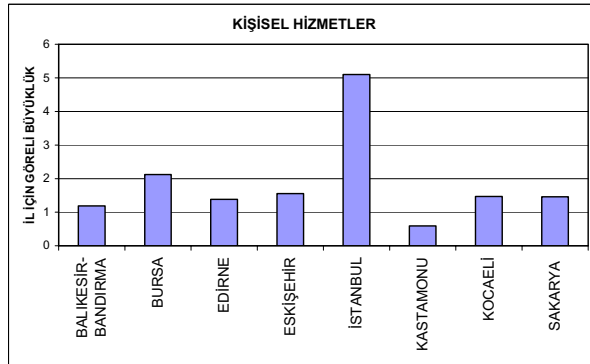
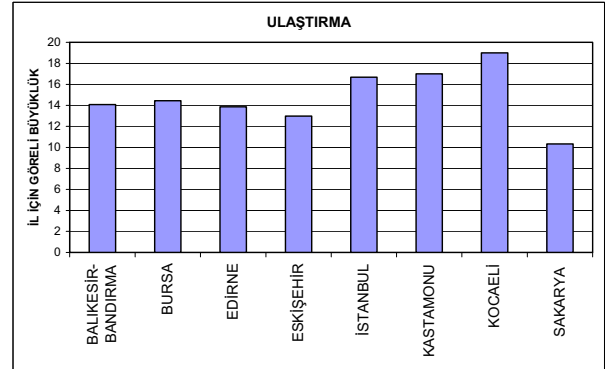
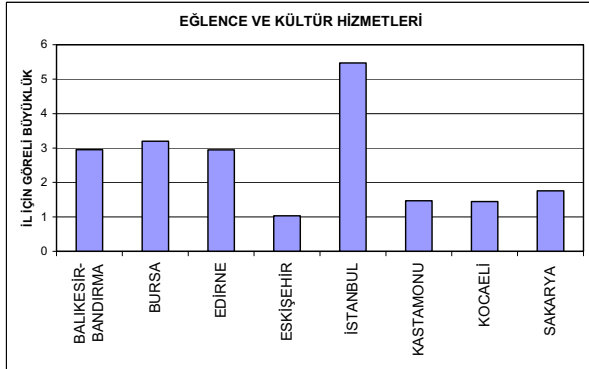
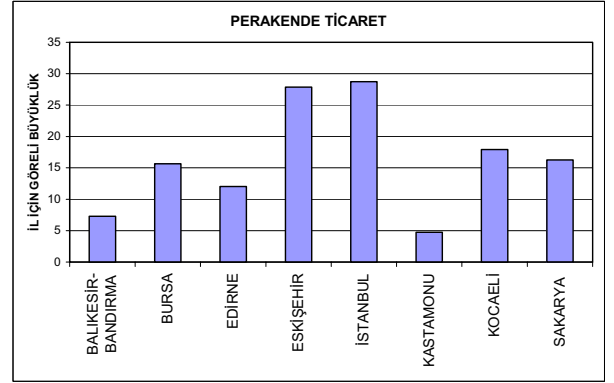
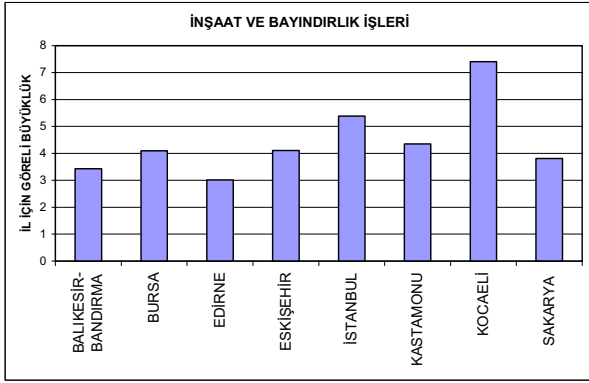
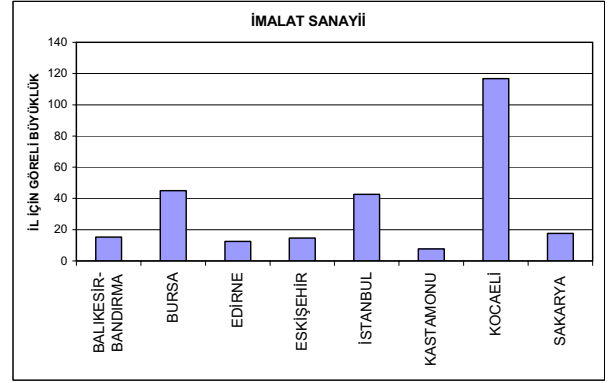
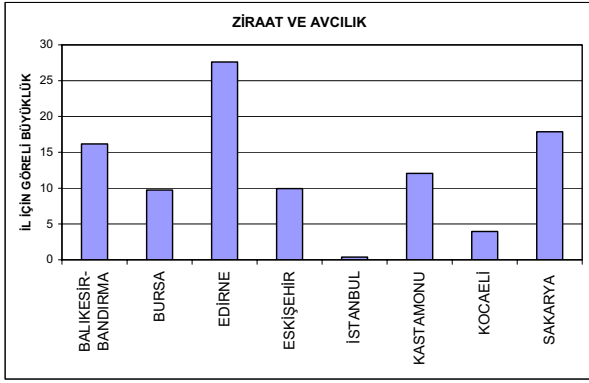
"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Yukarıda tanıtılan yaklaşımla elde edilen ve Tablo 21'de listelenen büyüklükler, Şekil 26-27' de, sektörlerin iller bazında ve illerin sektörler bağlamında nasıl konumlandıklarını göstermektedir.

Şekil 26. İller Bazında Sektörlerin Görelî Büyüklükleri

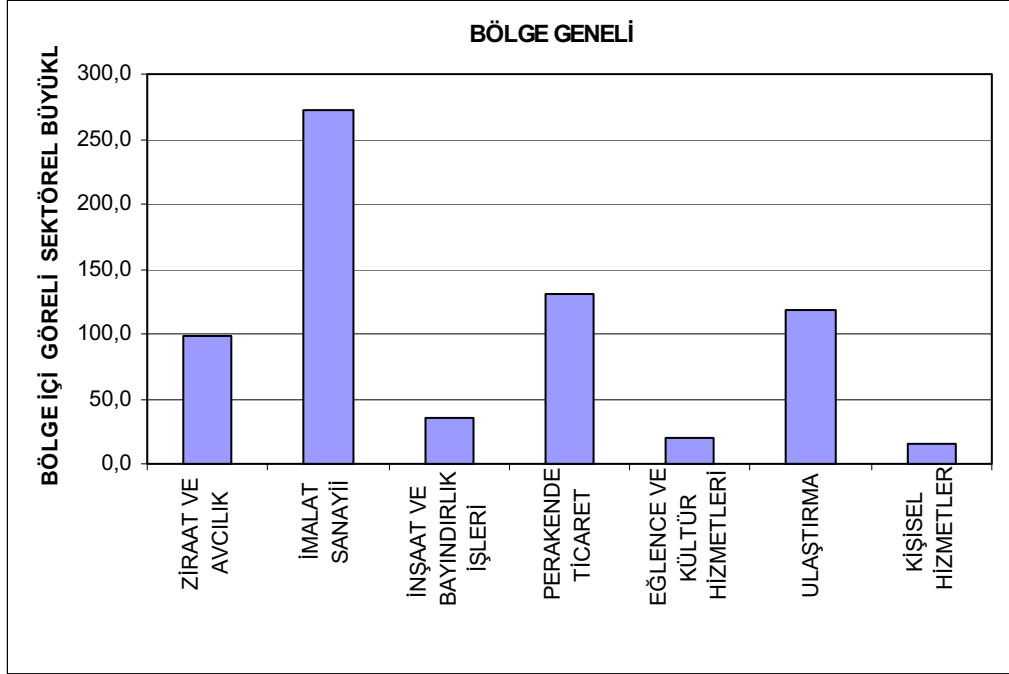
"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelİ Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

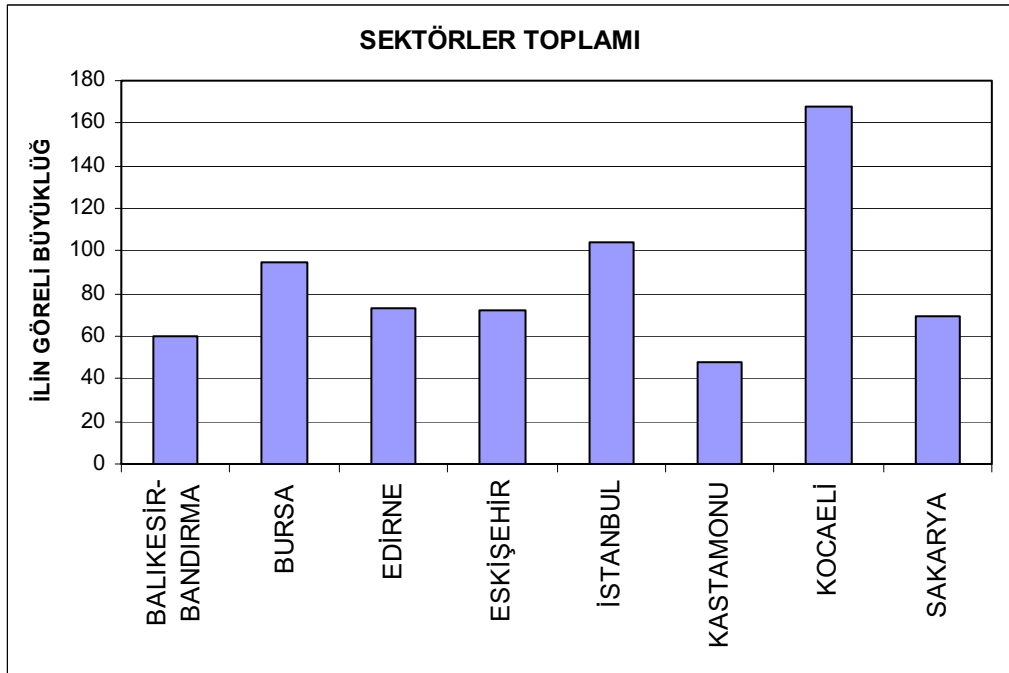
Şekil 27. Sektörlerin İller Bazında Görelİ Büyüklükleri

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelİ Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Yine yukarıda tanıtilan yaklaşımla elde edilen ve Tablo 21'de listelenen büyüklükler kullanılarak, Şekil 28-29' de, sektörlerin ve illerin bölge içindeki görelİ konumlanışları görselleştirilmiştir.

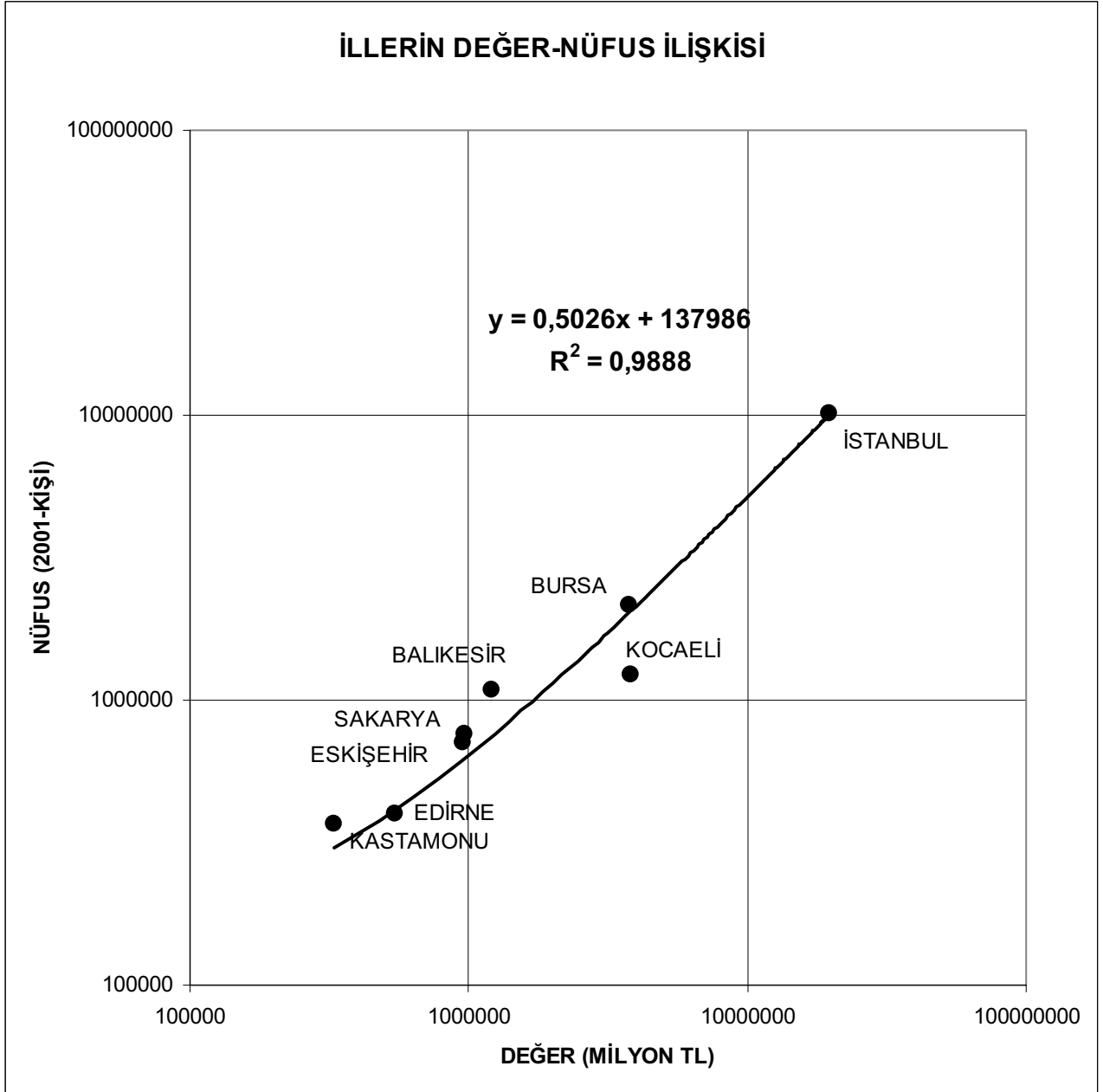

Şekil 28. Sektörlerin Bölge İçindeki Görelİ Büyüklükleri

Şekil 29. İllerin Bölge İçindeki Görelİ Büyüklükleri

Bölge genelinde bakıldığında, sektörler arasında İMALAT SANAYİ'nin öne çıktığı ve bu sektörü PERAKENDE TİCARET ve ULAŞTIRMA sektörlerinin izlediği görülmektedir. Görelî ekonomik büyüklük sıralamasında ise KOCAELİ en önde gelmekte, İSTANBUL ve BURSA illeri de KOCAELİ'ni izlemektedir. Aslında, Şekil 30'da gösterildiği gibi, bölge illerinin ekonomik büyüklükleri ile nüfusları arasında da oldukça büyük bir korelasyon bulunmaktadır.

Şekil 30. Bölge İllerinin Ekonomik Büyüklük Değeri - Nüfus İlişkisi

3.1.3. SEKTÖRLERİN AKÇA GİRDİ/ÇIKTI VE KATMA DEĞER GETİRİLERİ²

Yukarıda belirtilen imalat sanayi altında yer alan ve bölge için önemli görülen altı sektör, Gıda içki ve tütün sanayi (31), Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32), Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33), Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35), Taş ve toprağa dayalı sanayi (36), Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38) sektörlerine ilişkin eldeki TÜİK kaynaklı veriler Tablo 22-27'de özetlenmiştir.

3.1.3.1. Gıda içki ve tütün sanayi (31)

Tablo 22. Gıda, içki ve tütün sanayii akçasal bilgiler

SEKTÖR	İL	İSTİHDAM (Kişi)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
31	BALIKESİR	8288	478197669	767459036	289261367
31	BURSA	8040	402380252	716729775	314349523
31	EDİRNE	1384	182599045	248212878	65613833
31	ESKİŞEHİR	4534	210216608	283665732	73449124
31	İSTANBUL	16529	1279694575	2356829801	1077135226
31	KASTAMONU	717	23259505	34096292	10836787
31	KOCAELİ	4198	323106258	557698011	234591753
31	SAKARYA	3738	283285018	351585183	68300165
31	BÖLGE TOPLAMI (8 İL)	47428	3182738930	5316276708	2133537778
31	TÜRKİYE	166514	12136592803	19459554859	7322962056

3.1.3.2. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi (32)

Tablo 23. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi akçasal bilgiler

SEKTÖR	İL	İSTİHDAM (Kişi)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
32	BALIKESİR	652	49314022	86629288	37315266
32	BURSA	51048	1778362820	2856272373	1077909553
32	EDİRNE	2322	53409777	103181455	49771678
32	ESKİŞEHİR	1489	14806953	16589943	1782990
32	İSTANBUL	135487	5207258749	7484140254	2276881505
32	KASTAMONU	1638	31222094	57566196	26344102
32	KOCAELİ	3540	299579636	484562845	184983209
32	SAKARYA	1018	25916017	36346234	10430217
32	BÖLGE TOPLAMI (8 İL)	197194	7459870068	11125288588	3665418520
32	TÜRKİYE	388333	14088457235	21270393930	7181936695

² 2001 YILI İTİBARIYLA OLAN VERİLER KULLANILMIŞTIR.

3.1.3.3. Orman ürünleri ve mobilya sanayi (33)

Tablo 24. Orman ürünleri ve mobilya sanayi akçasal bilgiler

SEKTÖR	İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
33	BALIKESİR	345	10710706	16333632	5622926
33	BURSA	1560	68316298	101589349	33273051
33	EDİRNE	0	0	0	0
33	ESKİŞEHİR	697	12482623	18482651	6000028
33	İSTANBUL	3051	65947908	92557589	26609681
33	KASTAMONU	258	18929039	24035323	5106284
33	KOCAELİ	1403	83337114	130371820	47034706
33	SAKARYA	475	6814276	9672547	2858271
33	BÖLGE TOPLAMI (8 İL)	7789	266537964	393042911	126504947
33	TÜRKİYE	24721	758753220	1148237270	389484050

3.1.3.4. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi (35)

Tablo 25. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi akçasal bilgiler

SEKTÖR	İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
35	BALIKESİR	1620	129366279	208265708	78899429
35	BURSA	5485	214375565	352403181	138027616
35	EDİRNE	0	0	0	0
35	ESKİŞEHİR	673	27958012	39304433	11346421
35	İSTANBUL	34634	2778630673	4777106642	1998475969
35	KASTAMONU	0	0	0	0
35	KOCAELİ	21143	6186629197	10285243920	4098614723
35	SAKARYA	1486	52779497	108758090	55978593
35	BÖLGE TOPLAMI (8 İL)	65041	9389739223	15771081974	6381342751
35	TÜRKİYE	107903	20730602444	33101683859	12371081415

3.1.3.5. Taş ve toprağa dayalı sanayi (36)

Tablo 26. Taş ve toprağa dayalı sanayi akçasal bilgiler

SEKTÖR	İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
36	BALIKESİR	537	41474156	73057257	31583101
36	BURSA	1980	61970668	102770267	40799599
36	EDİRNE	251	1657391	2935600	1278209
36	ESKİŞEHİR	3013	98263377	191349907	93086530
36	İSTANBUL	8672	360353501	637200153	276846652
36	KASTAMONU	206	3998320	4480358	482038
36	KOCAELİ	5494	253961220	474991714	221030494
36	SAKARYA	329	10905966	17939253	7033287
36	BÖLGE TOPLAMI (8 İL)	20482	832584599	1504724509	672139910
36	TÜRKİYE	67940	2451476455	4914110781	2462634326

3.1.3.6. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi (38)

Tablo 27. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi akçasal bilgiler

SEKTÖR	İL	İSTİHDAM (KİŞİ)	GİRDİ (YTL)	ÇIKTI (YTL)	KATMA DEĞER (YTL)
38	BALIKESİR	1166	41353305	65434505	24081200
38	BURSA	29999	2539648392	3583153387	1043504995
38	EDİRNE	0	0	0	0
38	ESKİŞEHİR	8840	354924927	710485969	355561042
38	İSTANBUL	76328	3903497407	6402231241	2498733834
38	KASTAMONU	0	0	0	0
38	KOCAELİ	18662	1302335319	1946025678	643690359
38	SAKARYA	7566	201802860	375098945	173296085
38	BÖLGE TOPLAMI (8 İL)	142561	8343562210	13082429725	4738867515
38	TÜRKİYE	244172	12939318044	20573449994	7634131950

3.1.4. KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KAVRAMI VE KATSAYISI (KÜK) TANIMI

Sektörler arasındaki karşılaştırmalı üstünlükleri elde etmek için yapılan ekonometrik analizin amacı, genellikle sektörlerin il/bölge bazlı Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayı (KÜK) değerlerinin belirlenmesidir. Böylece hem illerin hem de sektörlerin görelî rekabet üstünlükleri tanımlanabilmektedir. Verilerin kısıtlı olması nedeni ile bu çalışmada sadece bölgesel düzeyde karşılaştırmalar yapılmıştır.

KÜK değerlerinin belirlenmesi için iki temel veri kullanılacaktır; il nüfusu ve sektörün yıllık katma değer getirisi. Bu temel veriler kullanılarak, öncelikle

$$A = [\text{il içi sektörel istihdam (1000 kişi)}] / [\text{ilin nüfusu (1000 kişi)}]$$

$$B = [\text{sektörün il içi yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}] / [\text{ilin yıllık toplam katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}]$$

$$C = [\text{sektörün il içi yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}] / [\text{sektörün bölge genelinde yıllık katma değer getirisi (1000 YTL/yıl)}]$$

parametreleri hesaplanır. Bu parametreler sırası ile il için görece istihdam yaratma kapasitesini, sektörün il içerisindeki payını ve ilin sözkonusu sektör açısından bölgedeki payını tanımlamaktadır. Bu değerler kullanılarak Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayısı

$$KÜK = (A \times B \times C)^{1/3}$$

olarak hesaplanmıştır. © KARAR DANIŞMANLIK

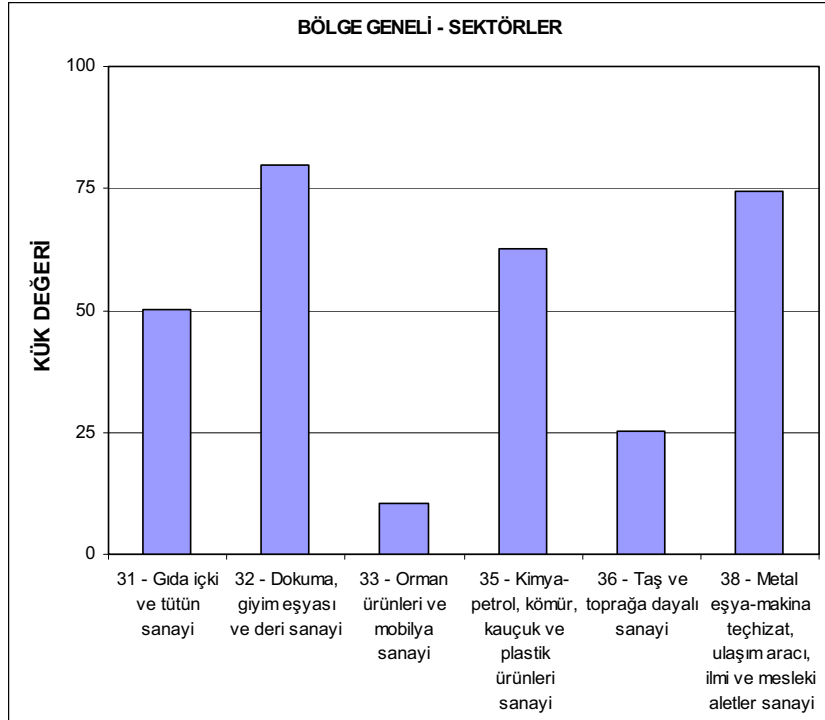
3.1.5. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: TOPLU GÖSTERİM

Yukarıda tanıtılan formülasyon kullanılarak elde edilen KÜK değerleri Tablo 28'de topluca sunulmuştur.

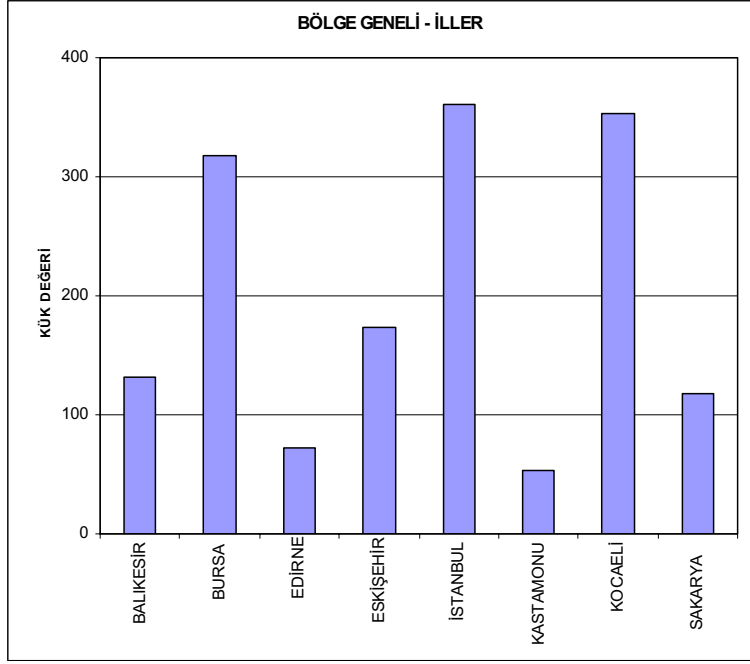
Tablo 28. Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları, KÜK, Değerleri

	BALIKESİR	BURSA	EDİRNE	ESKİŞEHİR	İSTANBUL	KASTAMONU	KOCAELİ	SAKARYA
31 - Gıda içki ve tütün sanayi	86	39	38	31	45	13	25	32
32 - Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi	8	138	32	1	126	25	17	5
33 - Orman ürünleri ve mobilya sanayi	6	13	0	8	6	14	15	5
35 - Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi	15	14	0	3	61	0	197	14
36 - Taş ve toprağa dayalı sanayi	12	9	2	46	22	2	38	5
38 - Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi	7	104	0	84	102	0	61	57

Söz konusu Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayısı değerleri ayrıca Şekil 31 ve 32'de, önce iller bazında sektörel KÜK değerleri daha sonrada sektörler için illerin görelî üstünlükleri sırası ile görselleştirilmiştir.

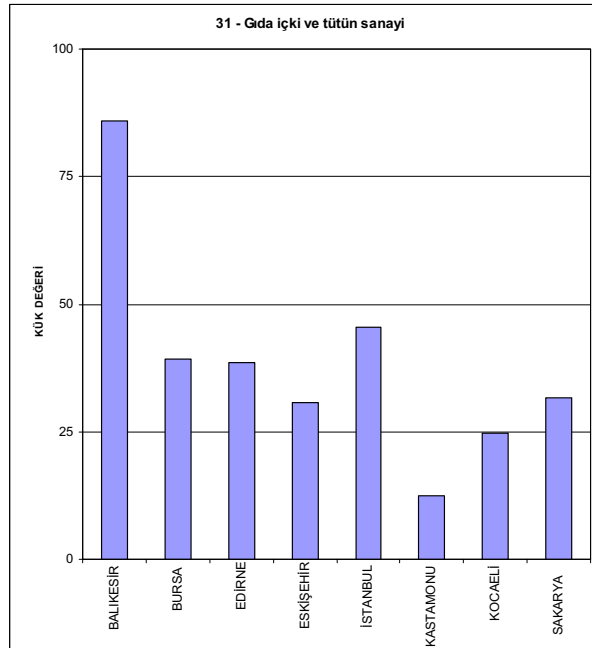
Şekil 31. Bölge genelinde sektörel esaslı KÜK değerleri

Şekil 32. Bölge içinde çalışma kapsamındaki illerin KÜK değerleri

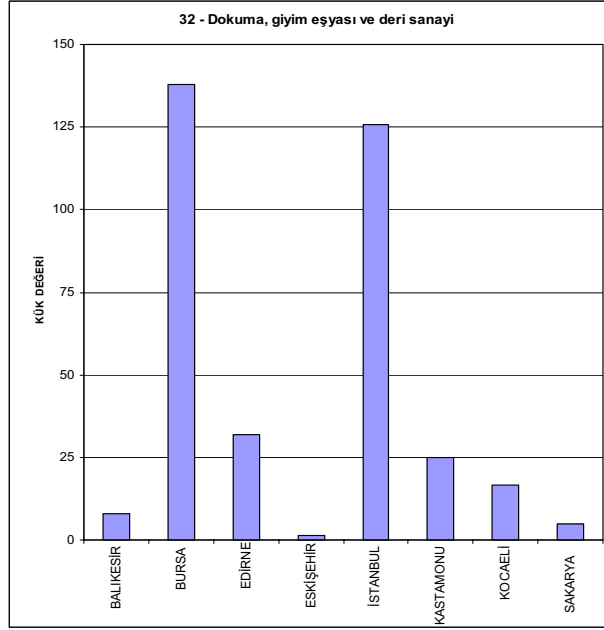
3.1.6. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: SEKTÖR ESASLI GÖSTERİM

Bu bölümde ise, eldeki verilerle hesaplanabilmiş olan her bir sektör için Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları, bu çalışma kapsamında kalan tüm illeri içerecek şekilde aşağıda sunulmaktadır.

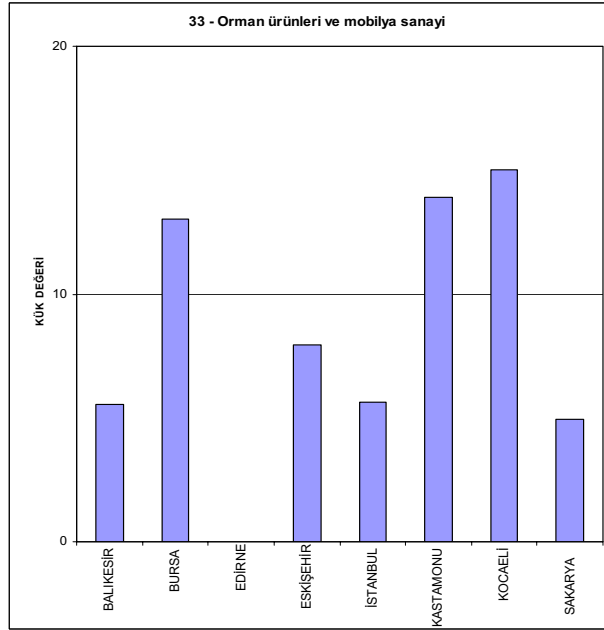

Şekil 33. Gıda içki ve tütün sanayi KÜK değerleri

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

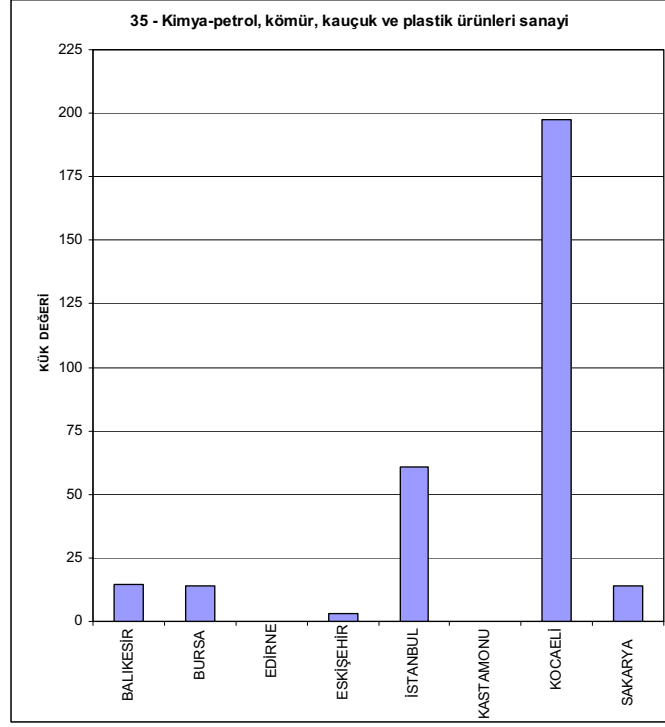

Şekil 34. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi KÜK değerleri

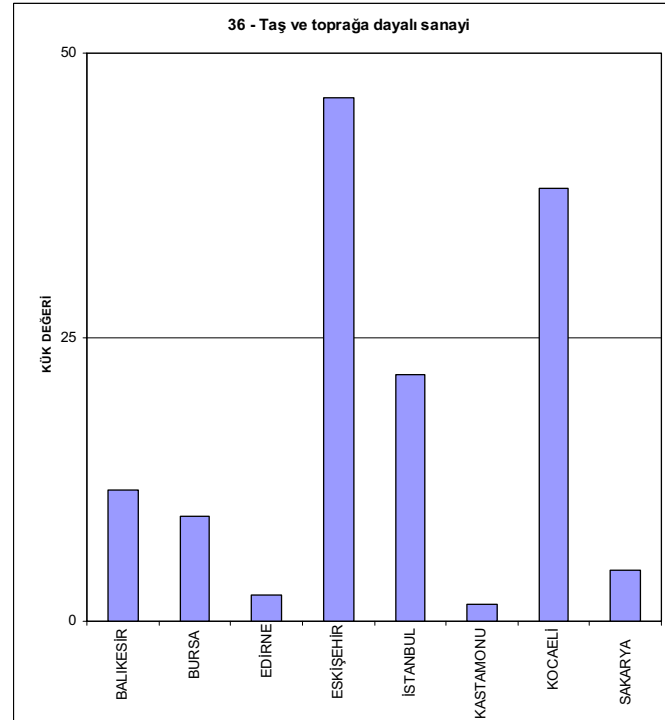

Şekil 35. Orman ürünleri ve mobilya sanayi KÜK değerleri

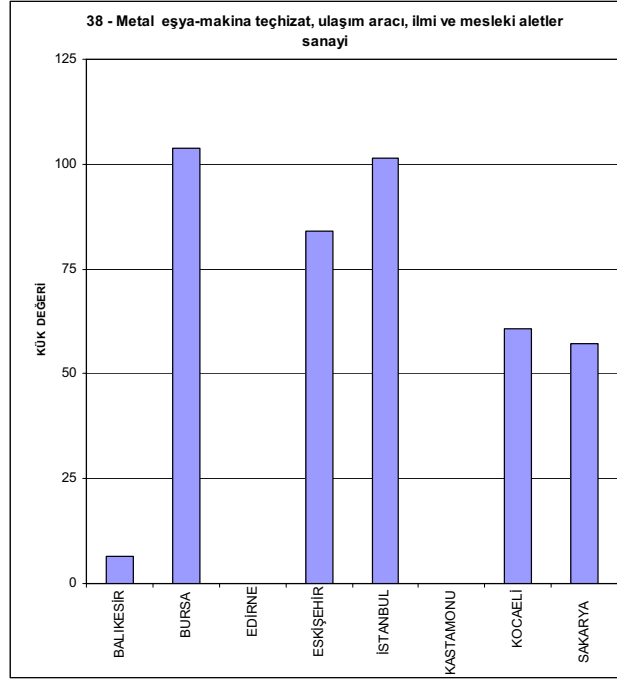
"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Şekil 36. Kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi KÜK değerleri

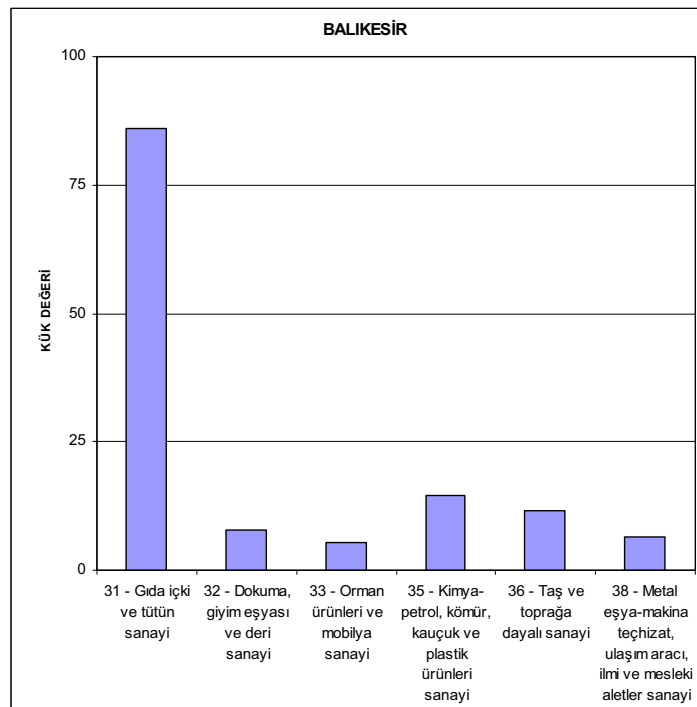
Şekil 37. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

Şekil 38. Metal eşya-makina teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki aletler sanayi

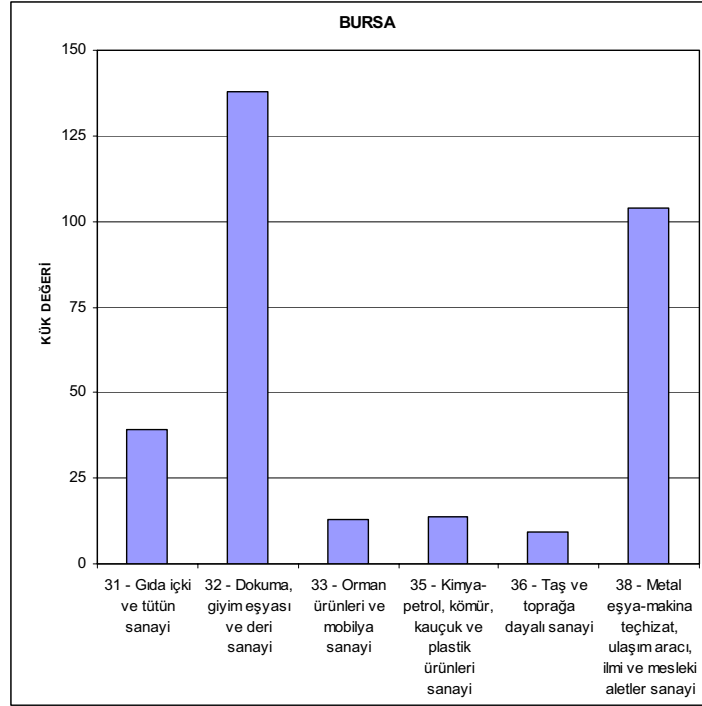
3.1.7. KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖREL ÜSTÜNLÜKLER BULGULARI: İL ESASLI GÖSTERİM

Bu bölümde de, bu çalışma kapsamında kalan her bir il için sektörler Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayıları kullanılarak mukayese edilmektedir.

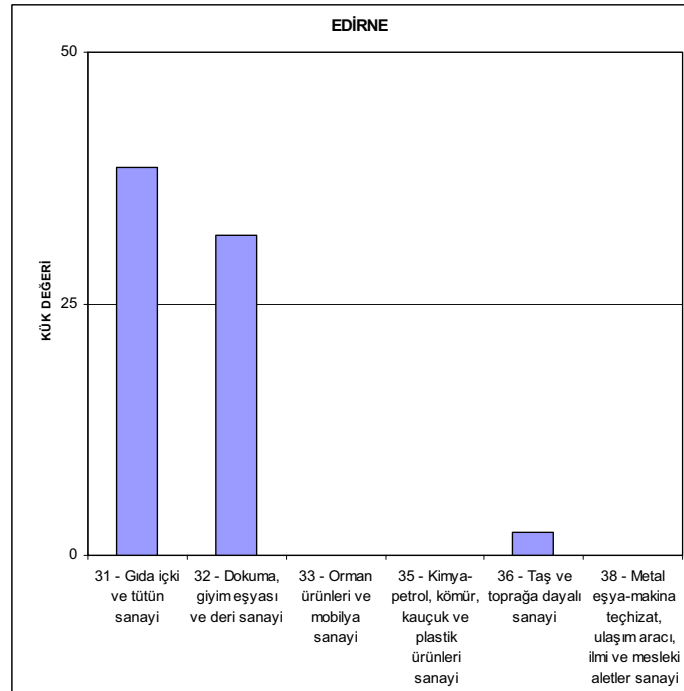

Şekil 39. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

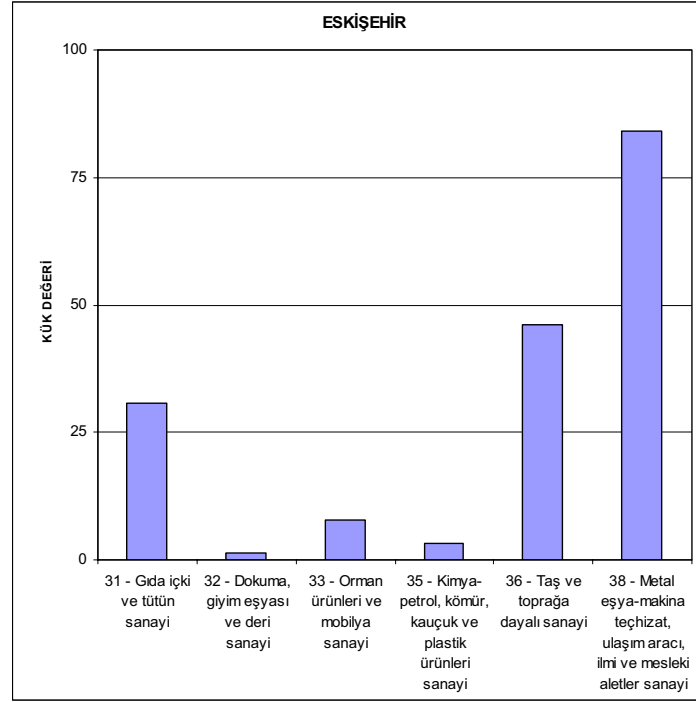

Şekil 40. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

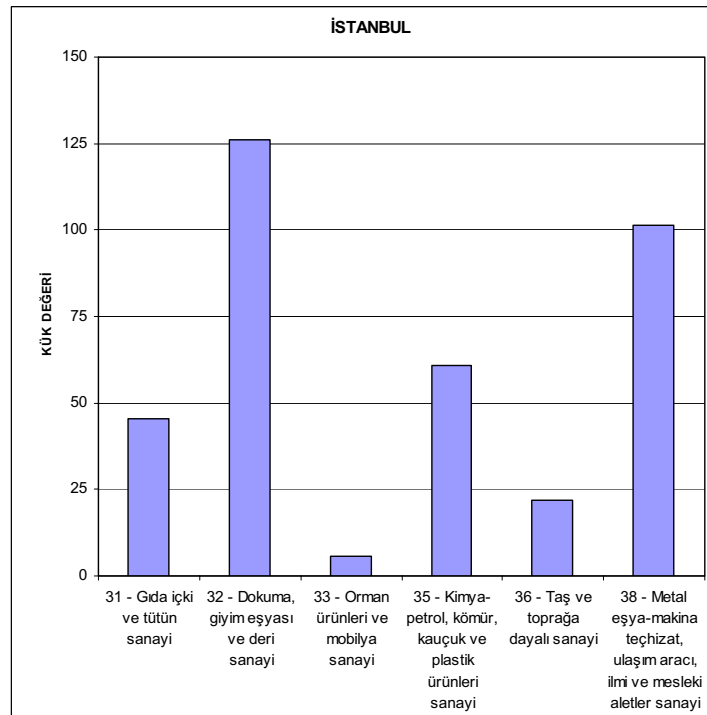

Şekil 41. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

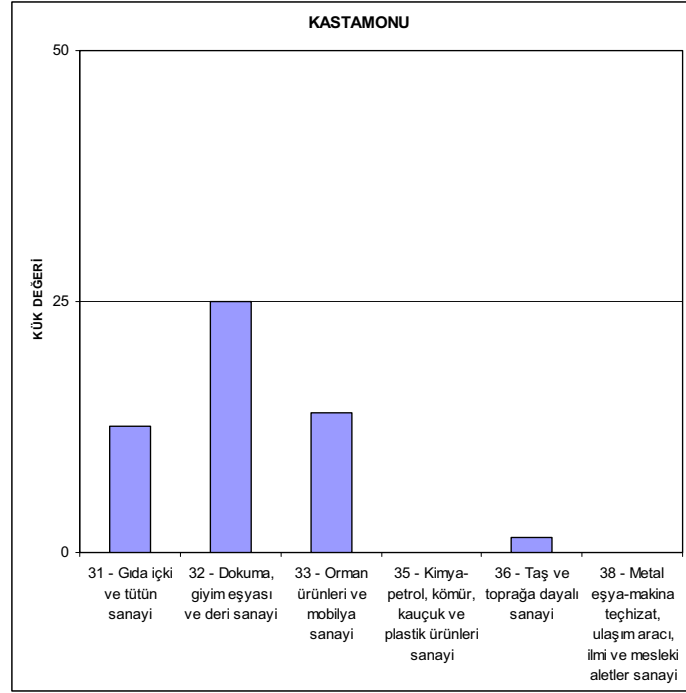

Şekil 42. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

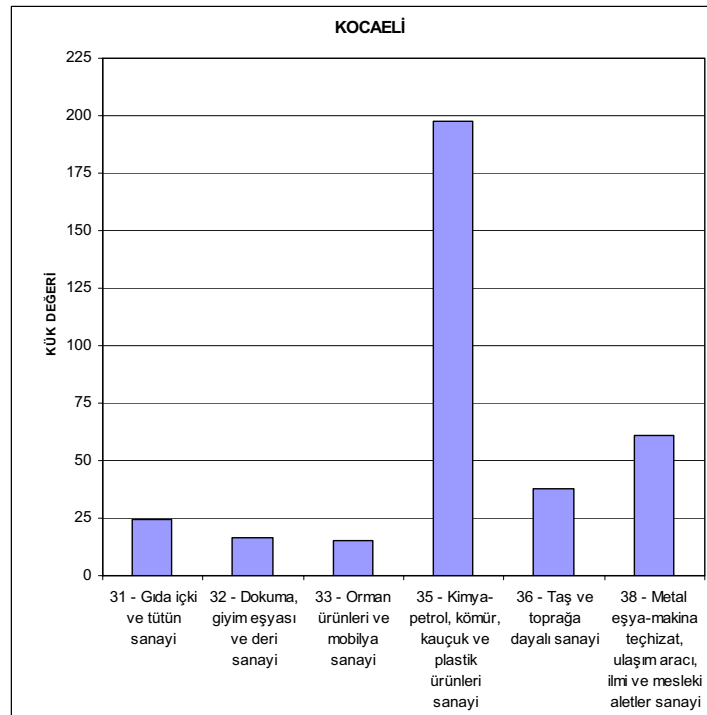

Şekil 43. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

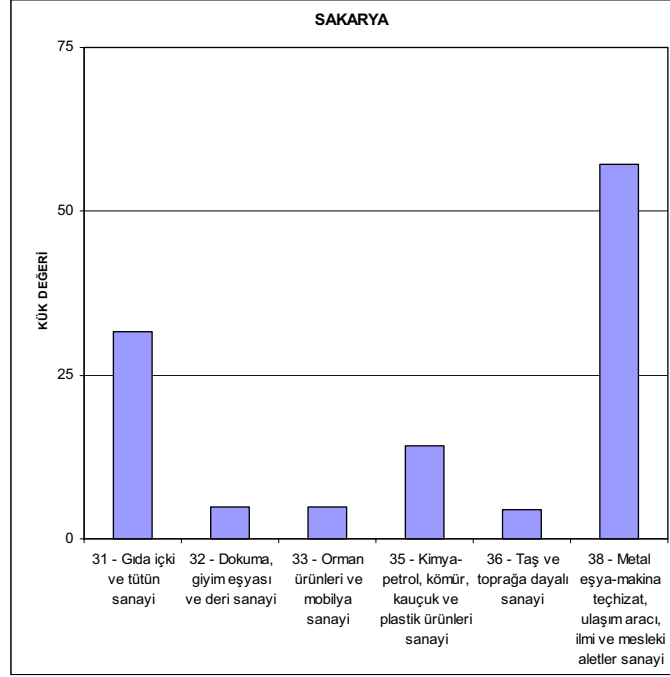
"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Şekil 44. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

Şekil 45. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

Şekil 46. Taş ve toprağa dayalı sanayi KÜK değerleri

3.2. İMALAT SANAYİİNDEKİ MEVCUT DURUM³

3.2.1. TÜRKİYE'DEKİ SANAYİ GELİŞİMİNE GENEL BAKIŞ

Ülkemizdeki sanayi sektörünün gelişimi çok eski dönemlere dayanmamaktadır. Bunun en önemli nedeni ise Osmanlı dönemindeki kapitülasyonlar ve Avrupa'da yaşanan çok hızlı bir sanayileşme olarak görülebilir. Yerel sanayinin teknik olarak geri olması ve kapitülasyonlar nedeniyle düşük maliyetli yabancı ürünlerin ülkeye girişi, oldukça uzun bir süre yerli sanayinin gelişimini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca nüfusun dağılımı ve sermaye yetersizliği daha çok zirai kökenli sektörlerin gelişimini sağlamış olup imalat sanayi pek gelişim gösterememiştir. 1915 yılı itibariyle İstanbul, İzmir, Bursa, Manisa ve Uşak'ta bulunan toplam 269 adet yerli işletmenin 88'i gıda, 75'i dokuma, 55'i tütün, 20'si de çimento ve seramik sanayinde faaliyet göstermekteydi. Gerek tesislerin dağılımı gerekse faaliyet gösterilen işkolları itibariyle köklü bir sanayileşmeden bahsedebilmek mümkün değildir. Cumhuriyet'in ilanını müteakip hızlı bir sanayileşme hamlesine girişilmiş, üzerinde durulması gereken konuların genel çerçevesi 1923'teki I. İktisat Kongresin'de çizilmiştir. Yatırımların geliştirilmesi ve sanayileşme hareketine ivme kazandırmak amacıyla bankalar kurulmuş, bu sayede, sermaye gereksiniminin

³ 3.2. Bölümü içeriği BUSİAD Akademik Çalışma Grubu tarafından hazırlanmış, rapor düzeni Karar Danışmanlık tarafından verilmiştir.

karşılanması ve atıl duran birikimlerin ekonomiye kazandırılması hedeflenmiştir. Tüm bu gelişmeleri takiben 1927 yılı itibariyle ülkemizdeki işletme sayısı 65 bin civarına çıkmış olup bunların yaklaşık % 44'ü tarım, yaklaşık % 24'ü tekstil (dokuma ağırlıklı), yaklaşık % 23'ü de makine ve maden sektörlerinde faaliyet göstermekteydi.

1929 yılında ortaya çıkan küresel ölçekteki ekonomik bunalım dönemleri, sanayi gelişiminde devletin önemli bir rol üstlenmesini gerektirmiştir. Bu dönemde özellikle ülke ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sanayileşme planı uygulanmış olup, özel sektörün özellikle batı bölgelerde gelişmeye başlaması yaklaşık olarak yine bu dönemlere tekabül etmektedir. 1939 dan patlak veren İkinci Dünya Savaşı ve beraberinde getirdiği küresel sıkıntılar sanayi gelişimine önemli darbeler vurmuştur. Uluslar arası Ticaret olanaklarının yok denecek kadar az olması sebebiyle ekonomi önemli bir darboğaz yaşamıştır. Savaşın sonunda ise alınan tedbirler ve teşvikler sanayileşmeyi yine olumlu etkilemiş ve faaliyet gösteren işletme sayısının 1950 yılı itibariyle 84.000 civarına ulaşmasını sağlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında savaşa taraf olan ülkelerdeki büyük ölçekli askeri malzeme üreten çok sayıdaki işletme savaş sonunda önemli ölçüde bir arz sıkıntısı yaşamışlar ve üretimlerini sivil alana yönelterek yurt dışı pazarlara yönelmişlerdir. Uluslar arası pazarların hızla geliştiği bu dönemlerde, ülkemizde özel sektörün gelişimine öncelik vermek amacıyla Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası kurulmuştur. Günümüzde halen tartışma konusu olan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin örgütlenmeleri sağlanarak, sanayide ileriye ve geriye doğru bağlantıların kurulması amaçlanmış ve özel sektörün gelişimine hız verilmiştir. Tüm bu çabalar sonunda ülkemizdeki işletme sayısı 161.000 civarına yükselmiş olup bunlardan 3012'si uluslar arası kategorilere göre büyük işletme sınıfına girmiştir. Söz konusu büyük işletmelerden sadece 283 adedi Kamu kuruluşu olup kalan 2774 adedi özel sektöre aitti.

1970'li yıllarda yaşanan büyük petrol krizi ile birlikte özellikle küresel otomotiv endüstrisi büyük ölçüde etkilendiğinden bu sektöre hammadde ve yarımamul sağlayan diğer sektörler de etkilenmiş ve küresel ekonomi önemli ölçüde dengesini yitirmiştir. 1970'li yılların sonuna doğru ise ülkemizdeki sarsıntılı politik gündem ve siyasi kaos, ekonomiyi olumsuz etkileyen yüksek enflasyon ile birleşince 1980 yılındaki 24 Ocak kararları olarak da bilinen bir takım ekonomik revizyonlara gidilmesini gerektirmiştir. 1980 yılı itibariyle ülkemizdeki işletme sayısı 185.000 civarında olup bunların 8710 adedi büyük işletme sınıfında yer almıştır. Dikkatleri çeken nokta ise 9000 e yakın büyük işletmeden sadece 400 tanesinin Kamu işletmesi olmasıdır.

Günümüzde imalat sanayinde en önemli belirleyici unsur rekabettir. Özellikle küresel rekabette etkinlik, sanayinin gelişimini nicelikten niteliğe çeviren önemli bir değişimdir. Avrupa Birliği'ne dahil olarak gelişim sürecinde önemli bir adım atma yolunda ilerleyen ülkemizde, 2006 yılı itibariyle imalat sanayinde faaliyet gösteren işletme sayısı yaklaşık 235.000 civarındadır. Bugün itibariyle dikkatleri çeken nokta ise Avrupa Birliği kriterlerine uyum gösterebilecek olan işletme sayısının 1000 civarında olmasıdır.

3.2.2. İLLER BAZINDA SANAYİ GELİŞİMİ

3.2.2.1. BALIKESİR

Sanayi ve Ticaret alanlarında atılımlarını sürdüren Balıkesir' de tarımın geniş alanı kapsamı tarıma dayalı endüstri kollarının gelişmesini sağlamıştır. Balıkesir'de tarım ve tarıma dayalı işletme sayısı olarak 118 adet bitkisel yağ,42 adet un, 12 adet salça ve konserve Fabrikası 164 adet süt işletmesi 8 adet su ürünleri işletmesi vardır.

Balıkesir sanayi yapısı bakımından Ege ve Marmara Bölgelerinin genel karakteristik yapısını taşımakta; İstanbul, İzmir, Bursa gibi büyük sanayi şehirlerine kara, deniz ve demiryolu ile bağlantıları bulunmaktadır.

Körfez Bölgesi'ndeki Ayvalık, Burhaniye, Edremit, Havran ilçeleri geleneksel olarak tarımsal yapıları nedeniyle, zeytinyağı ve sabun sanayinin merkezidir. İl' deki modern fabrikalar ise, Balıkesir Merkez ve Bandırma'dadır. Borik asit, Boraks, Sodyum Perborat, Sülfirik Asit, transformator, kağıt, çimento, mermer, metal ürünleri, tarım alet ve makinaları, elektrikli cihazlar, suni dokuma yapay gübre üreten fabrikalar bunların arasındadır. Merkez ilçede, tarım makinaları, çimento, sentetik çuval, trafo, jeneratör, un, Ayvalık ve Edremit'te; zeytin, zeytinyağı ve sabun, Bandırma'da beyaz et, ve gübre, Manyas ve Gönen'de; süt ve süt ürünleri, Dursunbey'de orman ürünleri, Bigadiç ve Sındırgı'da maden sektörleri yoğunlaşmıştır.

Sanayi siciline kayıtlı kuruluş sayısı 467, 1 Sanayi Odası, 15 Küçük Sanayi Sitesi,4 Organize Sanayi Bölgesi,8 Ticaret Odası,5 Ticaret Borsası,97 Esnaf Odası, 2044 Kooperatif 137 ihracatçı firma,130 ithalatçı firma, 757 Anonim Şirket,4135 Limited Şirket,154 sigorta şirketi, 5929 Şahıs şirketi mevcuttur. Balıkesir İli iç-dış ticaret hacmi 486.313.997.254.096.- TL, İhracat Miktarı 80.699.902.-\$,ithalat miktarı 147.567.184.-\$.Toplam tarım arazisi 510.456.- Hektar, Toplam Orman alanı 675.010.-Hektardır.

3.2.2.2. BURSA

Bursa, sosyo-ekonomik, nüfus ve ekonomik gelişmişlik düzeyine göre ülkemizde dördüncü sırada yer almaktadır. Sanayileşme hareketleri 19. yüzyıl sonlarında başlamış olup tarım ve dokumacılık ağırlıklıdır. 1889 yılında Bursa'da bir banka, 25 fütacı, 300 havlu tezgahı, 8 beledi tezgahı, 50 kumaş tezgahı, 54 ipek tezgahı, 5 piş tezgahı, 50 un fabrikası, 7 müskirat fabrikası, 1 elmas işletmesi, 100 yağ işletmesi ile 1 demir fabrikası mevcuttu. Coğrafik olarak oldukça önemli bir konumda bulunan Bursa'nın sanayisi giderek gelişmesini sürdürmüştür. Özellikle havlu ve ipekli dokuma ile önemli bir sanayi tabanı oluşumu sağlanmış ayrıca zirai ürünlerde de gelişimini sürdürmüştür. Tekstil sektörünün modernleşme aşamasına geçişi Merinos Yünlü Dokuma Fabrikası ile İpekli Fabrikası'nın kurulması ile başlamıştır. Günümüzde tekstil sektöründe faaliyet gösteren 8.000 civarında çeşitli büyüklüklerde işyeri mevcuttur. Bu sektördeki çalışan sayısı tahmini 60.000 kişidir. Türkiye'de kurulu 11 adet sentetik iplik fabrikasının 8'i Bursa'da

bulunmaktadır. Sentetik iplik üretim kapasitesi itibarı ile Bursa, Türkiye'nin toplam kapasitesinin yüzde 75'ine sahiptir. Sadece iplik alanında değil dokuma ve konfeksiyon alanında da Bursa ülkemizde önemli bir yere sahiptir. Türkiye'deki ihracata yönelik konfeksiyon üretiminin % 60'ı Bursa'da gerçekleşmektedir.

1966 yılında kurulan Bursa Otomotaj ve Karoseri A.Ş., (1979'da adı Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş olarak değiştirilmiştir) 1968 yılında kurulan TOFAŞ ve 1969 yılında kurulan OYAK-Renault fabrikaları özellikle otomotive sektöründe Bursa'nın gelişimine oldukça büyük katkılar sağlamıştır. 2003 yılı rakamlarıyla Türkiye'nin toplam binek otomobil üretiminin %69'unu, minibüs-midibüs üretiminin %45'ini, kamyonet üretiminin % 31'ini karşılamıştır. Türkiye'deki ihracata yönelik otomotiv üretiminin % 80'i Bursa tarafından karşılanmaktadır.

Bursa zirai üretim konusundada oldukça ileri düzeydedir. İl genelinde 29 konserve ve salça, 6 ayçiçek yağı, 2 gazoz, fabrikası, 17 turşu ve 17 şekerleme helva imalathanesi mevcuttur. İldeki konserve ve salça fabrikalarının büyük bölümü dondurulmuş gıda üretimi de yapmaktadır. Bu nedenle, ilden yaş sebze - meyve ihracatı olduğu gibi dondurulmuş gıda ürünü ihracatı da yapılmaktadır. 2003 yılında Türkiye'deki Dondurulmuş gıda üretimi 130.000 ton olup, ilimizde mevcut 7 fabrikada üretim 80.000 tondur. Türkiye'deki toplam dondurulmuş gıda üretiminin % 61.5'ni, Türkiye'de meyve suyu üretiminin % 26'sını ve Türkiye'de toplam salça üretiminin % 64'ünü Bursa karşılamaktadır.

3.2.2.3. EDİRNE

Edirne'de sanayii 1960'lı yıllardan sonra gelişmeye başlamış ve 1969'da kalkınmada öncelikli yöreler kapsamına alınmıştır. 1970'lerin ikinci yarısından sonra yoğun bir sanayileşmeye sahne olmuştur. Gıda ve dokuma dallarında ağırlık kazanan sanayiinin büyük bir bölümü Uzunköprü, Havsa, Meriç ve Keşan gibi ilçe merkezlerinde kurulmuştur. Merkez ilçeye bağlı Demirhanlı Köyü'nde rezervli linyit yatakları bulunmaktadır. Edirne'de bacalı sanayii kurulmasına izin verilmemiştir. Osmanlı eserleri bakımından önemli olan Edirne'de, turizmin de ekonomisinde etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca Osmanlı eserlerinin yanı sıra başta Enez olmak üzere yörede höyüklerin de bulunuşu tarih öncesi çağlara ait kalıntılar da turizm ve kültür yönünden önem taşımaktadır. Edirne Sarayı'nda her yıl düzenlenen Kırkpınar Güreşleri ve Kakava Şenlikleri de ilin turizmine ve ekonomisine katkıda bulunmaktadır.

Bir taraftan Avrupa'yı petrol üreten Ortadoğu'ya bağlayan en kısa yol olan D-100 karayolu üzerinde olması diğer yandan teşvik görmeye başlaması, Edirne dışı özel sermayenin özellikle dokuma alanında yatırımlara girişmesine sebep olmuştur. Yurtiçi ve yurtdışı ulaşım olanaklarının genişliği ve İstanbul gibi büyük bir sanayi ve ticaret kentine yakınlığı, büyük sanayi gruplarının ilgisini çekmiş, yurtdışındaki işçilerin de katılımıyla yeni yatırımlar yapılmıştır.

İlde, 5 ve daha fazla işçi çalıştıran sanayi tesisleri sayısı 155'dir. Bunların çoğu gıda sanayinde faaliyet göstermektedir. Bu sanayi tesislerinde toplam 13.405 işçi çalışmaktadır. Ayrıca il

dahilinde 6 tanesi bitirilmiş ve hizmete açılmış küçük sanayi sitesi vardır. Bu sanayi sitelerinde toplam 1.448 işyeri olup, bu işyerlerinde çalışanların sayısı ise 6.115'dir.

D-100 Karayolunun Ortadoğu Ülkeleri ile bağlantısının tamamlanması, transit taşımacılığının ve dolayısıyla ticaret sektörünün Edirne'de gelişmesini sağlamıştır. Yurt dışına çalışmaya giden işçilerin Türkiye'ye giriş ve çıkışlarını Edirne'den yapmaları ticaretin gelişmesini sağlayan bir etkidir. Edirne ilinin sınai ve ticari gelişimindeki diğer önemli bir faktör Kapıkule Gümrük Kapısı'dır.

İlde mevcut tüm fabrikalarda üretilen mallar hem yurt içinde hem yurt dışında (tekstil gibi) ihraç edilmektedir. Ayrıca tarım ürünleri (Ayçiçeği yağı, buğday unu ve pirinç) satılıp, daha çok dayanıklı tüketim malları alınmaktadır. İl dahilinde en çok maden olarak linyit kömürü ve kimya sanayiinde kullanılan bentonit çıkarılmakta olup, özellikle ekonomik önemi haiz olan işletilen başlıca yeraltı ürünü linyit kömürüdür. İldeki linyit rezervi 106 milyon tondur.

Edirne'de toplam 1.752 şirket mevcut olup, bunların 98'i kolektif şirket, 135'i anonim şirket, 1.519'u limitet şirkettir. İlde Merkez, İpsala, Keşan ve Uzunköprü İlçelerinde toplam (4) adet Ticaret Borsası faaliyet göstermektedir. Ticaret Borsalarına 1999 Yılı sonu itibariyle 620 gerçek ve 346 tüzel kişi olmak üzere toplam 966 üye kayıtlı bulunmaktadır. Ticaret Borsalarının genel muamele hacimleri 1999 yılı itibariyle toplam 179 trilyon 414 milyar 297 milyon TL. olarak gerçekleşmiştir.

İlimiz Merkez, Keşan ve Uzunköprü İlçelerinde Ticaret ve Sanayi Odası mevcut olup bu odalara gerçek ve tüzel kişi olarak 6.055 üye kayıtlı bulunmaktadır. Bu üç odada yurt dışına (Avrupa Ülkeleri başta olmak üzere diğer ülkelere) 1999 yılı itibariyle 26.024.937 \$ lik ihracat yapılmıştır.

3.2.2.4. ESKİŞEHİR

Coğrafi konumunun yarattığı avantaj ile Eskişehir, Anadolu'nun batıya açılan kapısı durumundadır. Demiryolu ve karayollarının kavşağında olması, tarımda ve sanayideki gelişmeler ile yer altı kaynaklarının zenginliği, Eskişehir'i ekonomik bakımdan önemli bir merkez haline getirmiştir. Eskişehir'in son yıllarda ekonomik hayatının dinamizminde hiç şüphesiz en önemli pay sanayinindir. Şehir nüfusunun, kırsal nüfusa göre süratle büyümesi, yetişmiş işgücü varlığı, pazarlara yakınlığı, enerji ve hammadde kaynaklarının uygunluğu, sanayi için gerekli alt yapı yatırımlarının yeterli oluşu, bölge sanayinin giderek gelişmesini sağlamıştır. İl ekonomisinde sektörlerin payına baktığımızda ise %61 ile Hizmetler Sektörü ilk sırada yer alırken, bunu %28 ile Sanayi Sektörü ve %11 ile Tarım Sektörü izlemektedir.

Arazi olarak düz bir yapıya sahip olması, topraklarının verimli oluşu tarımsal alanda da Eskişehir'i ülke genelinde söz sahibi yapmaktadır. Tarımsal üretimin başlıca çeşitleri tahıllar, baklagiller, şekerpancarı, ayçiçeği, meyve ve sebzelerdir. Tarımsal alandaki ürün yelpazesi sonraları tarıma dayalı sanayiinin gelişmesine öncülük etmiştir. Kentte bulunan Türkiye Şeker Fabrikası, bisküvi ve unlu mamuller üreten çok sayıdaki tesis buna örnektir.

Eskişehir'in önemli ekonomik kaynaklarından bir diğeri ise, yer altı zenginliğidir. İl'de sanayinin gelişiminde ve yıllar içinde ihracatın artışında madencilik önemli bir yere sahiptir.

Eskişehir genelinde bulunan maden rezervlerinden işletilmekte olan başlıcaları; manyezit, krom, bor, kil, mermer ve lületaşdır.

1930'lu yıllarda işlenmesine başlanan Manyezit cevheri ağır sanayiinin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Ayrıca, magnezyum bileşiklerinden olan refrakter ürünler ise ısıl işlemler prosesi sanayiinin önemli yardımcı maddelerinden biridir. İlimizdeki diğer önemli bir maden ise Etibank Kırka Boraks İşletmesi tarafından çıkarılan bor tuzlarıdır. Söz konusu madenin Dünya üzerindeki rezervlerinin %60'ı ve Türkiye'deki rezervlerin tamamı Eskişehir'de bulunmaktadır. Dünya genelindeki bor tuzlarına yönelik taleplerin önemli bir kısmı yine Eskişehir'deki maden sahasından sağlanmaktadır. Eskişehir'in Kırka Bucağında bulunan bu tesislerde bor tuzlarından, Tinkal üretimi yapılmaktadır.

Eskişehir genelinde Esnaf ve Sanatkarlar Odasına bağlı olarak faaliyet gösteren 50 adet Meslek Odası mevcuttur. Bunlardan 31 adedi merkezde, 19 adedi de ilçelerde faaliyet göstermektedir. Merkez ve ilçelerde bulunan Odalarda, Esnaf ve Sanatkarlar Odası siciline 53.025 üye kayıtlı bulunmaktadır.

Eskişehir'deki iki üniversitenin varlığı, bu üniversitelerde şehir dışından gelerek eğitimini sürdüren yaklaşık 33 bin öğrencinin de harcamaları kentin ekonomisine büyük bir katkı sağlamaktadır.

Eskişehir'de sanayiinin gelişmesinde 20. Yüzyılın başında kurulan devlet işletmeleri önemli rol oynamışlardır. Özellikle kamu iktisadi teşekküllerinde yetişen nitelikli işgücü, il sanayinin gelişmesinde en önemli kaldıraçlardan biri olmuştur. Eskişehir ekonomisi 1923 öncesi genelde tarıma dayalı bir yapı göstermiştir. 1933 yılında Şeker Fabrikası ve ona bağlı olarak Makine Fabrikası, 1965 yılında Sümerbank Basma Sanayi Müessesesi kurulmuştur. Şeker Fabrikasına bağlı Makine Fabrikası 1969 yılında müstakil bir kuruluş haline gelmiştir. Bu fabrikalar Bölge Sanayiinin gelişmesi ve dolayısıyla ekonominin canlanmasını sağlamıştır. Kamu sektörünün yanı sıra özel sektörde çeşitli alanlarda faaliyet göstermeye başlamış, Toprak Sanayii, Un ve Mamülleri Sanayii, Ağaç Sanayii, Çimento ve Mamülleri ile Çelik Eşya Sanayii ve Makine Sanayii gelişmiştir.

Ülkemizin tek Uçak Motor Fabrikası (TUSAŞ) ile Dizel Lokomotif motoru üreten tek fabrikası (TÜLOMSAŞ) ilimizdedir. Yine ülkemizin en yüksek kapasiteli Buzdolabı (ARÇELİK) ve Kompresör Fabrikası ilimizde bulunmaktadır.

3.2.2.5. İSTANBUL

İstanbul, Avrupa ile Asya kıtaları arasında köprü görevi gören, bunların birbirine en çok yaklaştığı iki uç üzerinde kurulmuş bir şehirdir. Şehrin adını aldığı ve Haliç ile Marmara arasında kalan yarımada üzerinde bulunan asıl İstanbul 253 km², bütünü ise 5712 km² 'dir. Marmara denizindeki Adalar da İstanbul iline dahildir. Nüfus olarak ülkemizin en büyük kentidir. 1945'te 1 milyon 78 bin nüfusu olan İstanbul, 1950 sonrasında yaşanan büyük göç dalgaları ile 1955'de 1 milyon 533 bine ve izleyen dönemlerde de, yıllık binde 40- 50 arasında artışla 1990'da 7 milyon 309 bin, 1997'de 9 milyon 199 bine ulaştı ve 2000 yılında yapılan sayımda da 10 milyonun üstünde nüfusa sahip hale gelmiştir.

1980'li yıllardan itibaren Türkiye sanayiindeki önemi nispeten azalmasına rağmen finans başta olmak üzere inşaat, ticaret, konut ve diğer hizmet sektörlerindeki katkısı büyüyen İstanbul'un, Türkiye milli gelirindeki payı 1960'lardan beri hep yüzde 20 ile yüzde 22 arasında seyretmektedir. 1980'li yıllara kadar gelişmelerinin temel enerjisini sanayi yatırımlarından alan büyük girişimcilerin, 1970'lerden itibaren İstanbul dışında yeni lokasyonlar bulmaları ve yeni yatırımlarını İstanbul dışına yapmaları; İstanbul'da kurulu olanların da, yavaş yavaş sökülerek İstanbul dışına taşınması, imalat sanayinin İstanbul'daki büyümesini bir ölçüde durdurmuştur. Ancak, sanayideki bu duruma karşılık para piyasalarının merkezi hep İstanbul olmuştur. Bugün mevduatların yüzde 35'e yakını İstanbul'da toplanmakta ve kredilerin yüzde 33'ü İstanbul'da kullanılmaktadır. Sigorta şirketlerinin neredeyse hepsinin merkezi İstanbul'da yer almakta, Serbest Bölge niteliği de taşıyan Menkul Kıymetler Borsası, İstanbul merkezli ve hızla dünyanın sayılı borsaları arasında yükselmektedir. İstanbul'un her yıl devlet bütçesine katkısı yüzde 40, buna karşılık devlet harcamalarından aldığı pay yüzde 7-8 dolayındadır

3.2.2.6. KASTAMONU

İl ekonomisi genel olarak tarım, hayvancılık ve ormana dayanmaktadır. Son yıllarda turizm çeşitliliğine ağırlık verilerek, turizm sektörünün canlandırılmasına gayret edilmektedir. Bozulmamış, tahrip olmamış tabiatı, kültürü, el sanatları ile büyük turizm potansiyeline sahiptir. Gelecekte turizm, il için önemli bir ticaret ve ekonomi kaynağı teşkil edecektir.

İl ekonomisine hakim olan en önemli sektör tarımdır. Tarımsal etkinlik bitkisel üretime ve ülkenin zengin orman kuşağı üzerinde yer alması sebebi ile ormancılığa dayanmaktadır. İlin genel yüzölçümünün %60'ını tarım alanları teşkil eder. Üretilen tarım ürünleri; buğday, arpa, çeltik ve patatestir. Sanayi bitkisi olarak da şeker pancarı, kendir, sarımsak üretilmektedir. Tüm Türkiye'de üretilen sarımsağın %14' ü ilimizde üretilmektedir. Yıllık 16.000 tonu bulmaktadır. Hava şartları meyvecilik için müsait olup, başlıca meyveler; elma, armut, üryani eriği, ve üzumdür. Ormanlık alan ve ağaç türü zenginliği açısından ülkemizin önde gelen illerinden biridir. Öte yandan ormanlarda elde edilen üretim ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Yıllık ortalama endüstriyel odun üretimi 500.000 m3 miktarındadır.

İlin iklim ve doğal yapı olarak hayvancılığa elverişlidir. İl' de şeker, yem, süt fabrikalarının varlığını hayvancılığı destekleyen önemli etkenlerdir. Süt üretiminin değerlendirilmesi için öncelik ve ağırlık verilmektedir. Kovan arıcılığı yaygın haldedir. Baraj ve göllerde alabalık yetiştiriciliği yaygınlaşmıştır.

Halen 16 işletmede alabalık işletmeciliği yapılmaktadır. Toplam üretim kapasitesi 416 ton/yıldır. Sanayi bakımından çok gelişmemiştir. Sanayi kuruluşlarının çoğu iktisadi kamu kuruluşudur. Bunlar; Etibank Küre Bakırlı Prit İşletmesi, Şeker Fabrikası, Seka'dır. Abana, Elektro Mekanik Sanayi, Tosya Yem ve Tosya Meyve Suyu Fabrikaları diğer sanayi kuruluşlarıdır.

Yem fabrikaları, un fabrikaları, süt mamulleri fabrikaları, ağaç mobilya ve orman ürünleri (sunta, kontraplak fabrikası) Tosya İlçesinde tekstil sanayi (kıl ipliği ve tela üretimi), tuğla ve konfeksiyon fabrikası mevcuttur. İl Merkezinde ve Seydiler İlçesinde Organize Sanayi siteleri teşkil edilmektedir. Ayrıca 7 adet küçük sanayi sitesi faaliyette olup 12 adet daha inşaat halindedir.

Ticari ve Sanayi faaliyetlerin gelişmesi ve ülke ekonomisinin canlanmasında ulaşım sektörü önemli bir faktördür. İlde havayolu ve demiryolu taşımacılığı yoktur. Karayolu taşımacılığı da bölgenin yüzey şekillerinden dolayı az geliştiği söylenebilir.

3.2.2.7. KOCAELİ

Kocaeli, Marmara Bölgesi'nde Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan kavşak konumundadır. Yüzölçümü 3.505 km² olan Kocaeli İlının 2000 yılı itibariyle nüfusu 1.206.085'dir. İlin yıllık nüfus artış hızı %27'dir. Km²'ye düşen nüfus miktarı 344 kişiye ulaşarak İstanbul'dan sonra ülkenin en kalabalık ili olmuştur. Yüzölçümü bakımından Türkiye'nin en küçük 7. ilidir. Kocaeli Sanayi Odası'na bağlı yaklaşık yaklaşık 1300 sanayi kuruluşu faaliyetini sürdürmektedir. Sanayi kuruluşları ağırlıklı olarak Gebze, İzmit ve Körfez ilçelerinde toplanmıştır. Ülkemizin 100 büyük sanayi kuruluşunun 18'i Kocaeli'nde bulunmaktadır. Türkiye İmalat Sanayi Tüketim Mallarının %2,82'si, Ara Mallarının %22,03'ü ve Yatırım Mallarının %10,23'ü Kocaeli'nde üretilmektedir. Kocaeli'nin imalat sanayii açısından ülke içindeki payı %13, dış ticaretteki payı ise %13'dür. Kocaeli'nde faaliyet gösteren önemli sektörlerin Türkiye içerisindeki payı incelendiğinde %28 ile Kimya sanayi birinci sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla metal eşya sanayi, metal ana sanayi, otomotiv sanayi, makine sanayi ve taş ile toprağa dayalı sanayi izlemektedir.

Ülke genelinde tüketilen elektrik enerjisinin yaklaşık %10'u Kocaeli sanayi tarafından tüketilmektedir. Üretiminde % 33'ü ileri teknoloji kullanan Kocaeli sanayicisi, küresel ölçekte rekabet edebilme imkanını arttırmıştır.

Kocaeli'nde sayıları 100'ü aşkın yabancı sermayeli sanayi kuruluşu bulunmaktadır. Bu kuruluşlar arasında Almanya birinci sırada yer almaktadır.

Bölgede yoğunlaşan sanayi kuruluşları ile birlikte, bilimsel araştırma ve geliştirme merkezleri de Kocaeli'de yer almaktadırlar. Kocaeli Üniversitesi, bölge sınırındaki Sabancı Üniversitesi, Marmara Araştırma Merkezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, TÜBİTAK, TSE Merkez Laboratuvarları, TEKMER (Teknoloji Geliştirme Merkezi), TÜBİTAK Teknoparkı, GOSB Teknoparkı ve KOÜ Teknoparkı sanayinin teknolojik gelişmesine olanak sağlayacak kurum ve kuruluşlardır.

Kişi başına düşen yıllık milli gelir açısından ise Kocaeli son 10 yıldır ülke genelinde birinci sırada yer almaktadır. Bu değer, Türkiye ortalamasının yaklaşık iki buçuk katıdır. Genel bütçe ve vergi gelirlerine katkı bakımından da Kocaeli %17,41 ile Türkiye sıralamasında 2. sırada yer almaktadır. Kocaeli bir sanayi kenti olarak il GSYİH'nın %69,9'unu sanayi sektöründe yarattığı bir bölgedir.

3.2.2.8. SAKARYA

Sakarya, Cumhuriyet öncesinde ve 1940'lı yıllara kadar çok zengin ormanlık alanlara sahip bir vilayetti. Bu nedenle, bölgede sanayinin ilk adımlarının ağaç işleriyle atıldığı görülür. Sonraki yıllarda adı Türkiye Zirai Donatım Kurumu olan, Demir Tahta Fabrikası (DA-TA) Adapazarı'nda 1917 yılında kurulmuştur. Bu yıllarda, ağaç sandalye ve ev eşyası imalatı yaygındır.

1.Dünya Savaşı öncesinde, Adapazarı'nda yaşayan azınlıklar içinde Rumlar ipekböcekçiliğini geliştirmişler, 16 ham ipek atölyesi işletmişlerdir. Adapazarı Cumhuriyet Döneminde büyük gelişme göstermiş, şehirde 1935 yıllarında birçok ipek fabrikası kurulmuştur. Bu işletmeler varlıklarını suni ipek yaygınlaşınca kadar sürdürmüşlerdir.

Tarıma elverişli olan Adapazarı topraklarının kiremit yapımına uygun olduğu 1900'lü yıllarda bilinmektedir. Bugün hemen her çatıda görmeye alıştığımız "Marsilya Tipi Kiremit" 1900'lü yıllarda Adapazarı'nda üretilmeye başlanmıştır.

Adapazarı'nda sanayi gerçek atılımını 1940-1950'li yıllarda ve 1 Aralık 1954 tarihinde il olduktan sonra yapmıştır. Bu yıllarda büyük sanayi kamu kuruluşları ile gelmiştir. Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nun çiftçilerimize tarım aletlerini yapan fabrikası 1943 yılında kurulmuştur. Askeri Ağır Bakım Fabrikası 1943, yılında Çorlu'dan Adapazarı'na nakledilmiş, TCDD Vagon Fabrikası 1951 yılında işletmeye açılmıştır. Adapazarı Şeker fabrikası ise 1953 yılında işletmeye açılmıştır. Bölgede sanayinin ve sanayi işletmeciliğinin oluşmasını sağlayan kamu kuruluşlarından sonra, Sakarya'da sanayi yatırımlarının hemen hemen tamamı özel sektör tarafından yapılmıştır. Sözü edilecek tek kamu yatırımı 1973 yılında işletmeye açılan, halkın Tank-Palet ismiyle tanıdığı 1010 Ordu Donatım Ana Tamir Fabrikası olmuştur.

1950'li yıllardan günümüze kadar Uniroyal Lastik Fabrikası (Daha sonra Good- Year olmuştur), Satüdaş, Paksan Kireç Sanayi, Alüminyum Alaşımları Anonim Şirketi, Lucas Elektrik Sanayi, Doğan Gıda, Freuhauf, Otoşol Sanayi AŞ. Gibi sanayi kuruluşları Adapazarı'nda faaliyetleriyle öne çıkmıştır. Günümüzde küçük imalat sanayi kent içinde (şeker, yağ, sabun, bisküvi, gazoz, kolonya, el sanatları... vs.) binaların alt katlarına bunun yanı sıra kent içinde faaliyet gösteren torna, tesviye, marangoz aletleri, ısı cihaz ve alet-makina sanayileri kent dışına çıkmıştır. Kent dışına çıkan bu kuruluşlar toplu haldedir. Örneğin Marangozlar sitesinde Marangozlar, Dört Yol sanayi çarşısında otomotiv sanayisine yönelik faaliyetler toplanmıştır. Kent içinde ise dağınık şekildedirler. Fabrikaların çoğu eski konumuna göre kent dışında iken nüfus artışı ve yerleşme neticesinde kent çekirdeğinin içerisinde kalmıştır.

Sakarya, 1987-1998 yılları arasında Türkiye'nin refah düzeyi artan illeri içinde yer almıştır. Kaldı ki bu gelişme istatistikleri Sakarya'da her yıl üretilen, Gayri Safi Milli Hasıla'yı tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Sakarya'da faaliyet gösteren ve büyük çaptaki firmalarımız Türkiye'nin en büyük 500 kuruluşu içinde yer almaktadır. İlimizde

üretim yapan dev kuruluşların (Otoyol, Toprak Grubu, Pilsa, Yazakisa, Goodyear, Noksel) yönetim merkezleri Sakarya'da olmadığından, ürettikleri GSMH'lar İlin yıllık üretim değerleri içinde görülmemektedir.

Günümüzde sanayi yatırımlarını teşvik, düzenli şehirleşme ve istihdam sorunlarını çözümlenmeye yönelik etkili bir kalkınma aracı olarak görülen Organize Sanayi Bölgesi kurulması çalışmaları 1976 yılından itibaren Sakarya'da devam eden Organize Sanayi Bölgesi 1993 yılında nihayet bulmuştur. Sakarya'da son yıllarda özellikle otomotiv, tekstil ve gıda sektörlerinde büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bu sektörlerde önümüzdeki yıllarda da hızlı bir büyüme beklemektedir. Otomotiv devi olan Toyota, Otoyol, Otokar ve Tırsan firmalarının önemli yatırımlarını bu ilde yapmaları, beraberinde otomotiv yan sanayi üreticilerinin de hızla büyümelerini sağlayacaktır.

Gıda sektöründe özellikle Süt ürünleri ve Tavukçuluk alanında önemli yatırımlar gerçekleşmiştir. Ülker grubunun Pamukova ve Akyazı ilçelerinde, Şenpiliç A.Ş. Geyve ilçesinde, Köy-tür A.Ş. Kaynarca ilçesinde yapmış olduğu yatırımlar ilde mevcut diğer üreticiler için de bir ivme kazandırmıştır.

Tekstil sektöründe de son yıllarda önemli yatırımlar gerçekleşmiştir. Bunun en önemli sebeplerinin başında Sakarya'nın Tekstilin önemli merkezleri olan İstanbul ve Bursa illerine olan yakınlığıdır.

Sakarya, otomotiv ve yan sanayi, tekstil, gıda, orman ürünleri, elektrik-elektronik, yapı- inşaat malzemeleri, süs bitkiciliği gibi alanlarda yatırıma uygun konumu ile Türkiye'nin önemli bir yatırım merkezidir.

Sakarya'nın çeşitli bölgelerinde değişik sektörlerde üretim yapan yaklaşık 700 KOBİ'de 20.000 civarında kişi istihdam edilmektedir.

3.2.3. BAZI SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELERE GÖRE SÖZ KONUSU İLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

3.2.3.1. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması İçindeki Yerleri

İller bazında sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi hesaplanmasının temel amaçlarından biri, farklı gelişmişlik düzeyindeki il gruplarının belirlenmesi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik önlemlerin alınmasıdır. İller, kullanılan sosyo-ekonomik değişkenlere göre, 5 farklı gruba ayrılmaktadır. 2003 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi araştırmasına göre; 1. derece gelişmiş iller kapsamında 5 il, 2. derece gelişmiş iller kapsamında 20 il, 3. derece gelişmiş iller kapsamında 21 il, 4. derece gelişmiş iller kapsamında 19 il ve 5. derece gelişmiş iller kapsamında ise 16 bulunmaktadır.

Tablo 29: İllerin İçinde Bulunduğu Gelişmişlik Grupları

1. Derece Gelişmiş İller	2. Derece Gelişmiş İller	3. Derece Gelişmiş İller	4. Derece Gelişmiş İller	5. Derece Gelişmiş İller
İstanbul Kocaeli Bursa	Eskişehir Balıkesir Edirne Sakarya	-	Kastamonu	-

Kaynak: İllerin ve Gölgelelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), DPT, Mayıs 2003.

2003 yılı gelişmişlik endeksi araştırmasına göre; İstanbul, Kocaeli ve Bursa 1. derece gelişmiş iller grubunda yer alırken; Eskişehir, Balıkesir, Edirne ve Sakarya illeri ise, 2. derece gelişmiş iller grubunda yer almaktadır. Sadece, Kastamonu, 4. derece gelişmiş iller arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, Kastamonu dışındaki diğer illerin gelişmişlik düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 30'da, illerin, 1996 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamaları ile 2003 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamaları karşılaştırılmıştır. İstanbul, Kocaeli ve Bursa'nın sıralaması değişmez iken, Sakarya 5 sıra, Edirne 3 sıra yükselmiş, buna karşın, Kastamonu ise 4 sıra gerilemiştir.

Tablo 30: İllerin 1996 ve 2003 Yılları Sosyo-Gelişmişlik Sıralamalarının Karşılaştırılması

İller	1996 Araştırmasına Göre Bulunduğu Sıra	2003 Araştırmasına Göre Bulunduğu Sıra	Sıra Değişimi
Balıkesir	13	14	-1
Bursa	5	5	0
Edirne	18	15	+3
Eskişehir	6	6	0
İstanbul	1	1	0
Kastamonu	43	47	-4
Kocaeli	4	4	0
Sakarya	27	22	+5

Kaynak: İllerin ve Gölgelelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), DPT, Mayıs 2003.

İmalat sektörü, ekonomik faaliyetler içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması yanında, imalat sanayi gelişmişlik sırası da oldukça önemlidir. İmalat sanayi sektörünün gelişmişlik sıralaması, 6 sanayi değişkeni kullanılarak yapılmaktadır. Bu değişkenler; sanayi işkolunda çalışanların toplam

İstihdama oranı, organize sanayi bölgesi parsel sayısı, küçük sanayi siteleri işyeri sayısı, imalat sanayi işyeri sayısı, imalat sanayi yıllık çalışanlar ortalama sayısı, imalat sanayi kurulu güç kapasite miktarı, fert başına imalat sanayi elektrik tüketimi ve fert başına imalat sanayi katma değeridir.

İllerin, imalat sanayi gelişmişlik sıralaması Tablo 31’te görülmektedir. İmalat sanayiinin gelişmişliğine göre, 81 il içerisinde, İstanbul ilk sırada yer alırken, Kocaeli üçüncü sırada ve Bursa dördüncü sırada bulunmaktadır. Söz konusu iller arasında, en son sırada Kastamonu bulunmaktadır.

Tablo 31: İllerin İmalat Sanayi Gelişmişlik Sıralaması*

İller	İmalat Sanayi Gelişmişlik Sırası (81 İl İçindeki Sırası)
Balıkesir	24
Bursa	4
Edirne	30
Eskişehir	16
İstanbul	1
Kastamonu	44
Kocaeli	3
Sakarya	22

Kaynak: İllerin ve Gölgelelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), DPT, Mayıs 2003.

**: Sıralama, 2000 yılı verileri kullanılarak yapılmıştır.*

3.2.3.2. Nüfus Yapısına Göre İllerin Karşılaştırılması

2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre, bölgenin ve Türkiye’nin en büyük ili olan İstanbul’un ardından, Bursa, Kocaeli ve Balıkesir gelmektedir. En düşük nüfusa sahip iller, Kastamonu ve Edirne’dir. Sadece Kastamonu’da köylerde yaşayan nüfus, şehirde yaşayan nüfustan daha fazladır. 1990-2000 yılları arasındaki yıllık nüfus artışına bakıldığında, İstanbul’un yıllık nüfus artış hızı %33, Bursa’nın %28,6 ve Kocaeli’nin %27’dir. Edirne’nin ve özellikle Kastamonu’nun nüfus artış hızlarının negatif olduğu, diğer bir deyişle, göç verdikleri görülmektedir.

Tablo 32: İllere Göre Şehir ve Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artışı

İller	1990 Nüfus Sayımı			2000 Nüfus Sayımı			Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)		
	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam
Balıkesir	468.758	505.516	974.274	577.595	498.752	1.076.347	20,87	-1,35	9,96
Bursa	1.153.007	443.154	1.596.161	1.630.940	494.200	2.125.140	34,67	10,9	28,62
Edirne	210.421	194.178	404.599	230.908	171.698	402.606	9,29	-12,3	-0,49
Eskişehir	477.436	163.865	641.301	557.028	148.981	706.009	15,4	-9,5	9,61
İstanbul	6.779.594	416.179	7.195.773	9.085.599	933.136	10.018.735	29,3	80,7	33,09
Kastamonu	148.861	274.345	423.206	174.020	201.456	375.476	15,6	-30,9	-11,9
Kocaeli	579.681	340.574	920.255	722.905	483.180	1.206.085	22	34,9	27,04
Sakarya	404.742	278.539	683.281	459.824	296.344	756.168	12,7	6,2	10,13
TÜRKİYE	33.656.275	22.816.760	56.473.035	44.006.274	23.797.653	67.803.927	26,8	4,2	18,3

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2002, DİE, Ağustos 2003.

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

İllerin, 1990 ve 2000 yılları arasında aldıkları veya verdikleri net göç ve net göç hızları Tablo 33'de görülmektedir. Edirne, Kastamonu ve Sakarya illeri net göç veren iller iken, diğer iller, net göç alan illerdir. Balıkesir ve Kocaeli illerinin net göç hızları düşük iken, en fazla göçü İstanbul (%46) ve Bursa (%45) almıştır.

Tablo 33: İllerin Aldığı ve Verdiği Net Göç ve Göç Hızı

İller	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
Balıkesir	80.207	75.403	4.804	%4,85
Bursa	180.171	94.846	85.325	%45,12
Edirne	35.973	41.079	-5.106	-%14,04
Eskişehir	62.802	53.220	9.582	%14,84
İstanbul	920.955	513.507	407.448	%46,09
Kastamonu	26.171	37.860	-11.689	%32,83
Kocaeli	119.301	119.090	211	%0,20
Sakarya	50.354	66.252	-15.898	-%23,06

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2005, TÜİK, 2006.

3.2.3.3. İstihdam Yapısına Göre İllerin Karşılaştırılması

İşgücü ve istihdam sayısı açısından, İstanbul, Bursa ve Kocaeli ilk üç sırada yer almaktadır. Bu illeri, Balıkesir izlemektedir. Kastamonu, en düşük işgücüne katılma oranına (%39,1) sahiptir. İşsizlik oranlarına bakıldığında, İstanbul ve Kocaeli illerinde işsizliğin %11'in üzerinde olduğu görülmektedir. İşsizlik oranının en düşük olduğu il ise Balıkesir'dir (%6,9).

Tablo 34: İllerde İşgücü Durumu (2005)

İller	İşgücü	İstihdam	Eksik İstihdam	İşsiz Sayısı	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı
Balıkesir	609.000	567.000	25.000	42.000	%50,8	%47,3	%6,9
Bursa	1.312.000	1.197.000	23.000	115.000	%53,6	%48,9	%8,7
Edirne*	-	-	-	-	-	-	-
Eskişehir*	-	-	-	-	-	-	-
İstanbul	4.015.000	3.556.000	49.000	459.000	%47,8	%42,4	%11,4
Kastamonu	242.000	221.000	6.000	21.000	%39,1	%35,7	%8,6
Kocaeli	963.000	855.000	36.000	108.000	%46,2	%41	%11,2
Sakarya*	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2005, TÜİK, 2006.

*: İBBS 2 sınıflandırması Edirne, Eskişehir ve Sakarya illerini içermediği için, bu illere ilişkin veri yoktur.

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Tablo 35'de ise, iller bazında, istihdam edilen kişilerin sektörel dağılımı yer almaktadır. Tarım sektöründe çalışanların toplam istihdam içindeki oranı, Balıkesir'de %45,3 ve Kastamonu'da %43,9'dur. Sadece Bursa'da sanayi sektöründe çalışanların oranı, hizmetler sektöründe çalışanların oranından yüksek iken, diğer bütün illerde, hizmetler sektöründe çalışanların sayısı, sanayi sektöründe çalışanların sayısından daha fazladır. İstihdam edilen kişi açısından değerlendirildiğinde, Balıkesir ve Kastamonu'da tarım ve hizmet sektörlerinin, Bursa, İstanbul ve Kocaeli illerinde sanayi ve hizmet sektörlerinin hakim olduğu görülmektedir.

Tablo 35: İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı (2005)

İller	Toplam İstihdam	Tarım		Sanayi		Hizmetler	
		Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Balıkesir	567.000	257.000	45,3	97.000	17,1	212.000	37,4
Bursa	1.197.000	219.000	18,3	510.000	42,6	467.000	39,0
Edirne*	-	-	-	-	-	-	-
Eskişehir*	-	-	-	-	-	-	-
İstanbul	3.556.000	23.000	0,6	1.527.000	42,9	2.006.000	56,4
Kastamonu	221.000	97.000	43,9	36.000	16,3	87.000	39,4
Kocaeli	855.000	174.000	20,4	276.000	32,3	405.000	47,4
Sakarya*	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2005, TÜİK, 2006.

**: İBBS 2 sınıflandırması Edirne, Eskişehir ve Sakarya İllerini içermediği için, bu illere ilişkin veri yoktur.*

3.2.3.4. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Paylarına Göre İllerin Karşılaştırılması

İllere göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) tutarlarına bakıldığında, ilk sırada, İstanbul, Kocaeli ve Bursa'nın olduğu görülmektedir. Bu üç il, Türkiye'nin toplam GSYİH'sinin yaklaşık üçte birine sahiptir. Toplam GSYİH içinde en düşük paya, Kastamonu ve Edirne sahiptir.

Tablo 36: İllerin GSYİH Tutarları (Cari Fiyatlarla, YTL)

İller	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Balıkesir	129.279.335	249.684.567	427.436.050	847.305.279	1.156.084.077	1.899.897.156
Bursa	317.877.341	559.232.992	1.017.908.052	1.912.558.122	2.825.909.115	4.579.937.632
Edirne	51.064.917	92.344.187	209.368.298	437.991.245	567.002.126	914.217.771
Eskişehir	89.870.334	178.969.093	334.027.934	649.068.099	950.264.647	1.489.623.508
İstanbul	1.639.979.177	3.140.021.242	6.582.172.304	11.322.349.473	16.914.599.111	27.548.600.621
Kastamonu	34.651.610	67.998.616	142.496.459	266.914.421	378.085.939	572.772.352
Kocaeli	384.706.051	671.080.076	1.398.385.109	2.333.651.347	3.264.655.314	5.663.425.950
Sakarya	89.343.477	178.156.243	302.789.457	610.201.098	847.241.338	1.379.776.692
TÜRKİYE	7.762.456.076	14.772.110.196	28.835.883.135	52.224.945.129	77.416.272.307	124.683.458.276

Kaynak: İllere ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ağustos 2002.

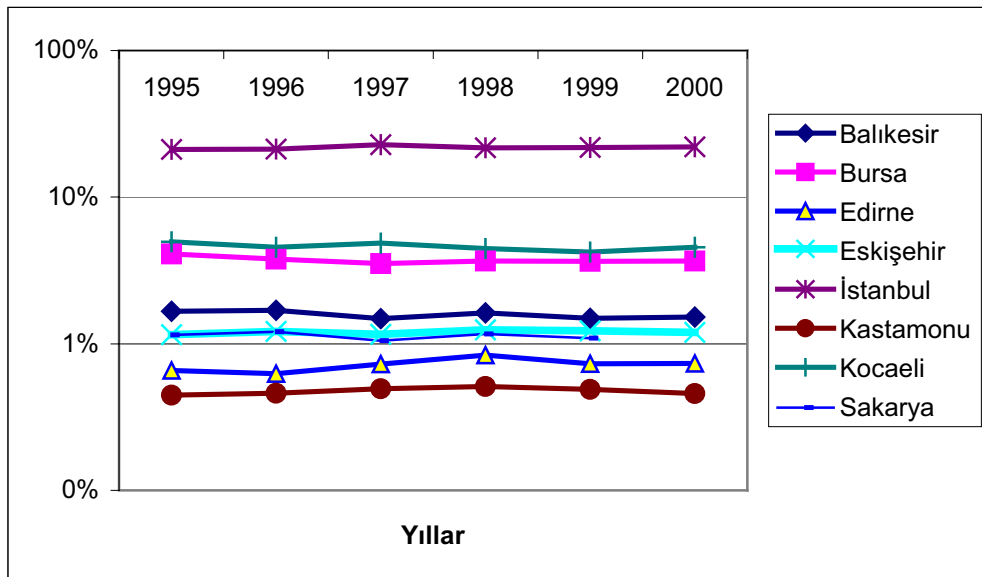
"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Tablo 37’de, illerin GSYİH tutarlarının toplam GSYİH içindeki payları görülmektedir. Bütün illerin GSYİH içindeki paylarının yıllar içinde çok fazla değişmediği görülmektedir. İstanbul’un toplam GSYİH içindeki payı ortalama %22, Kocaeli’nin ortalama %4,5 ve Bursa’nın ortalama %3,6 olduğu görülmektedir. Balıkesir, Sakarya ve Eskişehir illerinin GSYİH içindeki payları %1’in üzerinde iken, Edirne ve Kastamonu illerinin GSYİH içindeki payları %1’in altındadır.

Tablo 37: İllerin Toplam GSYİH İçindeki Payları

İller	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Balıkesir	1,67%	1,69%	1,48%	1,62%	1,49%	1,52%
Bursa	4,10%	3,79%	3,53%	3,66%	3,65%	3,67%
Edirne	0,66%	0,63%	0,73%	0,84%	0,73%	0,73%
Eskişehir	1,16%	1,21%	1,16%	1,24%	1,23%	1,19%
İstanbul	21,13%	21,26%	22,83%	21,68%	21,85%	22,09%
Kastamonu	0,45%	0,46%	0,49%	0,51%	0,49%	0,46%
Kocaeli	4,96%	4,54%	4,85%	4,47%	4,22%	4,54%
Sakarya	1,15%	1,21%	1,05%	1,17%	1,09%	1,11%

Şekil 47’de, illerin toplam GSYİH içindeki paylarının yıllar içerisindeki seyri görülmektedir. Görüldüğü gibi, bütün illerin GSYİH içindeki payları yıllar içerisinde çok fazla bir değişiklik göstermemiştir.

Şekil 47: İllerin GSYİH İçindeki Payları

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

İllerde kişi başına düşen GSYİH tutarları incelendiğinde, ilk sırada Kocaeli'nin olduğu, bunu, İstanbul ve Bursa illerinin izlediği görülmektedir. Edirne ve Sakarya'da kişi başına düşen GSYİH tutarları, Türkiye ortalamasına çok yakın iken, Kastamonu'da kişi başına düşen GSYİH tutarının belirgin bir şekilde Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

Tablo 38: Kişi Başına GSYİH (1987 Fiyatlarıyla, YTL)

İller	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Balıkesir	1,58	1,63	1,61	1,72	1,57	1,67
Bursa	2,11	2,14	2,26	2,37	2,25	2,40
Edirne	1,36	1,41	1,60	1,88	1,72	1,88
Eskişehir	1,69	1,78	1,92	2,19	2,01	2,02
İstanbul	2,36	2,54	2,79	2,73	2,53	2,65
Kastamonu	1,12	1,23	1,36	1,37	1,37	1,34
Kocaeli	4,01	3,96	4,50	4,35	3,82	4,38
Sakarya	1,47	1,57	1,72	1,79	1,64	1,81
TÜRKİYE	1,59	1,67	1,80	1,83	1,72	1,76

Kaynak: İllere ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ağustos 2002.

3.2.3.5. Kamu Yatırım Harcamalarına Göre İllerin Karşılaştırılması

Tablo 39'de, illerde yapılan yatırım harcamalarının tutarları görülmektedir. Kamu yatırım harcamaları içinde en büyük paya, İstanbul, Bursa, Kocaeli ve Eskişehir illeri sahiptir. Genel olarak, bütün illerde, yıllar bazında kamu yatırım harcamalarının tutarı artmaktadır. Fakat, İstanbul ve Kastamonu illerinde, 2001 yılında yapılan toplam kamu yatırım harcamalarında, 2000 yılına göre azalmıştır.

Tablo 39: Kamu Yatırım Harcamaları (Cari Fiyatlarla, YTL)

İller	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Balıkesir	4.328.356	8.925.493	10.696.012	18.541.979	31.262.396	79.963.000
Bursa	13.732.600	27.620.938	126.918.044	50.826.575	91.486.435	126.613.000
Edirne	907.087	3.437.190	3.744.305	5.628.606	9.097.329	12.220.000
Eskişehir	2.584.085	5.937.999	10.219.907	15.026.108	17.602.302	20.868.000
İstanbul	23.936.136	51.118.224	122.885.306	204.977.915	318.857.519	230.186.000
Kastamonu	2.693.972	4.106.796	4.900.961	7.760.683	13.386.351	8.979.000

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

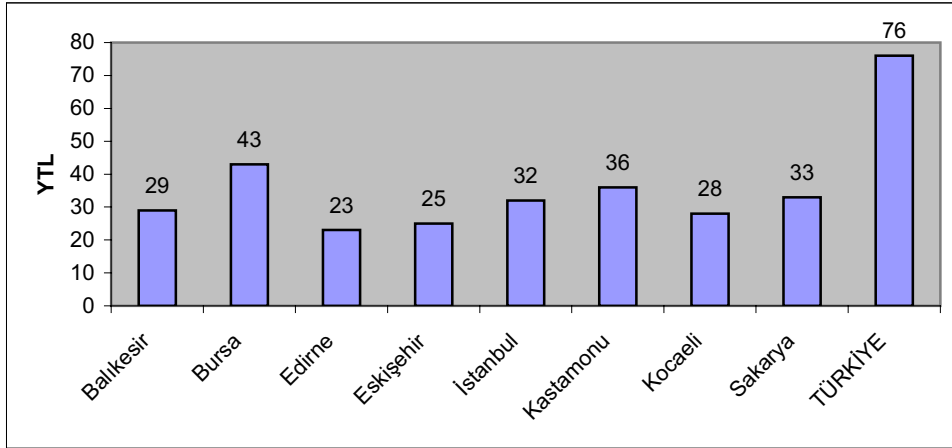
Kocaeli	11.751.293	13.086.339	11.959.217	21.419.137	33.127.155	86.326.000
Sakarya	999.485	2.236.647	3.154.480	6.197.671	24.833.530	26.773.000
TÜRKİYE(1)	226.041.429	488.911.818	900.078.596	1.153.132.511	2.057.605.210	2.718.757.000
TÜRKİYE(2)	545.395.653	1.283.309.869	2.172.846.526	2.992.155.531	5.154.455.618	6.569.160.000

Kaynak: İllere ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ağustos 2002.

(1): Proje bazında, illere dağıtılamayan ve birden fazla ili kapsayan yatırım harcamaları dahil değildir.

(2): İllere dağıtılamayan ve birden fazla ili kapsayan yatırım harcamalarının dahil olduğu, toplam kamu harcamalarıdır.

Şekil 48'de, söz konusu illerde, kişi başına düşen kamu yatırım harcamaları görülmektedir. Bütün illerinde, kişi başına düşen kamu yatırım harcaması, Türkiye ortalamasının altındadır. Bursa 43 YTL ile en yüksek kişi başına düşen kamu yatırım harcaması tutarına sahip ildir. Bursa'nın ardından, Kastamonu (36 YTL), Sakarya (33 YTL) ve İstanbul (32 YTL) illeri gelmektedir.

Şekil 48: Kişi Başına Düşen Kamu Yatırımı Harcamaları*

**: 2000 Yılı verilerine göre hazırlanmıştır.*

3.2.3.6. Teşvik Belgeli Yatırımlara Göre İllerin Karşılaştırılması

Teşvik belgeli yatırımlar açısından söz konusu iller incelendiğinde, İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Teşvik belgeli yatırım sayısı ve tutarı en düşük iller ise, Edirne ve Kastamonu'dur. Bütün illerde, 2001 yılındaki teşvik belgeli yatırım sayısında ve istihdam edilen kişi sayısında, 2000 yılına göre önemli oranda bir azalma olmuştur. Benzer şekilde, Balıkesir ve İstanbul dışında, diğer bütün illerde, 2001 yılındaki teşvik belgeli yatırım tutarı da bir önceki yıla göre azalmıştır. 2001 yılında yaşanan krizin reel sektöre etkisi, burada net bir biçimde görülmektedir.

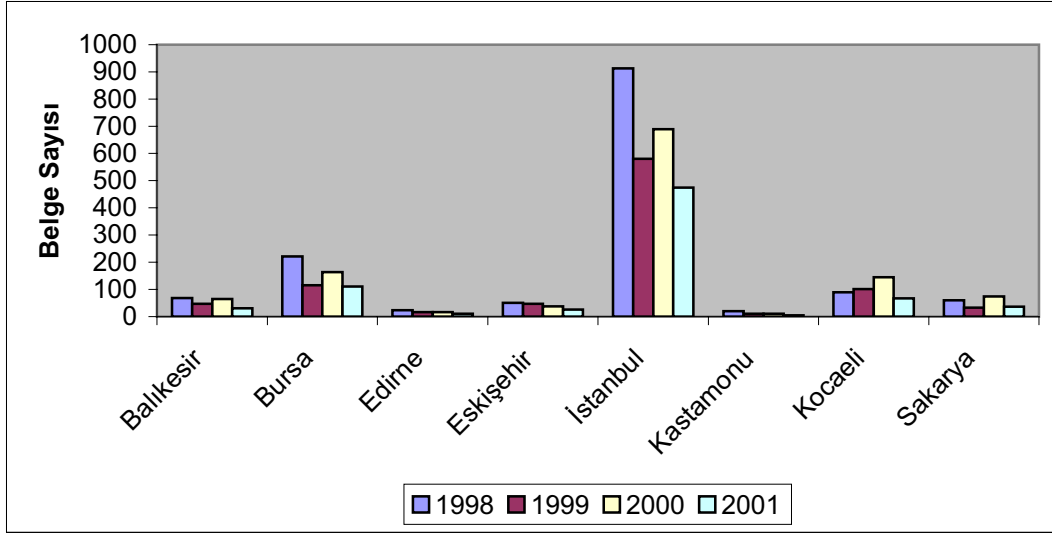
Tablo 40: İllerdeki Teşvik Belgeli Yatırımlar (Cari Fiyatlarla, Bin YTL)

İller	1998				1999				2000				2001			
	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı	İstihdam Kişi	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı	İstihdam Kişi	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı	İstihdam Kişi	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı	İstihdam Kişi	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı	İstihdam Kişi	
Balıkesir	68	44.241	3.303	47	78.865	3.586	65	62.075	2.420	31	98.233	1.008				
Bursa	221	184.583	15.275	115	257.752	8.383	163	383.983	14.217	111	221.043	4.955				
Edirne	24	9.684	753	17	61.884	748	16	18.446	529	11	8.575	311				
Eskişehir	51	73.137	3.058	47	86.010	2.457	38	69.420	1.516	26	51.593	815				
İstanbul	913	964.563	63.908	580	2.102.664	36.721	690	1.485.316	28.166	474	2.488.418	17.855				
Kastamonu	20	11.392	1.466	11	18.518	787	11	9.907	706	5	1.805	170				
Kocaeli	90	219.404	4.832	101	120.189	4.110	145	576.588	19.047	67	318.170	3.768				
Sakarya	60	59.772	4.741	33	60.914	2.147	74	236.968	5.687	36	69.885	1.736				
TÜRKİYE	4.291	4.670.638	285.542	2.968	6.262.636	193.814	3.521	8.705.192	188.451	2.154	10.600.519	102.956				

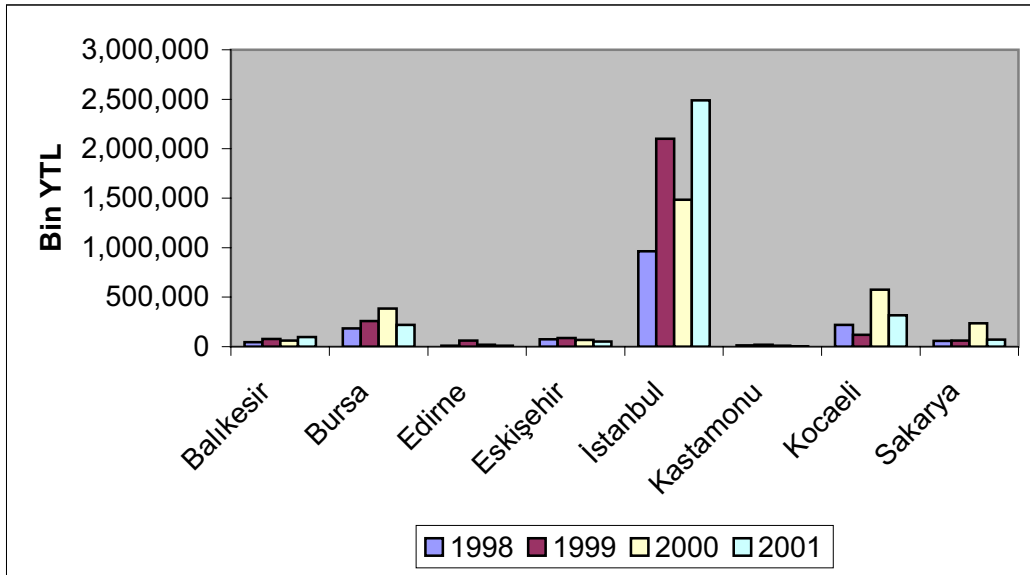
Kaynak: İllere ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ağustos 2002.

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

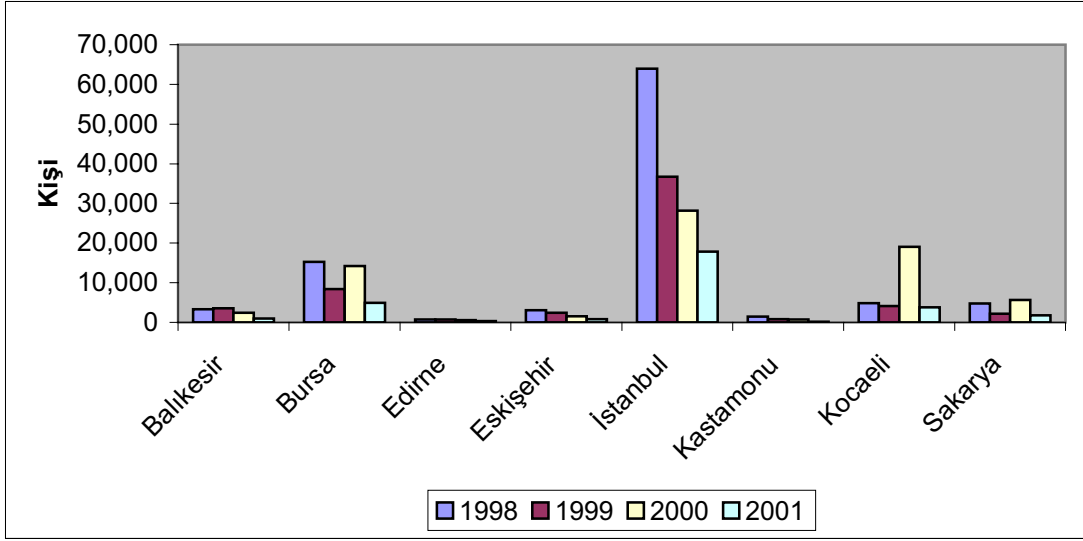
Şekil 49'te, Şekil 50'te ve Şekil 51'de, iller bazında teşvik belgeli yatırım sayıları, teşvik belgeli yatırım tutarları ve teşvik belgeli yatırımlarda istihdam edilen kişi sayıları görülmektedir.

Şekil 49: İllere Göre Teşvik Belgeli Yatırım Sayısı

Şekil 50: İllere Göre Teşvik Belgeli Yatırım Tutarı (Bin YTL)

Şekil 51: İllere Göre Teşvik Belgeli Yatırımlarda İstihdam Edilen Kişi Sayısı

3.2.3.7. Banka Mevduatı Ve Banka Kredilerine Göre İllerin Karşılaştırılması

Tablo 41’de, söz konusu illerdeki toplam banka mevduatları ve kişi başına düşen banka mevduatları, toplam banka kredi tutarları ve kişi başına düşen banka kredi tutarları ve bu değişkenlere göre, illerin 81 il içerisindeki sıralamaları görülmektedir. Toplam banka mevduatı açısından, İstanbul ilk sırada ter alırken, Bursa dördüncü ve Kocaeli beşinci sırada yer almaktadır. Kişi başına düşen banka mevduatı açısından, sadece İstanbul ve Kocaeli illeri Türkiye ortalamasının üzerinde iken, diğer bütün illerde kişi başına düşen banka mevduatı Türkiye ortalamasının altındadır. Benzer şekilde, kişi başına düşen banka kredisi tutarı açısından da, İstanbul ve Kocaeli illeri Türkiye ortalamasının üzerinde bulunmaktadır. Türkiye’deki toplam banka mevduatının yaklaşık %45’i ve toplam banka kredilerinin yaklaşık %43’ü İstanbul’dadır.

Tablo 41: İllerdeki Toplam Banka Mevduatı ve Kredileri, Kişi Başına Düşen Banka Mevduatı ve Banka Kredileri (YTL) ve İllerin 81 İl İçindeki Sıraları*

İller	Toplam Banka Mevduatı ve Sıralaması		Kişi Başına Toplam Banka Mevduatı ve Sıralaması		Toplam Banka Kredileri ve Sıralaması		Kişi Başına Toplam Banka Kredileri ve Sıralaması	
	Tutar	Sıra	Tutar	Sıra	Tutar	Sıra	Tutar	Sıra
Balıkesir	576.904	9	536	16	168.097	17	156	30
Bursa	1.482.563	4	704	6	808.863	7	384	9
Edirne	196.841	28	489	22	165.129	18	410	8
Eskişehir	446.114	16	632	10	201.584	16	286	10

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

İstanbul	28.515.838	1	2.842	2	12.807.155	1	1.276	3
Kastamonu	112.695	43	299	41	51.404	44	136	33
Kocaeli	1.292.672	5	1.074	4	943.968	5	784	4
Sakarya	310.882	23	417	26	87.867	29	118	43
TÜRKİYE	63.648.625		938		29.875.467		440	

Kaynak: İllere ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ağustos 2002.

**: 2000 yılı verilerine göre hazırlanmıştır.*

3.2.3.8. Dış Ticaret Hacimlerine Göre İllerin Karşılaştırılması

Söz konusu illere kayıtlı firmaların 2003, 2004 ve 2005 yıllarında gerçekleştirdikleri ihracat ve ithalat tutarları, Tablo 42’de görülmektedir. İstanbul, en fazla ihracat ve ithalat yapan ildir. İstanbul’u, Bursa ve Kocaeli izlemektedir. Türkiye’nin ihracat ve ithalatının yarısından fazlası, bu üç il tarafından gerçekleştirilmektedir. Edirne, en az ihracat yapan il konumunda iken, Sakarya da en az ithalat yapan ildir. Özellikle, Edirne’nin ihracat ve ithalat rakamları arasındaki farklılık oldukça büyüktür. Edirne, 2003 yılında, ihracatının yaklaşık 24 katı, 2004 yılında ihracatının yaklaşık 19 katı ve 2005 yılında ise ihracatının yaklaşık 26 katı ithalat yapmıştır. Edirne dışında, İstanbul ve Kocaeli illerinin de ihracat ve ithalat tutarları arasında fark büyüktür.

Tablo 42: İllerin İhracat ve İthalat Hacimleri (Milyon \$)

İller	İhracat			İthalat		
	2003	2004	2005*	2003	2004	2005*
Balıkesir	208	229	250	362	350	325
Bursa	4.176	5.206	5.949	4.385	6.646	7.286
Edirne	74	102	107	1.757	1.894	2.818
Eskişehir	177	216	263	247	355	374
İstanbul	21.732	27.162	30.970	28.627	40.332	45.760
Kastamonu	19	28	53	19	29	69
Kocaeli	3.229	7.186	8.556	10.858	17.997	21.746
Sakarya	93	111	151	79	152	191
TÜRKİYE	47.253	63.167	73.390	69.340	97.540	116.537

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2005, TÜİK, 2006.

**: Geçici verilerdir.*

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Tablo 43, illerin ihracat ve ithalat tutarlarının Türkiye'nin toplam ihracatı ve ithalatı içindeki paylarını göstermektedir. İstanbul'un ihracatının toplam ihracat içindeki payı 2003 yılında %46 iken, 2005 yılında %42'ye düşmüş, buna karşın, Kocaeli'nin ihracatının toplam ihracat içindeki payı %6,8'den %11,6'ya çıkmıştır. Görüldüğü gibi, Balıkesir, Edirne, Sakarya illerinin toplam içindeki ihracat ve ithalat payları oldukça düşüktür.

Tablo 43: İllerin Dış Ticaret Hacimlerinin Toplam İhracat ve İthalat İçindeki Payları

İller	İhracat			İthalat		
	2003 (%)	2004 (%)	2005 (%)	2003 (%)	2004 (%)	2005 (%)
Balıkesir	0,44	0,36	0,34	0,52	0,36	0,28
Bursa	8,8	8,2	8,1	6,3	6,8	6,3
Edirne	0,15	0,16	0,14	2,5	1,9	2,4
Eskişehir	0,37	0,34	0,36	0,35	0,36	0,32
İstanbul	46	43	42	41,3	41,3	39,2
Kastamonu	0,04	0,044	0,072	0,027	0,029	0,06
Kocaeli	6,8	11,3	11,6	15,6	18,4	18,6
Sakarya	0,19	0,17	0,2	0,11	0,15	0,16

Tablo 44'de ise, söz konusu illerdeki ihracatçı ve ithalatçı firma sayıları yer almaktadır. Gerek ihracat yapan gerekse ithalat yapan firma sayısı açısından, İstanbul ilk sırada yer alırken, İstanbul'u, Bursa ve Kocaeli illeri izlemektedir. Türkiye'de, ihracat veya ithalat yapan toplam firma sayısının yarısından fazlası İstanbul'da bulunmaktadır. Edirne'de, ihracat yapan firma sayısının, yıllar içinde azaldığı, buna karşın, ithalatçı firma sayısının arttığı görülmektedir. Edirne ve Kastamonu illeri, diğer bütün illerde, hem ihracat yapan firma sayısı hem de ithalat yapan firma sayısı yıllar bazında artmaktadır. Sadece Bursa'da ihracat yapan firma sayısı, ithalat yapan firma sayısından fazladır. Bursa dışındaki diğer bütün illerde, ithalatçı firma sayısı, ihracatçı firma sayısından fazladır. Kastamonu'da özellikle ihracat yapan firma sayısının düşüklüğü (2003 yılında 6 firma, 2004 yılında 7 firma ve 2005 yılında 6 firma) dikkat çekmektedir.

Tablo 44: İllerdeki İhracatçı ve İthalatçı Firma Sayıları

İller	İhracatçı Firma Sayısı			İthalatçı Firma Sayısı		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Balıkesir	166	174	199	162	220	197
Bursa	1.962	2.219	2.372	1.728	1.943	2.126
Edirne	113	96	86	74	88	105
Eskişehir	170	196	220	192	217	237
İstanbul	19.701	21.721	22.930	26.325	28.509	30.350
Kastamonu	6	7	6	17	16	19
Kocaeli	528	602	661	667	749	835
Sakarya	184	217	240	204	230	253
TÜRKİYE	35.587	39.432	42.136	43.330	48.059	51.267

3.2.4. İLLERDE İMALAT SANAYİİNDE YER ALAN SEKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ ve İLLERİN İMALAT SANAYİİNİN ALT SEKTÖRLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde, söz konusu iller, imalat sanayiinin alt sektörlerine göre değerlendirilmektedir. İmalat sanayiinin sınıflandırılmasında, tüm ekonomik faaliyetlerin Uluslar arası Standart Sanayi Sınıflamasındaki (USSS, 3, Revizyon) İmalat Sanayi Sınıflaması kullanılmıştır. Bu sınıflamaya göre, imalat sanayii, 23 alt sektöre ayrılmış olup, alt sektörlerin kodları Tablo 45'de gösterilmiştir.

Değerlendirmelerde, söz konusu illerde kamunun imalat sanayiindeki payının önemsenecek kadar düşük olması nedeniyle, kamu ve özel sektör ayırımına gidilmemiş, kamu ve özel sektörün toplamı dikkate alınmıştır. Ayrıca, çalışan sayısı 10 kişinin altında olan özel sektör firmaları, aşağıdaki tablolardaki rakamlara ve dolayısıyla değerlendirmelere dahil edilmemiştir. Diğer bir deyişle, 10 kişi ve üzerinde işçi çalıştıran özel firmaları dikkate alınmıştır.

Tablo 45: İmalat Sanayiinin Alt Sektörleri

Kod	İmalat Sanayi Alt Sektörünün Adı
15	Gıda Ürünleri ve İçecek İmalatı
16	Tütün Ürünleri İmalatı
17	Tekstil Ürünleri İmalatı

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

18	Giyim Eşyası İmalatı ve Kürkün İşlenmesi ve Boyanması
19	Derinin Tabaklanması, İşlenmesi
20	Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya Hariç)
21	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı
22	Basım ve Yayım; Plak, Kaset vb. Kayıtlı Medyanın Çoğaltılması
23	Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri ve Nükleer Yakıt
24	Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı
25	Plastik ve Kauçuk Ürünleri İmalatı
26	Metalik Olmayan Diğer Mineral Ürünlerin İmalatı (Cam imalatı, seramik ürünleri imalatı vb.)
27	Ana Metal Sanayi
28	Metal Eşya Sanayi (Makine ve Teçhizatı Hariç)
29	Makine ve Teçhizatı İmalatı
30	Büro, Muhasebe ve Bilgi İşlem Makineleri İmalatı
31	Elektrikli Makine ve Cihazları İmalatı (Elektrik motoru, jeneratör, pil, akü, ampül, elektrik dağıtım kablosu vb.)
32	Radyo, Televizyon, Haberleşme Teçhizatı ve Cihazları İmalatı
33	Tıbbi Aletler, Hassas ve Optik Aletler ile Saat İmalatı
34	Motorlu Kara Taşıtı, Romörk ve Yarı-Romörk İmalatı
35	Diğer Ulaşım Araçlarının İmalatı (Deniz taşıtlarının yapımı ve onarımı, demiryolu taşıtlarının yapımı, hava ve uzay taşıtları imalatı, bisiklet ve motosiklet imalatı vb.)
36	Mobilya İmalatı ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalatlar
37	Yeniden Değerleme (Metal veya Metal Olmayan Hurda ve Atıkların Yeniden Değerlendirilmesi)

3.2.4.1. İllerdeki İşyeri Sayısına Göre Sektörel Yapı

Tablo 46'da, söz konusu illerdeki imalat sanayi firmalarının toplam sayısı ve sektörlere göre dağılımı görülmektedir.

Balıkesir'de toplam 97 imalat sanayi firması bulunmakta ve bu firmaların %42'si gıda ürünleri ve içecek imalatı (15) sektöründe, %10'u makine ve teçhizatı imalatı

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

sektöründe ve %8'i kimyasal madde ve ürünleri imalatı sektöründe faaliyet göstermektedir. Görüldüğü gibi, Balıkesir ilinde firma sayısı açısından en önemli paya gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörü sahiptir. Diğer alt sektörlerde faaliyet gösteren firma sayıları nispeten daha azdır.

Bursa'da toplam 768 imalat sanayi firması bulunmaktadır. İşyeri sayısı açısından en önemli paya (%35), tekstil ürünleri ve imalatı sektörü sahiptir. Tekstil ürünleri imalatı dışında, Bursa'da, metal eşya sanayi (%9), makine ve teçhizatı imalatı (%8,7), gıda ürünleri ve içecek imalatı (%8,3), plastik ve kauçuk ürünleri imalatı (%7,7) ve giyim eşyası imalatı (%7,6) sektörlerinin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Edirne'de, toplam 51 imalat sanayi firması faaliyet göstermekte ve bunların %67'si gıda ürünleri ve içecek sektöründe, %12'si tekstil ürünleri imalatı sektöründe ve %10'nu metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı sektöründe bulunmaktadır.

Eskişehir'de 165 imalat sanayi firması bulunmaktadır. Bu firmaların %24'ü makine ve teçhizatı imalatı sektöründe, %18'i gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe ve %15'i metalik olmayan diğer ürünlerin imalatı sektöründe faaliyet göstermektedir.

İstanbul'da toplam 3.542 imalat sanayi firması faaliyet göstermektedir. Firma sayısı açısından en büyük yoğunlaşmanın, 839 firma (%24) ile giyim eşyası imalatı sektöründe olduğu görülmektedir. İstanbul'da, yeniden değerlendirme sektörü dışındaki bütün sektörlerle ilişkin firma faaliyet göstermektedir. Giyim eşyası imalatı sektörü dışında, işyeri sayısına göre önemli sayılabilecek sektörler; tekstil ürünleri imalatı (%14), metal eşya sanayi (%9), makine ve teçhizatı imalatı (%8), plastik ve kauçuk ürünleri imalatı (%6) ve gıda ürünleri ve içecek imalatı (%6) sektörleridir.

Kastamonu'da imalat sanayiinde faaliyet gösteren firma sayısı 34'dür ve bu firmaların %32'si metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı sektöründe ve %27'si gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu iki sektörün dışında, tekstil ürünleri imalatı sektörü (%12) ile ağaç ve mantar ürünleri imalatı sektörü (%12) de önemli yer teşkil etmektedir. Söz konusu iller arasında, imalat sanayiinde faaliyet gösteren firma sayısının en düşük olduğu il Kastamonu'dur.

Kocaeli'nde toplam 517 firma imalat sanayiinde faaliyet göstermektedir. Kocaeli'nde işyeri sayısına göre öne çıkan sektörler; plastik ve kauçuk ürünleri imalatı (%13), makine ve teçhizatı imalatı (%11), ana metal sanayi (%10) ve kimyasal madde ve ürünleri imalatı (%10) sektörüdür.

Sakarya'da 154 imalat firması faaliyet göstermekte ve bu firmaların da %23'ü gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe faaliyet göstermektedir. Sakarya'da, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün ardından, makine ve teçhizatı imalatı (%9), motorlu kara taşıtı (%8) ve metal eşya sanayi (%7) sektörleri gelmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, işyeri sayısına göre, Balıkesir, Edirne, Kastamonu ve Sakarya illerinde gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün; Bursa ilinde tekstil ürünleri

imalatı sektörünün; Eskişehir'de makine ve teçhizatı imalatı sektörünün; İstanbul'da giyim eşyası imalatı sektörünün; Kocaeli'nde ise plastik ve kauçuk ürünleri imalatı, kimyasal madde ve ürünleri imalatı ve makine ve teçhizatı imalatı sektörlerinin hakim olduğu söylenebilir.

3.2.4.2. Sektörlerde Çalışan Sayısı

İmalat sanayiinde toplam sayıları ve çalışanların imalat sanayi alt sektörleri içindeki dağılımı Tablo 47'de görülmektedir. İmalat sanayiinde yıllık ortalama çalışan sayısının İstanbul'da 300.633 kişi, Bursa'da 103,226 kişi, Kocaeli'nde 59.039 kişi, Eskişehir'de 20.700 kişi ve Sakarya'da 15.686 kişidir. İmalat sanayiinde çalışan sayısının en düşük olduğu iller, Kastamonu ve Edirne'dir.

Balıkesir'de imalat sanayiinde çalışanların %62'si gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe ve %12'si kimyasal madde ve ürünleri imalatı sektöründe; Bursa'da, imalat sanayiinde çalışanların %40'ı tekstil ürünleri imalatı sektöründe, %14'ü motorlu kara taşıtı imalatı sektöründe ve %11'i giyim eşyası imalatı sektöründe; Edirne'de imalat sanayiinde çalışanların %35'i tekstil ürünleri imalatı sektöründe ve %31'i gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe; Eskişehir'de imalat sanayiinde çalışanların %23'ü makine ve teçhizatı imalatı sektöründe ve %21'i gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe; İstanbul'da imalat sanayiinde çalışanların %26'sı giyim eşyası sektöründe ve %14'ü tekstil ürünleri imalatı sanayiinde; Kastamonu'da imalat sanayiinde çalışanların %37'si giyim eşyası imalatı sektöründe ve %23'ü gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe; Kocaeli'nde imalat sanayiinde çalışanların %14'ü plastik ve kauçuk ürünleri imalatı sektöründe; Sakarya'da imalat sanayiinde çalışanların %21'i gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe çalışmaktadır.

Genel olarak, bütün illerde, gıda ürünleri ve içecek imalatı, tekstil ürünleri imalatı ve giyim eşyası imalatı sektörlerinin önemli bir istihdam oranına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 46: İmalat Sanayi Sektörlerine Göre İllerdeki İşyeri Sayısı

	Balıkesir		Bursa		Edirne		Eskişehir		İstanbul		Kastamonu		Kocaeli		Sakarya	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
15	41	42,3	64	8,3	34	66,7	30	18	209	6	9	26,5	40	7,7	36	23,4
16	1	1	-	-	-	-	-	-	1	0,03	-	-	-	-	-	-
17	4	4,1	269	35	6	11,8	2	1,2	484	13,7	4	11,8	14	2,7	8	5,2
18	1	1	58	7,6	2	3,9	8	4,8	839	23,7	3	8,8	5	0,1	4	2,6
19	2	2	9	1,2	-	-	2	1,2	153	4,3	-	-	1	0,02	1	0,6
20	6	6,2	13	1,7	-	-	3	1,8	8	0,2	4	11,8	17	3,3	20	13
21	1	1	7	1	1	1,9	5	3	89	2,5	1	3	14	2,7	2	1,3
22	-	-	5	0,07	-	-	4	2,4	101	2,9	-	-	3	0,6	1	0,6
23	-	-	2	0,03	-	-	-	-	4	0,1	-	-	14	2,7	-	-
24	8	8,2	11	1,4	1	1,9	4	2,4	170	4,8	-	-	53	10,3	8	5,2
25	1	1	59	7,7	1	1,9	10	6	216	6,1	-	-	65	12,6	7	4,5
26	4	4,1	21	2,7	5	9,8	24	14,6	101	2,9	11	32	33	6,4	11	7,1
27	3	3,1	17	2,2	-	-	3	1,8	97	2,7	-	-	51	10	4	2,6
28	6	6,2	70	9,1	-	-	6	3,6	305	8,6	1	3	82	16	11	7,1
29	10	10,3	67	8,7	1	1,9	39	23,6	288	8,1	-	-	55	10,6	14	9
30	-	-	-	-	-	-	-	-	6	0,17	-	-	-	-	-	-

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Göreli Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar
Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

31	3	3,1	11	1,4	-	2	1,2	163	4,6	-	34	6,6	5	3,2
32	-	-	-	-	-	1	0,6	33	0,9	-	2	0,4	1	0,6
33	-	-	4	0,5	-	2	1,2	34	0,9	-	-	-	1	0,6
34	2	2	45	5,9	-	11	6,7	51	1,4	-	21	4	12	7,8
35	2	2	2	0,3	-	3	1,8	30	0,84	-	2	0,4	2	1,3
36	2	2	34	4,4	-	6	3,6	160	4,5	1	11	2	6	3,9
37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Top.	97		768		51	165		3.542		34	517		154	

Tablo 47: Sektörlerde Ücretle Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı

	Balıkesir		Bursa		Edirne		Eskişehir		İstanbul		Kastamonu		Kocaeli		Sakarya	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
15	7.784	62	8.956	8,7	1.619	30,6	4.300	20,8	15.229	5	772	22,5	3.167	5,4	3.271	20,8
16	193	1,5	-	-	-	-	-	-	1.346	0,4	-	-	-	-	-	-
17	450	3,6	40.924	39,6	1.866	35,2	*		43.148	14,4	150**	4,4	1.781	3	560	3,6
18	*		10.931	10,6	*		1.565	7,6	78.458	26,1	1.262	36,8	457	0,7	525	3,3
19	*		155	0,15	-	-	*		8.880	3	-	-	*		*	-
20	261	2	901	0,87	-		189	0,9	484	0,16	250	7,3	966	1,6	463	2,8
21	720	5,7	522	0,5	*		380	1,8	6.439	2,1	529	15,4	2.782	4,7	*	-
22	-		517	0,5	-		141	0,7	6.842	2,2	-	-	102	0,17	*	-

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelİ Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar

Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

23	-		*	-				524	0,17	-		2.217	3,8	-	-
24	1.456	11,5	1.212	1,2	*		188	0,9	22.049	7,3	-	7.003	11,8	1.055	6,7
25	*		4.455	4,3	*		608	2,9	11.589	3,8	-	8.078	13,7	457	2,9
26	265	2,1	1.615	1,6	263	5	3.009	14,5	9.965	3,3	334	3.865	6,5	403	2,6
27	44	0,3	4.453	4,3	-		222	1,07	7.767	2,6	-	6.811	11,5	426	2,7
28	183	1,4	4.600	4,4	-		239	1,15	16.622	5,5	*	7.778	13,2	461	2,9
29	330	2,6	3.112	3	*		4.704	22,7	18.316	6,1	-	4.449	7,5	1.241	7,9
30	-		-		-		-		495	0,16	-	-		-	-
31	522	4,1	1.965	1,9	-		*		18.240	6,1	-	4.005	6,8	938	6
32	-		-		-		*		5.923	1,9	-	*		*	-
33	-		276	0,26	-		*		2.614	0,87	-	-		*	-
34	*		14.290	13,8	-		855	4,1	11.575	3,8	-	4.780	8,1	3.757	24
35	*		*		-		2.453*	11,8	2.770	0,92	-	*		1.604*	10,2
36	*		4.051	3,9	-		666	3,2	11.358	3,8	*	621	1	237	1,5
37	-		-		-		-		-		-	-		-	-
Top.	12.651		103.226		5.298		20.700		300.633		3.432	59.039		15.686	

Kaynak: Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2000, DİE, 2003.

- : Bilgi yoktur

* : 53 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre özel sektörde bir veya iki işyerine ilişkin bilgiler verilmemiştir.

** : 53 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre özel sektörde üç veya daha fazla işyerine ilişkin bilgiler, daha önce gizlenmiş olan özel sektör bir veya iki işyerine ait bilgilerin aritmetik işlem sonucu elde edilmesini önlemek amacı ile verilmemiştir.

3.2.4.3. Sektörlere Göre Çalışan Başına Ödenen Yıllık Ücretler

İmalat sanayiinde çalışan başına yapılan yıllık ödeme tutarları Tablo 48'de yer almaktadır. Genel imalat sanayiine göre değerlendirildiğinde, en yüksek çalışan başına yıllık ödeme tutarının 7.918 YTL ile Kocaeli ilinde olduğu görülmektedir. Sakarya'da, çalışan başına yapılan yıllık ödeme tutarı 5.891 YTL, Balıkesir'de 5.026 YTL ve Eskişehir'de 4.944 YTL olduğu görülmektedir. Edirne, en düşük çalışan başına yıllık ödemenin yapıldığı ildir. Türkiye ortalamasının 4.675 YTL olduğu dikkate alındığında, Bursa, İstanbul ve Edirne illerinde, çalışan başına yapılan yıllık ödeme tutarlarının Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

Çalışan başına yapılan yıllık ödemeler, imalar sanayiinin alt sektörleri açısından incelendiğinde, Balıkesir'de en yüksek çalışan başına yıllık ödemenin 10.681 YTL ile kağıt ve kağıt ürünleri imalatı sektöründe; Bursa'da 8.251 YTL ile ana metal sanayi sektöründe; Edirne'de 2.967 YTL ile tekstil ürünleri imalatı sektöründe; Eskişehir'de 6.006 YTL ile makine ve teçhizatı imalatı sektöründe; İstanbul'da 49.306 YTL ile büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı sektöründe; Kastamonu'da 10.688 YTL ile kağıt ve kağıt ürünleri imalatı sektöründe; Kocaeli'nde 12.680 YTL ile rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yapıt imalatı sektöründe; Sakarya'da 10.172 YTL ile motorlu kara taşıtı imalatı sektöründe yapıldığı görülmektedir.

Temel sektörlerden gıda ürünleri ve imalatı sektöründe çalışan başına yapılan en yüksek ödemenin 4.956 YTL ile Eskişehir'de, tekstil ürünleri imalatı sektöründe çalışan başına yapılan en yüksek ödemenin 7.831 YTL ile Kocaeli'nde, giyim eşyası imalatı sektöründe çalışan başına yapılan en yüksek ödemenin 2.700 YTL ile Bursa'da, ana metal sanayi sektöründe çalışan başına yapılan en yüksek ödemenin 8.251 YTL ile Bursa'da, makine ve teçhizatı imalatı sektöründe çalışan başına yapılan en yüksek ödemenin 6.736 YTL ile Kocaeli'nde yapıldığı görülmektedir.

Tablo 48: Sektörlere Göre Ücretle Çalışan Başına Yapılan Yıllık Ödemeler (YTL)

	Balıkesir	Bursa	Edirne	Eskişehir	İstanbul	Kastamonu	Kocaeli	Sakarya
15	4.554	4.051	2.620	4.956	4.912	6.817	6.047	3.883
16	4.826	-	-	-	9.744	-	-	-
17	4.968	3.015	2.967	*	2.940	**	7.831	1.989
18	*	2.700	*	1.512	2.468	2.057	1.763	1.879
19	*	1.598	-	*	2.592	-	*	*
20	3.289	3.102	-	1.758	2.094	3.423	4.508	1.387
21	10.681	3.575	*	3.359	4.263	10.688	7.983	*
22	-	3.386	-	2.949	5.330	-	2.631	*

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

23	-	*	-	-	11.125	-	12.680	-
24	7.404	7.456	*	2.091	9.814	-	10.576	5.817
25	*	3.341	*	2.228	3.698	-	10.400	4.474
26	5.482	3.339	1.474	4.087	6.341	1.318	8.219	2.352
27	1.379	8.251	-	5.442	5.292	-	6.562	3.567
28	1.521	3.488	-	1.292	3.465	*	5.922	2.983
29	1.132	2.388	*	6.006	4.345	-	6.736	5.348
30	-	-	-	-	49.306	-	-	-
31	4.796	8.095	-	*	6.032	-	6.457	3.595
32	-	-	-	*	11.386	-	*	*
33	-	2.560	-	*	4.161	-	-	*
34	*	6.969	-	3.951	6.221	-	8.294	10.172
35	*	*	-	*	6.325	-	*	*
36	*	3.299	-	2.267	2.678	*	2.453	4.345
37	-	-	-	-	-	-	-	-
G.İ.S.	5.026	4.024	2.718	4.944	4.370	4.702	7.918	5.891

Kaynak: Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2000, DİE, 2003.

- : Bilgi yoktur

** : 53 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre özel sektörde bir veya iki işyerine ilişkin bilgiler verilmemiştir.*

*** : 53 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre özel sektörde üç veya daha fazla işyerine ilişkin bilgiler, daha önce gizlenmiş olan özel sektör bir veya iki işyerine ait bilgilerin aritmetik işlem sonucu elde edilmesini önlemek amacı ile verilmemiştir.*

3.2.4.4. İşgücü Verimliliği (Çalışan Başına Katma Değer)

İmalat sanayiine ve alt sektörlerine ilişkin çalışan başına katma değer tutarları Tablo 49'da yer almaktadır. İşgücü verimliliği olarak da ifade edilen çalışan başına katma değer oranı, yaratılan katma değer, yılda çalışılan işçi-saat toplamına⁴ bölünmesiyle bulunmaktadır. Çalışan başına katma değerdeki artış, sadece işgücünün üretimdeki etkinliğinden değil aynı zamanda teknolojik gelişmeler veya daha iyi yönetim sistemlerinden de kaynaklanabilmektedir.

Genel imalat sanayiindeki işgücü verimliliğine bakıldığında, en yüksek işgücü verimliliğinin 29,73 YTL/kşi ile Kocaeli'nde olduğu görülmektedir. Türkiye'deki toplam

⁴ *Yılda Çalışılan İşçi-Saat Toplamı: Her vardiya için ayrı ayrı olmak üzere, yılda çalışılan işçi-saat toplamı; (Üretimde çalışanlar ortalaması x İlgili vardiyada çalışılan toplam gün sayısı x Vardiya çalışma süresi) olarak hesaplanmıştır.*

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

imalat sanayi işgücü verimliliğinin 11,37 YTL/Kişi olduğu dikkate alındığında, Kocaeli dışında, diğer bütün illerin genel imalat sanayiindeki işgücü verimliliğinin Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. İşgücü verimliliğinin en düşük olduğu il, Kastamonu'dur.

İllerdeki imalat sanayi alt sektörleri incelendiğinde; Balıkesir'de en yüksek işgücü verimliliğinin 16,88 YTL/kişi ile elektrikli makine ve cihazların imalatı sektöründe, Bursa'da 18,17 YTL/kişi ile motorlu kara taşıtı imalatı sektöründe, Edirne'de 13,41 YTL/kişi ile gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe, Eskişehir'de 13,99 YTL/kişi ile makine ve teçhizatı imalatı sektöründe, İstanbul'da 67,43 YTL/kişi ve Kocaeli'nde 239,66 YTL/kişi ile rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı sektöründe, Kastamonu'da 16,12 YTL/kişi ile ağaç ve mantar ürünleri imalatı sektöründe, Sakarya'da 15,95 YTL/kişi ile kimyasal madde ve ürünlerin imalatı sektöründe olduğu görülmektedir.

Belirli sektörlerde baktığımızda, söz konusu iller arasında, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe en yüksek işgücü verimliliğinin 16,88 YTL/kişi ile Balıkesir'de, tekstil ürünleri imalatı sektöründe en yüksek işgücü verimliliğinin 16,14 YTL/kişi ile Kocaeli'nde, ana metal sanayi ve makine ve teçhizatı imalatı sektörlerinde en yüksek işgücü verimliliğinin 22,22 YTL/kişi ve 23,52 YTL/kişi ile Kocaeli'nde olduğu görülmektedir.

Tablo 49: Sektörlere Göre İşgücü Verimliliği (YTL/Kişi)

	Balıkesir	Bursa	Edirne	Eskişehir	İstanbul	Kastamonu	Kocaeli	Sakarya
15	9,82	16,65	13,41	7,89	17,3	3,42	15,75	10,29
16	-2,8	-	-	-	55,3	-	-	-
17	9,7	6,07	7,59	*	5,33	10,58	16,14	3,98
18	*	2,06	*	2,73	4,5	3,92	3,57	2,43
19	*	3,17	-	*	5,56	-	*	*
20	3,67	11,45	-	1,3	4,61	16,12	9,96	2,85
21	6,58	6,94	*	3,47	10,15	6,22	10,95	*
22	-	-0,15	-	8,17	23,01	-	4,21	*
23	-	*	-	-	67,43	-	239,66	-
24	14,9	8,92	*	5,84	54,59	-	58,66	15,95
25	*	5,38	*	4,91	8,73	-	25,55	10,88
26	9,35	10,10	1,11	7,98	11,86	1,97	19,52	7,70
27	1,88	11,5	-	7,07	13,34	-	22,22	6,80
28	3,35	5,9	-	2,50	7,38	*	10,96	6,09

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

29	4,83	4,80	*	13,99	7,89	-	23,52	0,77
30	-	-	-	-	18,63	-	-	-
31	16,88	15,4	-	*	10,88	-	12,99	11,43
32	-	-	-	*	31,98	-	*	*
33	-	9,08	-	*	11,23	-	-	*
34	*	18,17	-	7,19	21,11	-	20,34	13,15
35	*	*	-	5,54	7,20	-	*	6,03
36	*	5,02	-	3,43	8,12	*	2,23	9,07
37	-	-	-	-	-	-	-	-
G.İ.S.	9,73	8,43	8,41	8,42	10,08	5,21	29,73	9,39

Kaynak: Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2000, DİE, 2003.

- : Bilgi yoktur

** : 53 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre özel sektörde bir veya iki işyerine ilişkin bilgiler verilmemiştir.*

Genel olarak, giyim eşyası imalatı, tekstil ürünleri imalatı, derinin tabaklanması ve işlenmesi, metal eşya sanayi gibi sektörlerde işgücü verimliliği düşük iken, gıda ürünleri ve içecek imalatı, kimyasal madde ve ürünlerin imalatı, elektrikli makine ve cihazların imalatı, motorlu kara taşıtı gibi sektörlerde işgücü verimliliği daha yüksektir.

3.2.4.5. Yatırım Düzeyi

Söz konusu illerde, imalat sanayiine yapılan sabit sermaye yatırımlarının tutarları Tablo 50'de yer almaktadır. 2000 yılında imalat sanayiinde sabit sermayeye yapılan gayri safi ilaveler incelendiğinde, 635 milyon YTL ile en yüksek ilave sabit sermaye yatırımının İstanbul'da ve en düşük ilave sabit sermaye yatırımının 1,5 milyon YTL ile Kastamonu'da olduğu görülmektedir.

İmalat sanayiinin alt sektörleri bazında, sabit sermayeye yapılan en yüksek gayri safi ilave yatırım tutarının; Balıkesir'de, gıda ürünleri ve içecek imaları sektörüne (11,7 milyon YTL); Bursa'da, motorlu kara taşıtı imalatı sektörüne (177,4 milyon YTL); Edirne'de, tekstil ürünleri imalatı sektörüne (1,9 milyon YTL); Eskişehir'de, makine ve teçhizatı imalatı sektörüne (12,3 milyon YTL); İstanbul'da, motorlu kara taşıtı imalatı sektörüne (147 milyon YTL); Kastamonu'da, giyim eşyası imalatı sektörüne (1,1 milyon YTL); Kocaeli'nde, plastik ve kauçuk ürünleri imalatı sektörüne (69,6 milyon YTL); Sakarya'da, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörüne (14,9 milyon YTL) yapıldığı görülmektedir.

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

Tablo 50: Sabit Sermayeye Yapılan Gayri Safi İlaveler (Bin YTL)

	Balıkesir	Bursa	Edirne	Eskişehir	İstanbul	Kastamonu	Kocaeli	Sakarya
15	11.717	9.393	1.155	5.140	41.564	167	3.769	14.909
16	-	-	-	-	1.352	-	-	-
17	709	81.566	1.974	*	57.246	0	55.147	1.118
18	*	8.625	*	120	69.417	1.124	123	280
19	*	15,3	-	*	8.922	-	*	*
20	235	2.424	-	0,33	2,2	206	2.160	121
21	-	2.977	*	204	11.833	0	1.924	*
22	-	38,1	-	43	41.589	-	8,1	*
23	-	*	-	-	391	-	18.510	-
24	1.087	603	*	638	58.894	-	32.980	13.009
25	*	4.758	*	250	30.982	-	69.689	458
26	230	771	85,5	3.185	19.105	66,3	23.349	540
27	13	8.858	-	178	13.685	-	66.314	4.457
28	80	11.078	-	59,8	20.140	*	25.207	1.820
29	184	4.060	*	12.326	32.126	-	9.026	341
30	-	-	-	-	265	-	-	-
31	86	7.727	-	*	43.707	-	10.164	2.600
32	-	-	-	*	17.506	-	*	*
33	-	489	-	*	5.596	-	-	*
34	*	177.378	-	446	146.982	-	23.919	8.831
35	*	*	-	340	2.737	-	*	0
36	*	7.093	-	292	10.723	*	986	921
37	-	-	-	-	-	-	-	-
G.İ.S.	14.611	328.034	3.582	26.337	634.765	1.576	343.770	50.238

Kaynak: Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2000, DİE, 2003.

- : Bilgi yoktur

* : 53 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre özel sektörde bir veya iki işyerine ilişkin bilgiler verilmemiştir.

3.2.4.6. Katma Değer

Genel imalat sanayiinde ve imalat sanayiinin alt sektörlerinde yaratılan katma değerler Tablo 51'de yer almaktadır. 2000 yılında, en yüksek katma değer 5.797 milyon YTL ile İstanbul'da, en düşük katma değer ise 77 milyon YTL ile Edirne'de yaratıldığı görülmektedir.

İllerdeki imalat sanayiinin alt sektörlerinin ilin toplam imalat sanayi katma değeri içerisindeki paylarına baktığımızda, Balıkesir'de gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün payının %63 ve kimyasal madde ve ürünlerinin imalatı sektörünün payının %18 olduğu görülmektedir. Bursa'da, toplam katma değer içerisinde, tekstil ürünleri imalatı sektörünün payı %30, motorlu kara taşıtı imalatı sektörünün payı %28 ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün payı %15'tir. Edirne'de, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün yaratılan katma değer ilde yaratılan toplam katma değer içindeki payı %51'dir. Eskişehir'de yaratılan toplam katma değer %40'ı makine ve teçhizatı imalatı sektörüne aittir. İstanbul'da toplam katma değer içerisinde en önemli paya sahip olan sektörlerin, tekstil ürünleri imalatı (%7,9) ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün (%7,7) olduğu görülmektedir. Kastamonu'da yaratılan toplam katma değer içerisinde ön önemli paya ağaç ve mantar ürünleri imalatı sektörünün (%29) olduğu görülmektedir. Kocaeli'nde toplam katma değer içerisinde en paya rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı sektörü (%31) sahiptir. Sakarya'da toplam katma değer içerisindeki payı en yüksek olan sektör motorlu kara taşıtı imalatı sektörüdür (%32).

Tablo 51: Sektörlere Göre Katma Değer (Bin YTL) ve İlin Toplam İmalat Sanayi Katma Değeri İçindeki Payları

	Balıkesir		Bursa		Edirne		Eskişehir		İstanbul		Kastamonu		Kocaeli		Sakarya	
	K.Değer	%	K.Değer	%	K.Değer	%	K.Değer	%	K.Değer	%	K.Değer	%	K.Değer	%	K.Değer	%
15	139.082	63	264.813	15	39.019	50,6	67.122	20	448.759	7,7	3.561	11	95.088	3,2	64.757	25
16	-694		-	-	-	-	-	-	125.918	2,2	-	-	-	-	-	-
17	7.562	3,4	526.034	30	27.731	36	*	-	462.170	7,9	1.649	5,1	51.749	1,8	4.485	1,7
18	*		48.494	2,78	*		8.896	2,7	695.666	12	10.044	31	3.394	0,12	2.289	0,9
19	*		997	0,05	-		*	-	92.513	1,6	-	-	*		*	
20	2.061	0,93	22.238	1,3	-		555	0,16	4.472	0,07	9.449	29,3	16.182	0,55	2.941	1,1
21	4.288	1,9	7.154	0,4	*		2.604	0,79	116.294	2	5.490	17	42.853	1,4	*	
22	-		-72	-	-		2.159	0,65	261.931	4,5	-	-	543	0,02	*	
23	-		*	-	-		-	-	51.539	0,8	-	-	913.293	31	-	
24	40.438	18,3	13.207	0,75	*		2.398	0,73	1.160.860	20	-	-	466.698	16	24.480	9,3
25	*		46.914	2,7	*		6.084	1,8	185.384	3,2	-	-	361.744	12,3	8.582	3,3
26	5.082	2,3	31.974	1,83	565	0,07	46.972	14	226.267	3,9	1.348	4,2	128.815	4,4	5.675	2,2
27	179	0,08	106.428	6,1	-		2.729	0,83	201.900	3,5	-	-	277.143	9,4	7.381	2,8
28	1.344	0,6	49.903	2,85	-		1.188	0,36	220.443	3,8	*		160.815	5,5	5.351	2
29	3.149	1,4	31.120	1,78	*		132.504	40,2	241.311	4,2	-	-	149.334	5,1	1.529	0,58
30	-		-	-	-		-	-	7.673	0,13	-	-	-	-	-	
31	15.357	6,9	50.688	2,9	-		*	-	323.280	5,6	-	-	91.384	3,1	16.261	6,2

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelİ Üstünlüklerin Tespiti Araştırması"" Karar
Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

32	-	-	-	-	-	-	-	-	259.528	4,8	-	-	*		
33	-	4.219	0,24	-	-	-	*	-	46.193	0,79	-	-	*		*
34	*	491.100	28	-	-	-	11.544	3,5	469.847	8,1	-	166.789	5,7	84.784	32,3
35	*	*	-	-	-	-	18.026	5,5	29.312	0,5	-	-	*	16.393	6,3
36	*	42.440	2,4	-	-	-	4.718	1,4	166.155	2,8	*	4.073	0,14	4.135	1,6
37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
G.İ.S.	221.085	1.746.956		77.141			329.900		5.797.416		32.267	2.932.408		262.258	

Kaynak: Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2000; DİE, 2003.

- : Bilgi yoktur

* : 53 Sayılı Kanun gereği gizlilik ilkesine göre özel sektörde bir veya iki işyerine ilişkin bilgiler verilmemiştir.

3.2.5. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Gerek sosyal gerekse ekonomik göstergeler açısından, araştırma kapsamındaki iller arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Çünkü, söz konusu iller içerisinde, Türkiye'de sanayiinin en gelişmiş illeri olan İstanbul, Kocaeli ve Bursa bulunmaktadır. İllerin, imalat sanayi gelişmişlik sıralaması içindeki yerleri de bunu göstermektedir. Örneğin, imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında, İstanbul 1. sırada, Kocaeli 3. sırada, Bursa 4. sırada yer alırken, Eskişehir 16. sırada, Sakarya 22. sırada, Balıkesir 24. sırada, Edirne 30. sırada ve Kastamonu 44. sırada yer almaktadır. Bu nedenle, sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıklarının, değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmasında fayda vardır.

İllerin nüfus yapısına bakıldığında, nüfus yoğunluğu en fazla olan İstanbul, Kocaeli ve Bursa illerinin yıllık nüfus artış hızlarının yüksek olduğu, buna karşın, Edirne ve Kastamonu illerinin negatif nüfus artış hızlarına sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu iller arasında, Edirne ve Sakarya net göç veren illerdir. İşgücü ve istihdam sayısı açısından, İstanbul, Bursa ve Kocaeli ilk üç sırada yer almaktadır. Bu illeri Balıkesir izlemektedir. İşsizlik oranlarına bakıldığında, İstanbul ve Kocaeli illerinde işsizliğin %11'in üzerinde olduğu, diğer illerde ise ortalama %8 düzeyinde olduğu görülmektedir. İstihdam edilen kişilerin sektörel dağılımına bakıldığında, Balıkesir'de ve Kastamonu'da tarım sektöründe; Bursa'da sanayi sektöründe; İstanbul ve Kocaeli'nde hizmet sektöründe çalışanların, diğer sektörlerle göre daha fazla olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, istihdam edilen kişi açısından değerlendirildiğinde, Balıkesir ve Kastamonu'da tarım ve hizmet sektörlerinin; Bursa, İstanbul ve Kocaeli illerinde ise sanayi ve hizmet sektörlerinin hakim olduğu ifade edilebilir.

Söz konusu illerdeki imalat sanayi firmalarının sayısına ve sektörlerle göre dağılımına bakıldığında, Balıkesir'de toplam 97 imalat sanayi firmasının bulunduğu ve bu firmaların %42'sinin gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe faaliyet gösterdiği görülmektedir. Dolayısıyla, Balıkesir'de firma sayısı açısından en önemli paya sahip sektör, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörüdür. İmalat sanayi firma sayısı açısından, Bursa'da, tekstil ürünleri ve imalatı sektörünün; Edirne'de, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün; Eskişehir'de, makine ve teçhizatı imalatı ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörlerinin; İstanbul'da, giyim eşyası imalatı ve tekstil ürünleri imalatı sektörlerinin; Kastamonu'da, metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörlerinin; Kocaeli'nde, plastik ve kauçuk ürünleri imalatı sektörünün; Sakarya'da, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Söz konusu illerde, imalat sanayiinde çalışanların, imalat sanayi alt sektörleri arasındaki dağılımına bakıldığında, en fazla istihdamın, Balıkesir'de gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe; Bursa'da, tekstil ürünleri imalatı ve motorlu kara taşıtı imalatı sektörlerinde; Edirne'de, tekstil ürünleri imalatı ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörlerinde; Eskişehir'de, makine ve teçhizatı imalatı ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörlerinde; İstanbul'da, giyim eşyası imalatı ve tekstil ürünleri imalatı sektörlerinde;

Kastamonu'da, giyim eşyası imalatı ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörlerinde; Kocaeli'nde, plastik ve kauçuk ürünleri imalatı sektöründe; Sakarya'da, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe olduğu görülmektedir. Genel olarak, bütün illerde, gıda ürünleri ve içecek imalatı, tekstil ürünleri imalatı ve giyim eşyası imalatı sektörlerinin önemli bir istihdam oranına sahip olduğu görülmektedir.

İmalat sanayiinde çalışan başına yapılan yıllık ödeme tutarlarına göre, illerdeki genel imalat sanayi değerlendirildiğinde, en yüksek çalışan başına yıllık ödeme tutarının Kocaeli'nde olduğu, buna karşın, Bursa, İstanbul ve Edirne illerinde çalışan başına yapılan yıllık ödeme tutarının Türkiye ortalamasının altında iken, diğer illerde çalışan başına yapılan yıllık ödeme tutarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Genel olarak, kimyasal madde ve ürünleri imalatı, elektrikli makine ve cihazların imalatı, kağıt ve kağıt ürünleri imalatı, motorlu kara taşıtı imalatı sektörlerinde, çalışan başına yapılan yıllık ödeme tutarlarının (veya işçi ücretlerinin) daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşın, bütün illerde, en düşük çalışan başına yıllık ödeme tutarının giyim eşyası imalatı sektöründe olması da dikkat çekici bir unsur olarak görünmektedir.

Söz konusu iller, imalat sanayiindeki işgücü verimliliği açısından değerlendirildiğinde, en yüksek işgücü verimliliğinin Kocaeli'nde olduğu ve diğer bütün illerin genel imalat sanayiindeki işgücü verimliliğinin Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. İllerdeki imalat sanayi alt sektörleri incelendiğinde; Balıkesir'de en yüksek işgücü verimliliğinin elektrikli makine ve cihazların imalatı sektöründe; Bursa'da, motorlu kara taşıtı imalatı sektöründe; Edirne'de, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektöründe; Eskişehir'de, makine ve teçhizatı imalatı sektöründe; İstanbul ve Kocaeli'nde, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı sektöründe; Kastamonu'da, ağaç ve mantar ürünleri imalatı sektöründe; Sakarya'da ise kimyasal madde ve ürünlerin imalatı sektöründe olduğu görülmektedir. Genel olarak, bütün illerde, giyim eşyası imalatı, tekstil ürünleri imalatı, derinin tabaklanması ve işlenmesi, metal eşya sanayi gibi sektörlerde işgücü verimliliği düşük iken, gıda ürünleri ve içecek imalatı, kimyasal madde ve ürünlerin imalatı, elektrikli makine ve cihazların imalatı, motorlu kara taşıtı gibi sektörlerde işgücü verimliliği daha yüksektir.

İllerdeki imalat sanayiinin alt sektörlerinin toplam imalat sanayi katma değeri içerisindeki paylarına göre, Balıkesir'de gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörü; Bursa'da, tekstil ürünleri imalatı ve motorlu kara taşıtı imalatı sektörleri; Edirne'de, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörü; Eskişehir'de, makine ve teçhizatı imalatı sektörü; İstanbul'da, tekstil ürünleri imalatı ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörleri; Kastamonu'da, ağaç ve mantar ürünleri imalatı sektörü; Kocaeli'nde, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı sektörü; Sakarya'da, motorlu kara taşıtı imalatı sektörü en yüksek katma değerini yarattığı sektörlerdir.

Sonuç olarak, söz konusu iller arasında, İstanbul, Bursa ve Kocaeli illerinde imalat sanayiinin diğer illere göre daha gelişmiş olduğu görülmektedir. İmalat sanayiinin en az

gelişmiş olduğu iller ise Edirne ve Kastamonu'dur. Kullanılan değişkenlere göre, imalat sanayi alt sektörleri arasında, Balıkesir'de, gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün; Bursa'da, tekstil ürünleri imalatı ve motorlu kara taşıtı imalatı sektörlerinin; Edirne'de, gıda ürünleri ve içecek imalatı ve tekstil ürünleri imalatı sektörlerinin; Eskişehir'de, makine ve teçhizatı imalatı ve gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörlerinin; İstanbul'da, giyim eşyası imalatı ve tekstil ürünleri imalatı sektörlerinin; Kastamonu'da, gıda ürünleri ve içecek imalatı, giyim eşyası imalatı ve ağaç ve mantar ürünleri imalatı sektörlerinin; Kocaeli'nde, plastik ve kauçuk imalatı, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı ve kimyasal madde ve ürünlerin imalatı sektörlerinin; Sakarya'da, gıda ürünleri ve içecek imalatı ve motorlu kara taşıtı imalatı sektörlerinin hakim olduğu görülmektedir.

Türk imalat sanayiinin genel durumu incelendiğinde, istatistikler ekonominin ve buna bağlı olarak da imalat sanayiinin gelişme sürecinde olduğunu göstermektedir. Ekonomik istikrarın tam olarak sağlanması, eksiz ve yetersiz altyapı sorunlarının çözümlenmesi, sanayicinin önündeki bürokratik işlemlerin azaltılması, sektörlere, alt sektörlere ve hatta ürünlere yönelik rekabet gücü çalışmalarının yapılması imalat sanayiinin önünü açacak temel olgulardır.

3.2.6. YARARLANILAN KAYNAKLAR

- * İllerin ve Gölgelelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), DPT, Mayıs 2003.
- * Türkiye İstatistik Yıllığı 2005, TÜİK, 2006.
- * Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2000, DİE, 2003.
- * Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1950-2004), DPT, 2006.
- * www.kocaeli.gov.tr
- * www.istanbul.net.tr
- * www.istanbul.gov.tr
- * www.istanbul.com
- * www.isov.org.tr
- * www.ibb.gov.tr
- * www.eso.org.tr
- * www.eskisehir.gov.tr
- * www.tobb.gov.tr
- * www.sanayi.gov.tr
- * www.kosano.org.tr
- * www.bursa.gov.tr
- * www.btso.org.tr
- * www.bosb.org.tr
- * www.edirne.gov.tr
- * www.trakya.edu.tr
- * www.edirne.bel.tr
- * www.tekirdag.gov.tr
- * www.tekirdag.bel.tr
- * www.tekirdag.net
- * www.sakarya.gov.tr
- * www.sakarya.edu.tr
- * www.adptso.org.tr
- * www.malkaratso.com
- * www.etso.org.tr
- * www.edirnesanayi.com
- * www.kastamonu.gov.tr
- * www.kastamonu.bel.tr
- * www.dpt.gov.tr
- * www.bato.org.tr
- * www.balikesir.gov.tr
- * www.balikesir.com
- * www.balikesir-bld.gov.tr
- * www.tuik.gov.tr
- * www.gosb.gov.tr
- * İllere ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ağustos 2002.
- * Türkiye İstatistik Yıllığı 2002, DİE, Ağustos 2003.

4. BAŞKANLAR KONSEYİ

4.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ OLAN SEKTÖRLER VE GELECEK 10 YILDA KARŞILAŞILACAK SORUNLAR

Başkanlar Konseyi Bildiri Metni Hazırlık çalışmalarına katılan SİAD temsilcileri 4 odak gruba ayrıldılar ve Anket çalışması evresinde irdelenen 15 adet sektörden (Bkz. Tablo.1) gelecek 10 yılda Araştırmaya konu olan illerin bulunduğu bölge için önemli olarak algıladıkları 6 adet sektörü belirlediler. Daha sonra belirledikleri her bir sektör için gelecek on yıllık süre içinde güncelliklerini koruyacak ya da on yıllık süre sonunda gündeme gelebilecek 6 adet sorunu da yine Anket çalışmasında kullanılan sorunlar (Bkz. Tablo. 9) arasından belirlediler. Sözkonusu çalışmanın sonuçları Tablo 52'de verilmiştir.

Tablo 52. Odak Grup Çalışması Sonuçları-Önemli Sektörler ve Güncelliğini Koruyacak Sorunlar

ODAK GRUP 1						
SEKTÖR	SORUN					
1	2	5	7	8	9	11
3	3	5	7	9	11	14
5	2	3	5	9	10	15
8	2	3	4	5	9	15
12	3	5	7	9	11	14
13	3	4	5	11	14	15

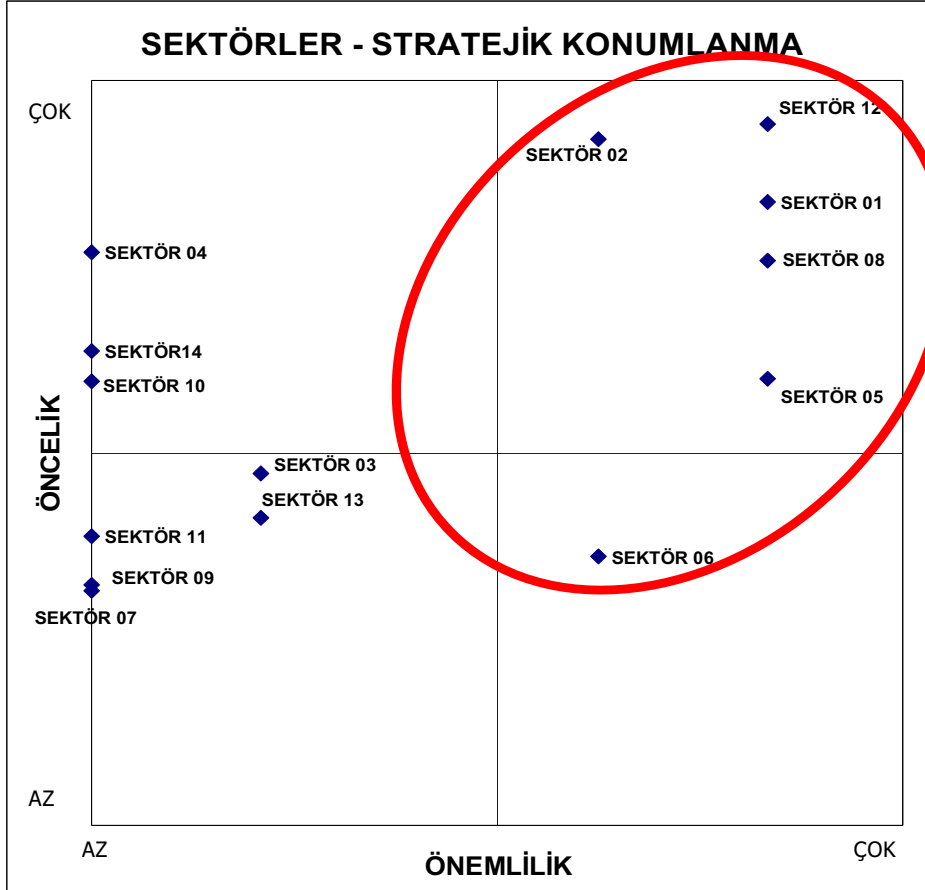
ODAK GRUP 2						
SEKTÖR	SORUN					
1	2	5	7	9	11	15
2	2	3	4	7	9	15
5	1	3	5	10	11	15
6	2	3	4	5	7	15
8	2	3	4	7	9	15
12	3	5	7	9	11	15

ODAK GRUP 3						
SEKTÖR	SORUN					
1	2	4	5	7	11	15
2	1	2	4	7	9	15
5	1	2	3	4	5	8
6	1	2	3	7	11	13
8	2	3	5	7	11	15
12	3	7	10	11	14	15

ODAK GRUP 4						
SEKTÖR	SORUN					
1	2	5	7	9	11	15
2	2	3	4	5	7	9
5	3	4	5	6	7	15
6	1	2	4	5	7	15
8	1	2	3	4	7	15
12	3	5	7	8	14	15

4.1.1. STRATEJİK OLARAK ÖNEMLİ BULUNAN SEKTÖRLER

Tablo 52'de özetlenen ve sektörler verilen önemin ortaya çıkarıldığı Odak Grup çalışması bulguları ile Bölüm 2'de tanıtılan ve sektörler verilen önceliklerin ortaya çıkarıldığı anket çalışması bulguları kullanılarak elde edilen "sektörlerin stratejik konumlandırılmaları" Şekil 52'de gösterilmiştir.

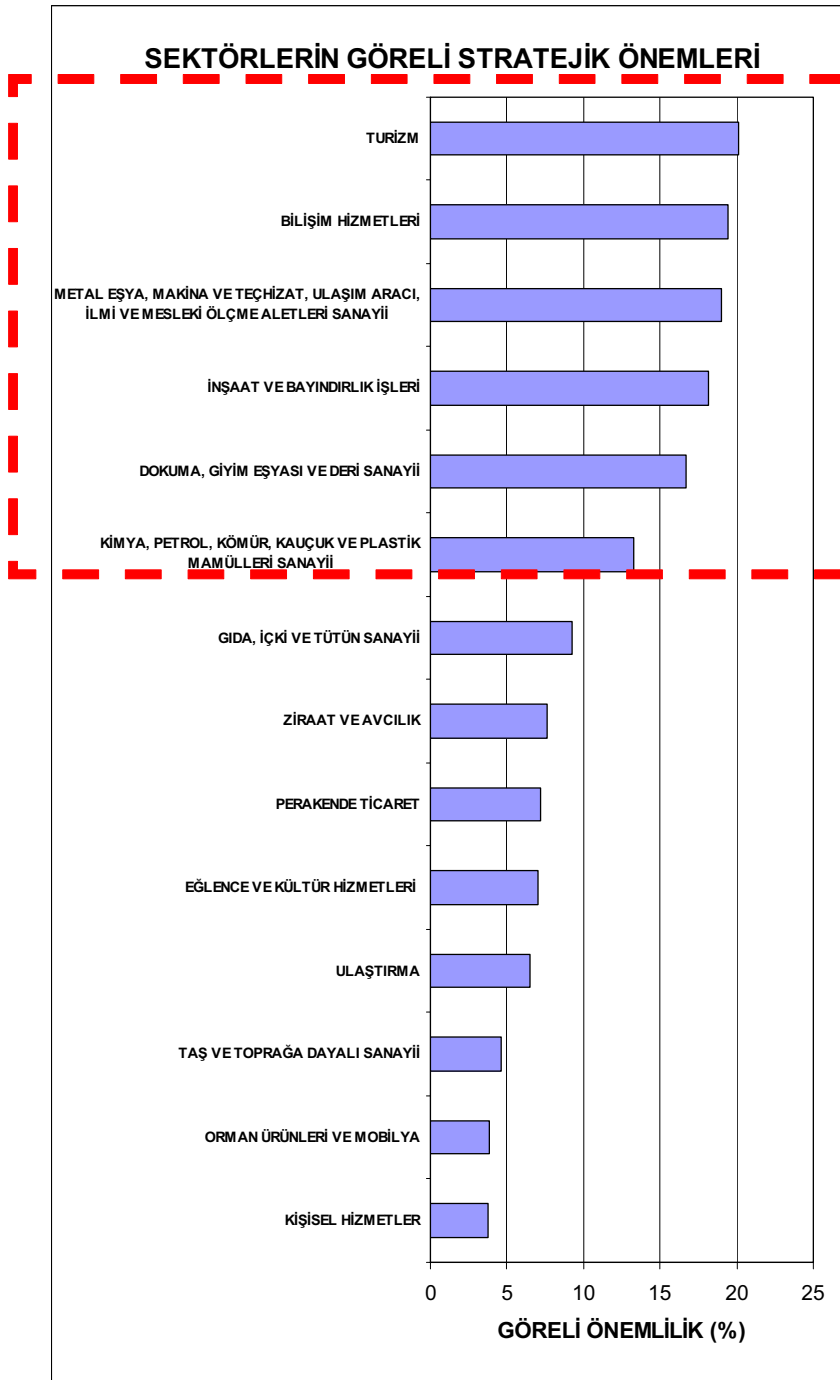

Şekil 52. Sektörlerin Stratejik Konumları

Şekil 52 incelendiğinde, **TURİZM (12) , BİLİŞİM HİZMETLERİ (01), METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08), DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05), KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (06)** sektörlerinin stratejik konumlanmalarının hem öncelik hem de önemlilik bağlamında diğer sektörlerle göre stratejik olarak daha fazla önde olarak öngörüldükleri görülmektedir.

Şekil 53'de sektörlerin görelî stratejik önem sıralaması görülmektedir. Anket sonuçları çerçevesinde Şekil 9'da görelî önemliliği yüksek olan sektörler arasında yer alan "GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ (04) ve ZİRAAT VE AVCILIK (14)" sektörlerinin burada, görelî stratejik önemlilik sıralamasında yer almadığı gözlenmektedir. Bu durumda Şekil 16'da tanıtılan Sektörel Kümeler de gözönünde bulundurulduğunda **bölge genelinde stratejik olarak;**

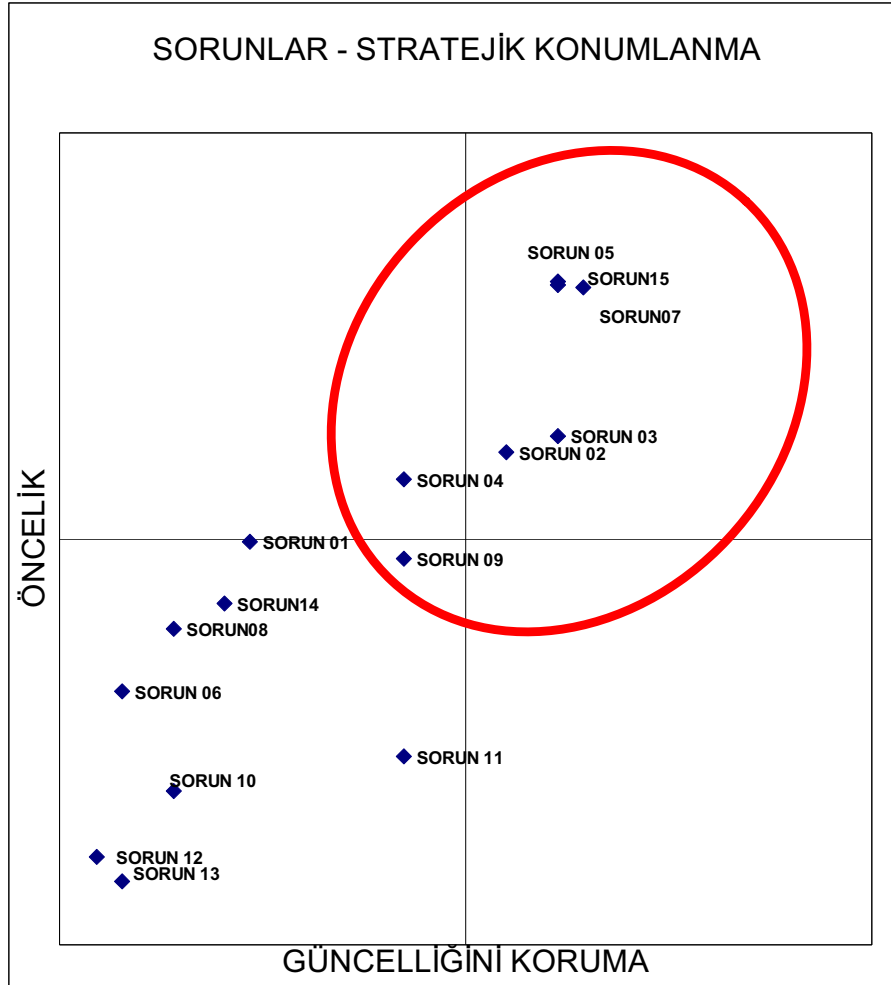
- **DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ (02), İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ (05), KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAÜÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ (06) ve METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ (08)** sektörlerinin gelecek 10 yılda da bölge ekonomisinde önemli rol üstleneceği,
- **BİLİŞİM HİZMETLERİ (01) ve TURİZM (12)** sektörlerinin gelecekte bölge ekonomisinde önemli roller üstleneceğinin öngörüldüğü söylenebilir.

Şekil 53. Sektörlerin Görelİ Stratejik Önem Sıralaması

4.1.2. ÖNLEM ALINMASI GEREKEN STRATEJİK ÖNEMLİ SORUNLAR

Stratejik sorunlar ifadesi, sektörlere ilişkin olarak öngörülen geleceğin gerçekleşebilmesi için, çözümlenmesi gerekli sorunlar olarak değerlendirilmelidir. Tablo 52'de özetlenen Odak Grup çalışması çıktıları sorunlara atfedilen önemleri de göstermektedir. Sözkonusu bulgular ile Bölüm 2'de tanıtılan ve sorunlara verilen önceliklerin ortaya çıkarıldığı anket çalışması bulguları kullanılarak elde edilen "sorunların stratejik konumlandırılmaları" Şekil 54'de gösterilmiştir.

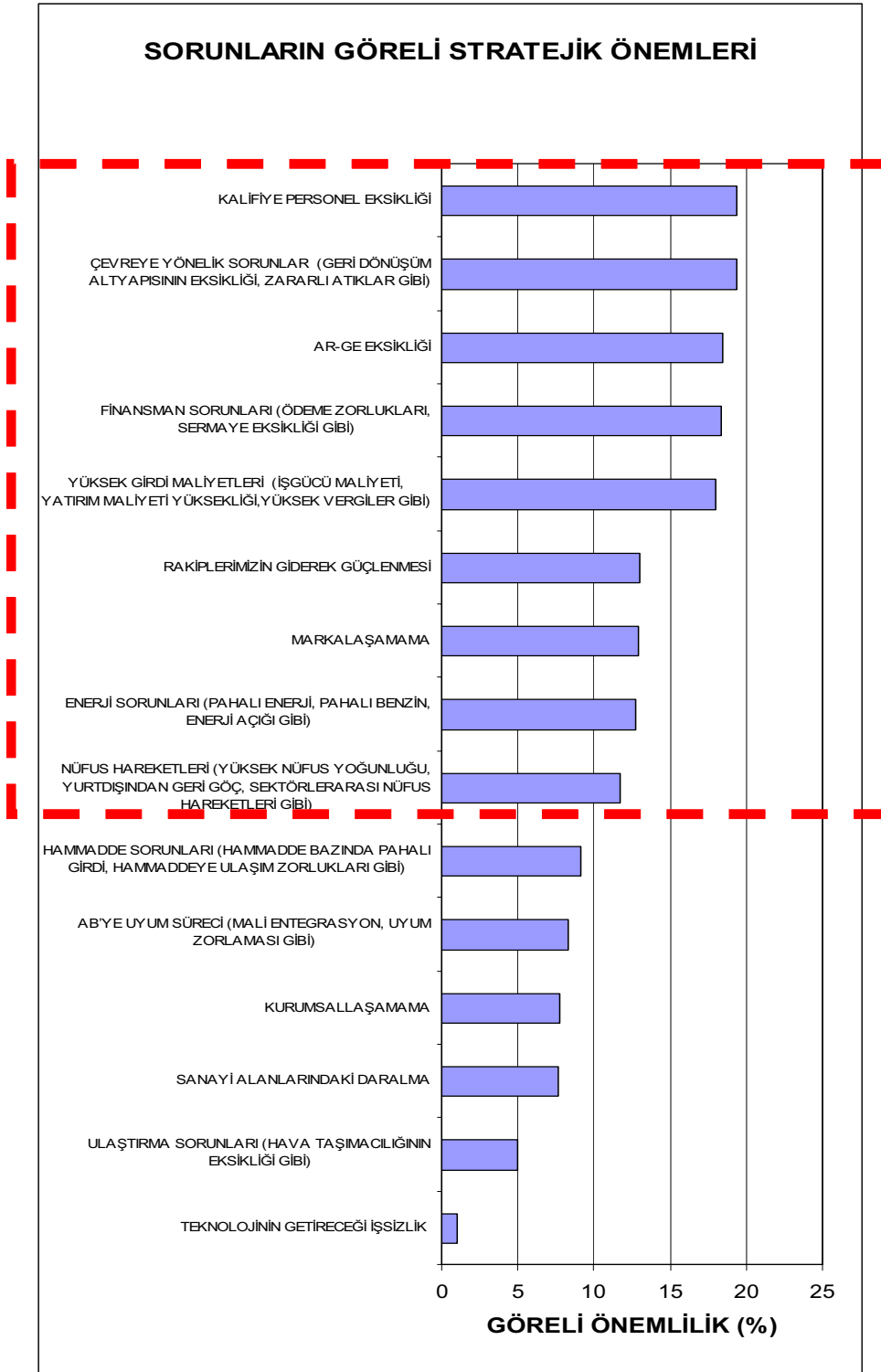

Şekil 54. Sorunların Stratejik Konumlanması

Şekil.54 incelendiğinde, **HAMMADDE SORUNLARI (06), YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (15), KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ (07), ÇEVREYE YÖNELİK SORUNLAR (03), AR-GE EKSİKLİĞİ (02), ENERJİ SORUNLARI (04), KURUMSALLAŞMAMA (08)** sorunlarının stratejik olarak öne çıktığı görülmektedir.

Gözlenen diğer önemli bir bulgu da "güncelliğini koruyacağı düşünülen sorunların aynı zamanda önceliği yüksek sorunlar olması" hususudur. Bu durum, sözkonusu sorunların kronikleşmiş ya da kronikleşmeye eğilimli sorunlar oldukları anlamına da gelmektedir.

Sorunların toplu halde görelî stratejik önemlilikleri ise Şekil.48'de gösterilmiştir.

Şekil 48. Sorunların Görelî Stratejik Önemleri Sıralaması

4.1.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Başkanlar Konseyine katılan sanayici ve işadamları, stratejik olarak önemli gördükleri 6 adet sektör ve öngörülen geleceğe giden yolda karşılaşılabilecek stratejik olarak önemli 6 adet sorunu gözönünde bulundurarak çözüm önerileri geliştirdiler. Hakkında iki ve daha fazla odak grup tarafından çözüm önerisi geliştirilmek üzere önceliklendirilen beş adet sorunla ilgili çözüm önerileri aşağıda katılımcılarca ifade edildikleri şekliyle Tablo.53'de toplu halde sunulmaktadır. Öneriler içerikleri yanısıra, bir nevi yol haritası da sayılabilecek şekilde sorumluları ve zamanlaması ile birlikte oluşturulmuştur.

Tablo 53. Çözüm Önerileri

ÇÖZÜMLE İLİŞKİLİ SEKTÖR	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ		
	NE YAPILMALI ??	KİMLER YAPMALI ?	NE ZAMAN BİTMELİ ? Kısa Vade (≈1yıl) Orta Vade (≈5 yıl) Uzun Vade (≈10 yıl)
SORUN- 15: YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ			
02: DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ	İşçilikte vergi, sigorta vs. yüklerinin azaltılması için kanuni düzenlemelerin yapılması Mecburi istihdamın kaldırılması (tartışmalı – esnek olmalı) Asgari ücretin bölgesel uygulamaya başlanması	Hükümet	1 yıl
05: İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	Girdi maliyetlerinin dünya fiyatları ile rekabet edebilir düzeye indirilmesi	Düzenleyici Olarak Devlet	Orta Vade
02: DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ 08: METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİ 05: İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	1. Kayıt dışı ekonominin önlenmesi 2. Verginin tabana yayılması 3. Yüksek girdi maliyetlerinin indirilmesi 4. Ülke kaynaklarının verimli kullanılması	Devletin vergide otokontrol sistemi oluşturması Özel sektörün girişim gücü önündeki engeller kaldırılmalı	Kısa Vade

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

SORUN- 07: KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ			
01: BİLİŞİM HİZMETLERİ 08: METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİ	Türkiye’de mesleki eğitim sistemi yeni baştan ele alınmalıdır. 1. Meslek Liseleri 2. Meslek Yüksek Okulları 3. Mühendislik Fakülteleri 4. Hayat boyu eğitim Bu eğitimin sistemlerinin kanunlarla desteklenmesi ve teşvik edilmesi	Milli Eğitim Bakanlığı Vakıflar Org.San.Böl. Sanayicileri	1-5 yıl
Tüm sektörler	Mesleki ve teknik eğitimin önemi benimsetilerek gerekli reformların yapılması	Bu reformlar MEB’ca yapılan kadar STK önderliğinde yapılmalı	Kısa vade
12: TURİZM 01: BİLİŞİM HİZMETLERİ 05: İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ 08: METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİ	Gençlerin ara eleman olmalarına özendirilebilmesi için 1-Kurumsallaşmış firmalarda sosyal hak ve ücretler konusunda tanıtıcı yayınlar hazırlanarak bölgesel ve ulusal yayın araçları ile duyurular ve eğitimler yapmak 2-Eleman için teknik okullar açılmasını sağlamak	TÜRKONFED’in tüm SİAD’ları kendi okullarını açabilmeleri için organize yapması	Orta Vade
SORUN- 02: AR-GE EKSİKLİĞİ			
08: METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİ	Teknopark yaygınlaştırılması Teknopark yönetiminin hantallıktan kurtulabilmesi için sanayicinin yönetimdeki rolünün artırılması Ar-Ge teşviklerinin basitleştirilerek artırılması	Sanayici ve Üniversite Yasa Koruyucu	1 -5 yıl
08: METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİ	Ulusal Ar-Ge politikasını oluşturacak Bilim ve Yüksek Teknoloji Üst Kurulunun bir an önce kurularak sağlanmalı gerekli müsteşarlığa bağlanmalı. Bu kurula STK temsilcilerinin katılması	Üst Kurulun kurulması gerekli yasanın çıkartılması	Kısa vade
01: BİLİŞİM HİZMETLERİ 08: METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİ	Teknoparkların yaygınlaştırılması Üniversite sanayi işbirliğinin geliştirilmesi Yeni projeler üretilerek AB fonlarından faydanılması	Üniversitelerin SİAD’ larla gereken işbirliğine bulunması SİAD’ ların üniversiteleri bu konuda	Uzun Vade

"MAKSİFED Bölgesindeki İller Kapsamında "Karşılaştırmalı Sektör Analizi - Sorunların ve Görelî Üstünlüklerin Tespiti Araştırması, Karar Danışmanlık Ltd., Eylül 2006

05: İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ		yönlendirmesi	
SORUN- 09: MARKALAŞAMAMA			
02: DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ 12: TURİZM 08: METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİ	Ar-Ge eksikliği Tasarım, moda okullarının yaygınlaştırılması Yaratıcılık gücünü ortaya çıkarabilecek bölgesel halk eğitim okullarının açılması	KOSGEB gibi kurumların daha etkin ve yaygın çalışması Bu imkanların tabana yayılması ve SİAD' ların bu konuyu takip etmesi	Orta Vade
02: DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ	Şirketlerin önce kurumsal yapıya kavuşturmaya daha sonra marka yaratma çalışmalarına yönlendirilmesi	Firma Sahipleri Finansörlüğünde Profesyonel Eğitmenler	Uzun Vade
SORUN- 05: FİNANSMAN SORUNLARI			
12: TURİZM	Tanıtım ve altyapı çalışmaları yapılmalı Devlet destekli özel sektör yatırımlarına hız verilmesi	Devlet ve Özel Sektör	Orta Vade
02: DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ	Risk Sermaye yasasının oluşturulması. Basel II kriterlerine uyum sağlamak üzere kayıt dışı ekonominin kayıt içine alınması	Hükümet acilen yeni ekonomi yasasına dahil etmeli	Kısa vade

4.2. BAŞKANLAR KONSEYİ BİLDİRİ METNİ

Yukarıda 4.1 Bölümünde tanıtılan Odak Grup çalışmaları ve grup sözcüleri tarafından yapılan sunuşlarda alınan katkılar ışığında öne çıkan unsurların ve çözüm önerilerinin 15 Eylül 2006 tarihinde kamuoyuna sunulacak "Başkanlar Bildirisi" metni haline getirilmesi için katılımcılarca seçilen bir redaksiyon komitesi yetkilendirilmiştir. Komite, yapılan çalışmaların ışığında aşağıdaki metni hazırlamıştır. Söz konusu metin MAKSİFED Yönetim Kurulu Başkanı Sn. Serhas Bekisoğlu tarafından kamuoyuna okunmuştur.

TÜRK GİRİŞİM VE İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU BURSA BAŞKANLAR KONSEYİ BİLDİRİSİ

15 Eylül 2006

TÜRKONFED, ülkenin geleceği açısından ekonomik ve siyasi istikrarın korunmasının büyük önem taşıdığı bir dönemden geçtiğimiz inancındadır. Siyasi istikrar açısından en önemli konu, yakın zamanda Diyarbakır'da yaşadığımız benzeyen ve şiddetle kınadığımız kışkırtmalara karşı sağduyuyu muhafaza etmektir.

Ekonomide ise, yaz başında yaşanan ekonomik dalgalanmanın, alınan önlemlere rağmen hız kesmeyen talep ve büyümenin, cari açıklar ve enflasyon üzerinde yarattığı baskı dikkatle izlenmelidir. 2007'nin seçim yılı olması, kamu harcamalarının ve bütçe dengesinin de dikkatle izlenmesini gerekli kılmaktadır.

Türkiye bir yandan reformlarla ilgili eksiklerini giderirken bir yandan da ekonomik kalkınmasını tabana yayarak sürdürmek zorundadır. Bunun ilk koşulu da bölgesel kalkınmanın ülkenin öncelikli gündemi haline gelmesidir. **Bölgesel kalkınma ulusal bir meseledir. Ekonomik, siyasi ve sosyal istikrar buna bağlıdır. TÜRKONFED**, bu perspektifle, bünyesindeki federasyonların bölgelerinde, karşılaştırmalı sektörel üstünlükleri belirleyen ve bir gelecek tasarımı oluşturan çalışmalar yapmaktadır.

Bu çalışmalar, hiç kuşkusuz, eksiksiz bir reçete sunma iddiasında değildir. Daha çok, benzeri çalışmalarda ihmal edilen bir boyutu dikkate almaktadır. Bölge ekonomisinin aktörlerinin yaklaşımlarını öne çıkararak, bölgesel kalkınma konusundaki tartışmalara bir zemin oluşturma iddiasındadır. Özellikle de Kalkınma Ajansları'nın çalışmalarına temel teşkil etme arzusundadır.

Bu çalışmaların ilki Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için, ikincisi İç Anadolu Bölgesi için, üçüncüsü ise Doğu Karadeniz Bölgesi için gerçekleştirilmiştir. **TÜRKONFED** Başkanlar Konseyi, Marmara ve Batı Karadeniz Bölgesi için yapılan çalışma çerçevesinde, aşağıda sıralanan saptamalarda bulunmuştur:

Bölgenin gelecek on yılda önder ve görelî üstünlük taşıyabilecek sektörleri, mevcut

- **Metal Eşya, Makina ve Teçhizat, Ulaşım Aracı Sanayii**
- **İnşaat ve Bayındırlık İşleri**
- **Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayii**
- **Kimya, Petrol, Kömür, Kauçuk ve Plastik Mamulleri Sanayii'nin**

yanısıra

- **Turizm ve**
- **Bilişim Hizmetleri**

olarak belirlenmiştir.

Bu sektörlerin gelişmesinin önündeki engeller ve bu engellerin kısa ve orta vadede ortadan kaldırılabilmesi için öngörülen politikalar şunlardır:

- **Kalifiye personel eksikliğinin giderilmesi için Türkiye'deki mesleki eğitim sistemi reformist bir yaklaşımla yeniden düzenlenip etkinleştirilmelidir.**
 - Gençler mesleki eğitime yönlendirilmeli ve özendirilmeli,
 - Mesleki eğitimin tercih edilmesinin koşulları yaratılmalı,
 - Meslek liseleri ile meslek yüksek okullarında eğitim kalitesi yükseltilmeli ve hayat boyu eğitim kursları kanunlarla etkinleştirilerek yaygınlaştırılmalıdır.
 - **Ar-Ge eksikliğinin giderilmesi ve şirketlerin sağlıklı büyüyerek globalleşen dünyada rakipleri ile rekabet edebilmesi için, Ar-Ge faaliyetlerine önem verilmelidir.**
 - Şirketler, cirolarından Ar-Ge için ödenek ayırmalı, uzun vadeli düşük kredi ile desteklenmeli,
 - Ar-Ge çalışmalarında, üniversite sanayi işbirliğinden yararlanılmalı,
 - Teknopark ve Tekmerler tüm üniversitelerde yaygınlaşmalı, ancak, yönetimleri üniversitelerden bağımsız olmalı,
 - Ulusal Ar-Ge politikasını oluşturacak "Bilim ve Teknoloji Üst Kurulu" kurulmalıdır.
 - **Yüksek girdi maliyetlerinin aşağı çekilmesi ve finansman sorunlarının aşılabilmesi için;**
 - Emek yoğun sektörlerde, işgücü maliyetleri, dolaylı ve dolaysız vergiler dünya fiyatları ile rekabet edebilir düzeye çekilmeli,
 - Bu sektörleri dezavantajlı konumda bırakan yoğun kayıtdışılık, hammaddenin kaynağından itibaren, siyasi erk tarafından popülist yaklaşımlara başvurmadan kayıt içine alınmalı,
 - Özellikle turizmde olmak üzere, mevcut, zengin kaynaklarımızın verimli kullanılması için stratejik planlama yapılmalıdır.
 - **Markalaşmanın yarattığı sorunların aşılması ve markalaşmanın altyapısının oluşturulabilmesi için;**
 - Firmalar kurumsal yapıya kavuşturulmalı,
 - Marka yaratma çalışmaları uzman desteği ile sabırla ve ısrarla sürdürülmeli,
 - Tasarım konusu öne çıkarılmalı ve bu konuda bölgesel ve sektörel esaslı eğitim eksikliği giderilmelidir.
- Ayrıca;**
- Risk Sermayesi yapılanması için yasal altyapı oluşturulmalı
 - Ulusal İnovasyon Sistemi çalıştırılmalı,
 - İşsizlik sorununun giderek büyüdüğü bir ortamda yatırım indirimi yeniden etkinleştirilmelidir.

Ortaya çıkan ve genelde kısa - orta vadeli çözüm önerilerinin, sektör- iş dünyası örgütleri - üniversite- kamu işbirlikleri aracılığı ile ve ulusal kaynaklarla karşılanabileceği öngörülmektedir.

TÜRKONFED, Başkanlar Konseyi'ne ev sahipliği yapan Bursa Sanayici ve İşadamları Derneği'ne teşekkür ederken, Bursa'nın ülkemizdeki hava ulaşım ağının dışında bırakılmış olmasının, bölgenin gelişmesi konusunda yarattığı handikaplara dikkat çekmeyi; Uludağ'da yaz turizminin geliştirilmesinin bölgesel gelişmeye yapacağı katkıların önemini vurgulamayı bir görev addeder.

EK

TÜRKONFED

"KARŞILAŞTIRMALI SEKTÖR ANALİZİ - SORUNLARIN VE GÖRELİ ÜSTÜNLÜKLERİN TESPİTİ ARAŞTIRMALARI"

MARMARA-BATI KARADENİZ

MAKSİFED BÜNYESİNDEKİ MARMARA VE BATI KARADENİZ BÖLGESİNDEKİ
SİADLARIN BULUNDUĞU İLLER ÇERÇEVESİNDE, BÖLGE İÇİN GELECEK 10 YILDA
ÖNDE OLACAK SEKTÖRLERİ VE SANAYİCİNİN SORUNLARINI TESPİT ETMEK
ÜZERE GÖRÜŞLERİNİZE SUNULAN BU ANKET HAZIRLANMIŞTIR.

15-16 EYLÜL 2006 TARİHLERİNDE BURSA'DA BUSİAD'IN EVSAHİPLİĞİNDE
YAPILACAK BAŞKANLAR KONSEYİ'NDE SİZ SANAYİCİ VE İŞADAMLARININ
ORTAK GÖRÜŞÜ OLARAK KAMUOYUNA AÇIKLANACAK BİLDİRİ METNİNİN
İÇERİĞİ BU ÇALIŞMANIN SONUCUNDAN ÇIKACAK ÖNCELİKLERE GÖRE
OLUŞTURULACAKTIR. BU NEDENLE, SAYFA 3 VE 4'DE YERALAN 3 ADET
SORUNUN ÇOK DİKKATLİ BİR ŞEKİLDE YANITLANMASI ÇOK ÖNEMLİDİR.

ANKETİN EN GEÇ 20 TEMMUZ 2006 GÜNÜ BAĞLI BULUNDUĞUNUZ SİAD'A YA DA
DOĞRUDAN BUSİAD'A TESLİM EDİLMESİ GEREKMEKTEDİR. GÖSTERECEĞİNİZ
İLGİ VE KATKIYA TEŞEKKÜR EDERİZ.

ANKETİ DOLDURAN KİŞİ İLE İLGİLİ BİLGİLER (Uygun olanı işaretleyiniz)

Yaşı 18-25 26-35 36-45 46-59 60 ve üstü

Eğitimi İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Y.Lisans ve üstü

İşteki Pozisyonu İş sahibi Yön. Kur. Bşk. Yön. Kur. Üyesi Yönetici

Yönetimindeki kişi Sayısı 25'den az 25-150 151-500 500'den fazla

Bağlı bulunduğu SİAD (Açık adı ile Yazınız)

.....

NO	SEKTÖRLER
1	BİLİŞİM HİZMETLERİ
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ
3	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ
6	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ
7	KİŞİSEL HİZMETLER
8	METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ
9	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA
10	PERAKENDE TİCARET
11	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ
12	TURİZM
13	ULAŞTIRMA
14	ZİRAAT VE AVCILIK

SEKTÖRLERİN TANIMLARI

1	BİLİŞİM HİZMETLERİ	YAZILIM, E-TİCARET
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ	TEKSTİL, SENTETİK İPLİK, EV TEKSTİLİ, TEKNİK TEKSTİL, MODAYA YÖNELİK KONFEKSİYON, TEKSTİL HAZIRLAMA
3	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ	EĞLENCE KÜLTÜR HİZMETLERİ
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ	BEYAZ ET ÜRETİMİ, KIRMIZI ET ÜRETİMİ, DONDURULMUŞ GIDA ÜRETİMİ, İNCİR VE KIRAZ ÜRETİMİ, SÜT ÜRÜNLERİ, ZEYTİNCİLİK, ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ, SOĞUK HAVA DEPOLAMA
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	TOPLU KONUT İNŞAATI, KONUT İNŞAATI
6	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜLLERİ SANAYİİ	PLASTİK PARÇA ÜRETİMİ, KOZMETİK ÜRETİMİ, TEKNİK TEKSTİL
7	KİŞİSEL HİZMETLER	DERSANECİLİK, ÖZEL EĞİTİM, E-EĞİTİM, ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ ANTI-AGING HİZMETLERİ, YAŞLI BAKIMEVLERİ
8	METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI, İLMİ VE MESLEKİ ÖLÇME ALETLERİ SANAYİİ	OTOMOTİV ANA SANAYİ VE YAN SANAYİ, TİCARİ HAFİF ARAÇ, CNC TEZGAHLARI
9	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA	AHŞAP İŞLEME, MOBİLYACILIK, BÜRO MOBİLYALARI
10	PERAKENDE TİCARET	ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ
11	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ	MERMERCİLİK, ÇİMENTO, VİTRİFİYE SERAMİK
12	TURİZM	KIŞ SPORLARI, YAYLA TURİZMİ, KÜLTÜR-İNANÇ TURİZMİ, KAPLICA TURİZMİ, KONGRE TURİZMİ, MARİNA İŞLETMECİLİĞİ
13	ULAŞTIRMA	LOJİSTİK NAKLİYE, HAVA TAŞIMACILIĞI, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI, LİMAN İŞLETMECİLİĞİ
14	ZİRAAT VE AVCILIK	TARIM (ORGANİK TARIM DAHİL)

SORU 1 : AŞAĞIDAKİ İLLERİN HERBİRİ İÇİN, "GELECEK 10 YIL SONUNDA, ÖNDE OLACAĞINI DÜŞÜNDÜĞÜNÜZ" DÖRT (4) ADET SEKTÖRÜ TABLO 1'DEKİ SEKTÖR NUMARALARINI KULLANARAK her ilin hisasındaki kutucuklara yazınız.

BALIKESİR-BANDIRMA				
BURSA				
EDİRNE				
ESKİŞEHİR				
İSTANBUL				
KASTAMONU				
KOCAELİ				
SAKARYA				

SORU 2 : AŞAĞIDAKİ HER BİR SEKTÖRLE "EN ÇOK İLİŞKİLİ" olduğunu düşündüğünüz DÖRT (4) ADET SEKTÖRÜ TABLO 1' DEKİ SEKTÖR NUMARALARINI KULLANARAK her sektörün hisasındaki kutucuklara yazınız.

1	BİLİŞİM HİZMETLERİ				
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ				
3	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ				
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ				
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ				
6	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUCUK VE PLASTİK MAMÜL.SANAYİİ				
7	KİŞİSEL HİZMETLER				
8	METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI.....				
9	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA				
10	PERAKENDE TİCARET				
11	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ				
12	TURİZM				
13	ULAŞTIRMA				
14	ZİRAAT VE AVCILIK				

NO	SORUNLAR
1	AB'YE UYUM SÜRECİ (MALİ ENTEGRASYON, UYUM ZORLAMASI GİBİ)
2	AR-GE EKSİKLİĞİ
3	ÇEVREYE YÖNELİK SORUNLAR (GERİ DÖNÜŞÜM ALTYAPISININ EKSİKLİĞİ, ZARARLI ATIKLAR GİBİ)
4	ENERJİ SORUNLARI (PAHALI ENERJİ, PAHALI BENZİN, ENERJİ AÇIĞI GİBİ)
5	FİNANSMAN SORUNLARI (ÖDEME ZORLUKLARI, SERMAYE EKSİKLİĞİ GİBİ)
6	HAMMADDE SORUNLARI (HAMMADDE BAZINDA PAHALI GİRDİ, HAMMADDEYE ULAŞIM ZORLUKLARI GİBİ)
7	KALİFİYE PERSONEL EKSİKLİĞİ
8	KURUMSALLAŞMAMA
9	MARKALAŞMAMA
10	NÜFUS HAREKETLERİ (YÜKSEK NÜFUS YOĞUNLUĞU, YURTDIŞINDAN GERİ GÖÇ, SEKTÖRLERARASI NÜFUS HAREKETLERİ GİBİ)
11	RAKİPLERİMİZİN GİDEREK GÜÇLENMESİ
12	SANAYİ ALANLARINDAKİ DARALMA
13	TEKNOLOJİNİN GETİRECEĞİ İŞSİZLİK
14	ULAŞTIRMA SORUNLARI (HAVA TAŞIMACILIĞININ EKSİKLİĞİ GİBİ)
15	YÜKSEK GİRDİ MALİYETLERİ (İŞGÜCÜ MALİYETİ, YATIRIM MALİYETİ YÜKSEKLİĞİ, YÜKSEK VERGİLER GİBİ)

SORU 3 : AŞAĞIDAKİ HER BİR SEKTÖRLE “*EN ÇOK İLİŞKİLİ*” olduğunu düşündüğünüz **DÖRT (4) ADET SORUNU TABLO 2’DEKİ SORUN NUMARALARINI KULLANARAK her sektörün hisasındaki kutucuklara yazınız.**

1	BİLİŞİM HİZMETLERİ	☐	☐	☐	☐
2	DOKUMA, GİYİM EŞYASI VE DERİ SANAYİİ	☐	☐	☐	☐
3	EĞLENCE VE KÜLTÜR HİZMETLERİ	☐	☐	☐	☐
4	GIDA, İÇKİ VE TÜTÜN SANAYİİ	☐	☐	☐	☐
5	İNŞAAT VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	☐	☐	☐	☐
6	KİMYA, PETROL, KÖMÜR, KAUÇUK VE PLASTİK MAMÜL.SANAYİİ	☐	☐	☐	☐
7	KİŞİSEL HİZMETLER	☐	☐	☐	☐
8	METAL EŞYA, MAKİNA VE TEÇHİZAT, ULAŞIM ARACI.....	☐	☐	☐	☐
9	ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA	☐	☐	☐	☐
10	PERAKENDE TİCARET	☐	☐	☐	☐
11	TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI SANAYİİ	☐	☐	☐	☐
12	TURİZM	☐	☐	☐	☐
13	ULAŞTIRMA	☐	☐	☐	☐
14	ZİRAAT VE AVCILIK	☐	☐	☐	☐